

X. évfolyam

8-9. szám

ROMALAP

2002. augusztus-szeptember

Ára: 120 Ft

HOSSZÚ ÚT

LD
„LUNGO DROM”

Bátran kijelenthetem a sajoiváinkai Lungo Drom és minden szülő és gyermek nevében, hogy őszintén és tisztelettel köszönjük ezeket a felhőtlenül, boldogan, a családokkal eltöltött napokat!

Tisztelettel:
Málik Andrásné
alelnök

Tisztelt Szerkesztőség!

A sajoiváinkai Lungo Drom civil tag-szervezet és a sajoiváinkai családok hálás szívvel és örömmel mond köszönetet a Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítványnak, mely lehetővé tette, hogy megrendezhettük a Játékos Sportnapokat című rendezvényünket.

Nagy érdeklődés és izgalom kísérte a rendezvényünket már a meghirdetés óta, amely nekünk a szervezőknek is nagy kihívást jelentett. Fő célunk az volt, hogy a családokat, szülőket és gyerekeket egyaránt bevonjuk az összes programunkba. Azt kell, hogy mondjam, a szülők nagyon

élvezték a közös játékokat, vetélkedőket a gyerekekkel. Azt a felhőtlen boldogságot, mosolyt az arcokon, vidámságot nehéz szavakkal leírni, csak azt éreztük, hogy

Magam részéről csak dicsémi tudom a Lungo Drom és a Kisebbségi Önkormányzat munkáját. Elmondhatom, hogy 38 éves vagyok, de még nem emlékszem hogy a kisebbség gyerekeinek ennyire jó

Fotó: Nyári Gyula

LD
„LUNGO DROM”

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért” Közalapítvány az Egészségügyi

és az Oktatási Minisztérium támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány

5000 Szolnok, Aranka utca 3.

Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954

e-mail: lungodrm@axelero.hu

Főszerkesztő: Paksi Éva

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Tervezőszerkesztő: Arabeszk 3 Bt.

Munkatársak: Botosné Köté Lilla,

Bujdosó Jánosné, Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán,

Lukács Ilona, Nyári Gyula, Szécsi Magda

Rácz Lajos

Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezető:

Tankó Csaba ügyvezető igazgató

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Szerkesztőségünk

a mienktől eltérő véleményt is közli.

A leveleket esetenként rövidítve, szerkesztett formában adjuk közre.

akik részt vettek a programunkban nagyon hálásak voltak ezért a rendezvényért. 2002. 05.25-én indult a programunk. 70 fő vett részt és minden versenyszám díjazásban részesült.

Minden szülő és gyermek arcán látszott az öröm, a hála, a boldogság, ezekért a napokért, melyet Önöknek köszönhetünk.

két napban lett volna részük. Nagyon meg voltunk elégedve a szervezéssel, a levezetéssel. A gyerekek és a felnőttek is nagyon jó hangulatban tölthették el ezt a két napot.

Köszönjük
Tisztelettel egy édesanya:
Ban Erzsébet

Te is lehetsz még híres!

KI KICSODA?

Orson Welles (1915 - 1989)

Amerikai rendező, színész, író. Hírnevét egy országos pánik alapozta meg: sokan valóságnak hitték, amikor a Columbia rádió azt a hangjátékát közvetítette, amelyet H. G. Wells: Világok harca című regényéből készített. Első nagy filmalkotása az „Arany-polgár”, a milliomosok világának szatirikus kritikája. Legtöbb filmjének

írója, rendezője és főszereplője is. Pályaútját Európában folytatta, francia, olasz, angol, spanyol filmeket rendezett. Legismertebb művei: Az óra körbejár, Moby Dick, A 22-es csapdája, Hosszú, forró nyár, Waterloo...

(Dzsendzsi)

Farkas Oszkár:

Jelfák

**Köszöntő: Farkas Kálmán és Farkas Kálmánné szül.: Somlai Éva
házasságkötésük 50. évfordulójára**

Ötven hosszúragyogású tavasz: – egykenyéren!
Az idő: tündöklő-törékeny pillanat.
Mit mutat meg? – Mi marad rejtve örökre?...
Örök változó kert.
Egy megosztott falat, egy holdarany sugarú arc: NAPHAJLÉK,
egy káprázó, sudár gerinc solingenacél pengeél,
egy lábnyom, melyben kendőzve egy életemlékezet,
a dáliák lázlobogása, a fenyők gyantaillata,
smaragd-óarany botladozó levelek a hajnali ég
sugarában:
Ötven hosszúragyogású tavasz!
Létnyi öröm, küzdelem: – elfér egy harmatcseppben már.

Ünnep, gyermekszem-meleg ünnep!

Kell, hogy szívünket az Isten egyszer magához emelje!
A parton gyerek sírdogál, elvett útját keresve.
Vásártér, cédulaház, csordakút:
– gödérmeley téglagyári csönd.
A villanytelep porcelánfényben ragyog.
Csak az öröm hiányzik belőlünk. Marad a kényszerű
mosoly, a lélek staccato remegése. Földsüket falak,
semmibe néző ablakok, feldöntött vizespohár:
a kirakatok ragyogó fényben.

Megfejtethetlen, – most már örökre megfejtethetlen –
az az arc, az a hófehér, keményített inggallér,
a mozdulat eleganciája, amivel csak egy fűszál
tudja tudtul adni a világnak létezését.

Hazavisszük, mindnyájan hazavisszük tarisznánkban
azt az egyetlen falat madárlátta kenyeret,
hogy megáldjuk, megtörjük és szétosztjuk köztetek.

A virrasztó madár fölemelte fejét:

– megérkezett...

megérkezett...

Suttogták!

Oktatásért felelős roma biztos

● Augusztus elsejétől roma és hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségéért felelős miniszteri biztos kezdi meg munkáját az Oktatási Minisztériumban. A posztra **Mohácsi Viktóriát** kérte fel a tárca vezetője. Elsődleges feladata a jogalkotási munka során képviselt diszkrimináció ellenes szemlélet megjelenítése mellett a finanszírozási reform, a szociális és települési hátrányok csökkentése, valamint a programfejlesztések megvalósítása lesz. Mohácsi Viktória szerint szükség van arra, hogy a roma gyerekeknek is elérhetővé váljon a teljes körű óvodáztatás, és hogy jobb tanulási feltételei legyenek a kisdiákoknak.

Mobil az angol királynőnek

● Az angol királynő ajándékba kapta élete első mobiltelefonját York hercegétől, aki annak használatára is megtanította, bár saját csengőhangra *II. Erzsébetnek* még várnia kell. A királynő a Buckingham palotából, Sandringhamből és Balmoralból szívesen hívogatja családjá tagjait, de löversenyügyeit is mobilon intézi ezentúl.

Hivatalosan kevés a roma

● Szociológiai felmérések azt mutatják, hogy mintegy 6–800 ezer roma származású ember él az országban. Ezzel szemben az idei népszámlálási adatokból kiderül, hogy 200 ezren vallották magukat cigány nemzetiségűnek. A legutóbbi népszámlálási adatokhoz képest azonban ötvenezerral többen, ami jelentős fejlődés, hiszen a nyolcvanas népszámlálásnál mindössze 10 ezren vallották magukat romának.

Országimázs helyett étkeztetés

● A kormány a közoktatásban tanuló hátrányos helyzetű gyermekek étkeztetésére fordítaná azt a

4,7 milliárd forintot, amely az Országimázs Központ megszüntetésével szabadult fel. A közoktatásban gyermekétkeztetést igénybevevők részére rászorultsági alapon 2002. szeptember 1-jétől kiegészítő támogatás jár. Ezt a bölcsődék, családi napközik és óvodák, iskolák és kollégiumok fenntartói vehetik igénybe azok után a gyermekek után, akik kiegészítő családi pótlékban részesülnek, akik három-vagy többgyermekes családban élnek, illetve akik a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- vagy más fogyatékkal élnek.

Ismét választani kell!

● Októberben kisebbségi önkormányzati választásokat tartanak minden olyan településen, amelyen az azonos kisebbséghez

egyetért, hiszen a hazánkban megjelenő „etnobiznisz” rendkívül negatív hatással van a magyar kisebbségpolitika nemzetközi megítélésére. *Heizer Antal*, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke korábban kijelentette, hogy ha csak a gyanúja is felmerül annak, hogy a kisebbségi önkormányzati választásokat valaki anyagi gyarapodásra használja fel, az ellen vizsgálat indul. Az „etnobizniszeléssel” meggyanúsítottak arra is számíthatnak, hogy gazdálkodásukat szigorúban ellenőrzik majd.

Feljelentették Krasznait

● Garázdaság miatt feljelentette Krasznai Józsefet, a Strasbourgba vándorolt zámolyi romák szóvivőjét

tartozó öt választópolgár kezdeményezte a választások kitűzését. Mivel a négy évvel ezelőtti helyhatósági választásokon nagy számban kerültek a kisebbségi önkormányzatokba olyan személyek, akik csupán anyagi megfontolásból indultak jelöltként, a nemzetiségek és a hatóságok ezt kiküszöbölő megoldáshoz folyamodnak.

Etnikai kódex tervét dolgozta ki és fogadta el a fővárosi szlovák önkormányzat, amellyel arra szeretnék rábírní a kisebbséghez tartozó képviselőjelölteket, hogyha nem kötődnek szorosan az adott kisebbség hagyományaihoz, kultúrájához és nem beszélnek a nyelvet, ne induljanak a helyhatósági választásokon. A szlovák önkormányzat etnikai kódexével több hazánkban élő és önkormányzatot alapító kisebbség is

a Székesfehérvári rendőrkapitányságon Lakatos Krisztián, a Székesfehérvári Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnöke. Ugyanis Krasznai többször is megütötte a Városi televízió egyik élő műsorában Lakatost, aki kijelentette, tudomása van arról, hogy Krasznai megrontott egy 12 éves kislányt. Az ügyben eljárás indult.

Teleki lemondott

● Teleki László, az Országos Cigány Önkormányzat alelnöke, a Miniszterelnöki Hivatal Cigányügyi Államtitkára 2002. július elsejei hatállyal lemondott az OCÖ alelnöki posztjáról. Teleki úgy látja, hogy politikai államtitkárként nagyobb lehetőséget tud teremteni az élet minden területén mind az OCÖ-nek, mind a magyarországi

cigányságnak. Teleki László továbbra is számít a *Farkas Flórián*-nal való konstruktív együttműködésre.

Uszító plakát

● Kisebbség ellenességre uszító plakátot ragasztottak ki a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rakamazon. Egy telefonos bejelentő szolt a rendőrségre, hogy Rakamaz területén egy plakátot találtak, amelyen a romák elleni gyülekezésre szólító szöveg volt olvasható. A rendőrök eltávolították és az őrsre vitték a plakátot, az azon megjelölt gyülekezőhelyet pedig ellenőrizték. A rendőrség közösség elleni izgatás bűntettének alapos gyanújával ismeretlen tettes ellen indított nyomozást az ügyben.

A tatár nép is több jogot követel

● Mintegy 1500-an tüntettek Kazányban, Tatársztán (Tatárföld) orosz köztársaság fővárosában, függetlenséget követelve a többségben muzulmánok lakta területnek. A tatár tüntetők követelték tatár útlevelek kibocsátását és a latin betűs tatár írás visszaállítását is. Tatárföldön, amelyet *Rettegott Iván* orosz cár 1552. október 15-én foglalt vissza, ez az évforduló mindmáig nemzeti gyásznapi.

Cigányügyi tanács alakul

● Tárgyalja a kormány a Miniszterelnöki Hivatalban működő cigányügyi államtitkárság előterjesztését, amelynek értelmében

hétrel későbbre tolódik és egy nappal lerövidül az őszi szünet. Így október 31-től november 3-ig tart majd az őszi pihenő. Az Oktatási Minisztérium közölte, hogy a Magyarországi Szülők Országos Egyesületének megkérésére változtattak az időpontra.

Munkanélkülieket csábít a hadsereg

● Mintegy 30 ezer fiatal munkanélküli kap a következő hetekben meghívót a hadsereg által kínált álláslehetőségeket népszerűsítő toborzó hadgyakorlatra. Az invitáló leveleket annak az együttműködési megállapodásnak a keretében küldik ki, amelyet a honvédelmi és a foglalkoztatáspolitikai tárca vezetői írtak alá tegnap. **Juhász Ferenc** honvédelmi miniszter reményei szerint a megállapodás egy lépés a professzionális haderőre való áttéréshez.

p hírei

Otthonnal segítik a fogyatékosokat

● Fogyatékos fiataloknak kialakított Szent Gergely Lakóotthon és Foglalkoztató – Luxemburgi Barátság Háza nevű otthon épült Tatán. A Lakóotthon 70 millió forintba került.

Romákról rendőröknek

● A cigányság eredetét, hagyományait, kultúráját, mesterségeit rendszerező és oktató CD-t mutattak be Balatonmárián, a Cigány Hagyományőrző Táborban. **Nemes Zoltán** ezredes, Zala megyei rendőrkapitány szerint a rendőrök oktatásában is jól hasznosítható a CD a rendőrség és a cigány kisebbségi önkormányzat között meglévő széleskörű együttműködés keretében készült el.

hat tárcánál miniszteri biztos, a többen pedig referens képviseli majd a romák érdekeit. **Teleki László** politikai államtitkár hangsúlyozta, hogy eddig már két előterjesztésüket fogadta el a kormány. A roma diákok által igénybevehető 138 millió forintos keretet a kabinet megtoldotta 400 millióval, és várhatóan szeptember 15-ig feláll a cigányügyi tanács, melynek elnöke **Medgyessy Péter** kormányfő lesz, valamint tagjai között szerepel majd többek között **Glatz Ferenc** akadémikus és **Pomogáts Béla** irodalomtörténész is.

Rövidebb őszi szünet

● Az eredetileg miniszteri rendeletben kihirdetett képest egy

Kapolcson a Palacsinto Glaszo

● Ismét meghívást kapott Kapolcsra, a művészetek völgyébe a Palacsinto Glaszo. A hagyományos cigány népzenei játszó, tiszabői fiatalokból álló együttes még az 1990-es évek elején a kistérségi általános iskolájában működő Freinet-műhely keretén belül alakult meg. Az elmúlt években azonban több országos rendezvényen szerepeltek sikerrel, és egy lemezük is megjelent. A kapolcsi fesztiválon tavaly léptek fel először, amikor Szolnok mutatkozott be az országban.

Új AIDS elleni vakcina

● Az eddigi eredmények azt bizonyítják, hogy az amerikai Yale egyetem kutatói megtalálták a HIV-vírus ellenszerét. További sikerek elérése esetén a vakcinát előreláthatóan orrspray formájában hozzák majd forgalomba.

Összeállította: Lukács Ilona, Szécsi Magda

„Felelősségünk a holnapért”

A Lungo Drom és koalíciós társai már az országgyűlési képviselők választása alkalmával bebizonyították,

hogy a magyarországi cigányság szervezettségével, erejével, egységes fellépésével képes befolyásolni sorsának alakulását. A szervezett, egységes fellépés eredménye az, hogy az új évezred első választásán, történelmünkben először kerültek be a törvényhozásba önálló arculattal cigány származású országgyűlési képviselők.

A pártok a cigánykérdést mindig annak a mérlegelésnek alapján döntenek el, hogy a cigányság felvállalása „szavazatokat hoz, vagy szavazatokat visz”. Ennek általában az volt az eredménye, hogy parlamenti frakciójukban szívesen láttak egy-egy cigány képviselőt, de nem vállalták fel (még félszívvvel sem), a magyar cigányság érdekeit hitelesen képviselő cigányszervezetekkel a választási szövetség megkötését. Ezzel kizárták annak a lehetőségét, hogy a cigányság saját képviselőivel, saját program alapján képviselje magát a törvényhozásban.

2002-ben a parlamenti választásokon a Lungo Dromnak sikerült a polgári pártokkal olyan megállapodást kötni, amelynek alapján ez lehetővé vált. A Lungo Drom képviselői a parlamentben a cigányság jövőjét, a cigányság polgári felemelkedésének programját képviselik. E program

határozza meg a pártokhoz, a kormányhoz és az ellenzékhez való viszonyukat is. Minden olyan kezdeményezést támogatunk, amely a cigányság polgári felemelkedését segíti, s minden olyan intézkedéssel szemben fellépünk a parlament nyilvánossága előtt, amely a magyar cigányság érdekeit sérti. Minden eszközt felhasználunk arra, az interpellációtól a törvényhozásnak tett javaslatig, hogy a

magyar cigányság helyzete javuljon: ez az ország a mi hazánk is, ennek az országnak a történelme a mi történelmünk is, ennek az országnak a jövője nem képzelhető el nélkülünk, mert az ország jövője a mi jövőnk is.

A Lungo Drom Választási Koalíció már megmutatta, hogy a szervezett

magyarországi cigányság olyan politikai erő, melyet nem lehet figyelmen kívül hagyni az ország sorsdöntő kérdéseinek megválaszolásakor. Tagjainak határozottsága és politikai egysége megkerülhetetlenné tette a cigányságot a parlamenti választásokon.

Erre az elszántságra, egységre és kitartásra van szükségünk a helyhatósági és helyi kisebbségi önkormányzati választásokon is, hogy közös erővel befolyásolni tudjuk saját szűkebb környezetünk élethelyzetének formálását, beleszólhassunk és beleszóljunk saját településeink és saját sorsunk alakításába.

Nemrégiben megjelent egy írás: „A jólét felülről szívárognak lefelé.” címmel. Ez igaz, de az is, hogy van egy záró réteg a társadalom szerkezetében, amely felett a jólét megáll; és túl sokan vannak ez alatt a záró réteg alatt ahhoz, hogy belenyugodjunk ennek a rétegnek az áttörhetetlenségébe. Ehhez azonban szükségünk van azokra az aktív, kezdeményező, együtt gondolkodó szervezetekre, akik segítenek ennek a záró rétegnek az alulról történő áttörésében, hogy a jólét igazán le tudjon szívárogni. Ne könyörödományként.

Helyet akarunk „a jog asztalánál, s mi is részeseülni kívánunk a társadalmi javakból.

Azon vagyunk, hogy „a szellem napvilága” bera-gyogjon a mi ablakainkon is; mert ennek az országnak a falaiba a mi vérünk, a mi eleink áldozata is be-épült.

Akik felül vannak, önként nem osztják meg kiváltságaikat. A ci-

gányság teljes körű állampolgári jogainak érvényesítését a szervezett cigányság képes csupán kikényszeríteni.

A cigányság problémáit senki sem fogja megoldani sem helyettünk, sem nélkülünk. Választhatunk: vagy közböcsök maradunk és csupán sérelmeinket panaszzuk fel, mellyel tovább erősíthetjük az egyébként is meglévő előítéletességet és veszélyeztetjük a társadalmi békét, vagy a többségi társadalommal együttműködve közösen cselekszünk sorsunk jobbra fordítása érdekében; közösségként, cigány mivoltunkat nem megtagadva és felelősséget vállalva. A cigányság érdekeinek képviselése mostantól kezdve a legkeményebb politikai kérdés, s azon vagyunk, hogy közpolitikai kérdés legyen. Nélkülünk vagy pláne ellenünk sem kormányprogram, sem önkormányzati program ne készülhessen, és ne valósuljon meg.

A kisebbségi törvény megalkotása óta immár a harmadik választási ciklusban fogjuk létrehozni kisebbségi önkormányzatainkat. Minden választási ciklusban egyre erősödött és fejlődött a cigánypolitika. Ezt a fejlődést már nem szabad és nem lehet sem visszafordítani, sem lelassítani.

Tudjuk, hogy hosszú utat kell megtennünk még a célszalagig, de – visszatekintve az eltelt nyolc évre – felelősséggel mondhatjuk, hogy sikeresen túljutottunk már néhány értékelő állomáson: megnőtt a cigány önkormányzatok politikai súlya és elismertsége, szervezeteink folyamatosan részt vesznek a helyi problémák, konfliktusok megelőzésében és megoldásában, a Lungo Drom képviselői a közélet legmagasabb fórumán, a parlamentben képviselik a cigányság érdekeit. A mostani választás társadalmi jelentősége és felelőssége éppen ezért sokkal nagyobb, hiszen nem hagyhatjuk, hogy az út közepén megtorpanjunk, vagy visszafordulásra kényszerítsenek bennünket. Biztosítanunk kell közös céljaink megvaló-

sulását, melyre együttgondolkodásunk és közös fellépésünk a garancia. Olyan úton indultunk el, melyen minden településen valamennyi szervezetünknek és képviselőnknek van feladata és felelőssége, és lesz sikere.

Cigánypolitikai, érdekképviselési és érdekérvényesítési piramiselvű struktúrát dolgoztunk ki, amelyre eddig még sehol nem volt példa. Ez egy öt póluson álló politikai érdekképviselés, amely úgy épül fel, hogy van a Lungo Drom, a települési önkormányzati képviselés, van a polgármesteri, a megyei önkormányzati képviselés, a megyei közgyűlési, az országos cigány önkormányzat és ezt követően természetesen a Magyar Országgyűlés. Tehát a legalacsonyabb szinttől a legmagasabb szintig, ahol az érdekeket lehet képviselni és érvényesíteni, a magyarországi cigányságnak jelen kell lennie a Lungo Dromon keresztül. Ezért a Lungo Dromnak a cigányság egészéért éreznie kell a felelősséget és viaskodásoktól és politikai nagyotmondásoktól eltekintve, mindenkire kell, hogy számíton. Ez a Lungo Dromnak erkölcsi és politikai felelőssége és érdeke is, hiszen nincs ma Magyarországon olyan cigány érdekképviselési struktúra és önszerveződés, amely erre képes lenne. A Lungo Drom koalíciós társaival együtt a soronkövetkező választásoknál ezt tűzte ki először politikai és szakmai érdekérvényesítési célként és azt gondolom, hogy ez az a érdekképviselési forma, ez az a érdekképviselési struktúra, amely gyökeret képes eresztetni, amelyből eredően már nem kegyként kezelik a magyarországi cigányság sorsát.

Nagyon fontos, hogy lent, településeken képviselőhöz jusson a magyarországi cigányság és a Lungo Drom erre koncentrálja az erejét és a kampány legszélesebb skáláját fogja érvényesíteni annak érdekében, hogy valamennyi Lungo Drom jelölt bejusson a települési önkormányzatba és cigány önkormányzatot alakítson a településen.

Az őszi választás tétje az, hogy a Lungo Drom és koalíciós társai – és ezen keresztül a magyarországi cigányság – ismételten meg tudja-e valósítani saját politikai képviselését.

A Lungo Drom Választási Koalíció programja sok ezer cigány és nem cigány család véleményét, óhaját, javaslatát foglalja magában. Tudjuk, hogy a társadalomban nem csupán a cigányság körében sok a hátrányos helyzetű, nehéz körülmények között élő család. Programjaink nekik is szólnak, társadalmi felemelkedésünknek egyenlő feltételekkel ők is cselekvő részesei és élvezői lehetnek. A 2002-es választások után is megbecsülésre méltó jövőt és perspektívát akarunk biztosítani mindazoknak, akik aktívan rész kívánnak venni saját és gyermekeik jövőjének alakításában.

A végrehajtás legfőbb garanciája azonban maga a cigányság. A közéletben, a programok helyi megfogalmazásában és megvalósításában való aktív részvételünk nem marad eredmény nélkül: a cigányság minden szinten kivívja egyenjogúságát és egyenrangúságát, megteremti saját boldogulásának alapjait, elősegíti a társadalmi béke megőrzését. Otthont talál a hazában.

A program következetes és szervezett megvalósítására csak abban az esetben van garancia, ha a Lungo Drom és koalíciós társai sikeres választási eredményeket érnek el mind a helyi, mind az országos önkormányzati választásokon.

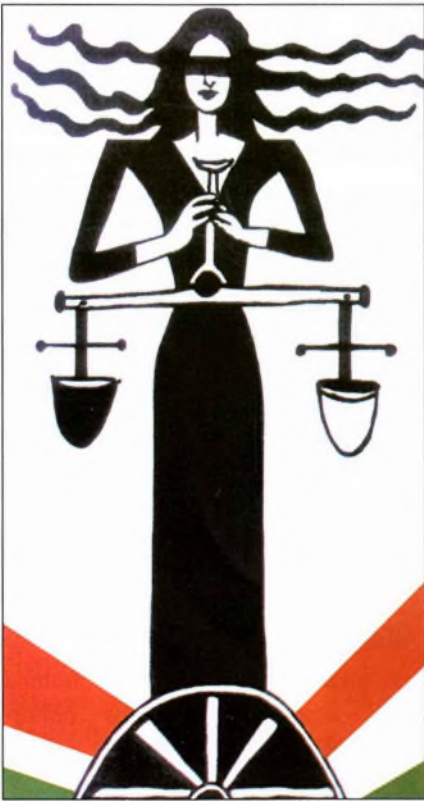
Közös felelősségünk a holnapért megkívánja tőlünk, hogy tudatosan vegyük kezünkbe jövőnk alakítását, egységesen lépünk fel közös céljaink elérése érdekében.

Farkas Flórián

Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózat

A Magyar Köztársaság Alkotmánya 70/A. paragrafusa szerint a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés nélkül. A Magyar Köztársaság a jogegyenlőség megvalósulását, az esélyegyenlőségek kiküszöbölését célzó intézkedésekkel is segíti. Az elmúlt években a hazai cigányság életkörülményeinek, társadalmi helyzetének, jogbiztonságának javítása érdekében számos jogszabály és kormányzati, önkormányzati szervek, az Országos Cigány Önkormányzat és a civil szféra közös erőfeszítései révén valósulnak meg és fejleszthetők tovább.

A tagadhatatlan eredmények ellenére a mindennapokban számos olyan probléma, konfliktus keletkezik, amely a kialakulás helyszínén nagy eséllyel orvosolható akkor, ha a cigányság számára is elérhetővé válnak az adott tevékenységre szakosodott szakemberek. A nehézségeket tovább fokozza, hogy az információk nem, vagy csak részben jutnak el a címzettekhez, illetve a cigány származású emberek számos helyzetben képtelenek eligazodni a hivatali útvesztőkben. Az esetek jelentős hányadában a jogok és kötelezettségek megfelelő ismerete már

önmagában is konfliktusmegelőző hatással bírhat.

Mindezen tények ismeretében 2001 októberében az előző kormány Igazságügyi Minisztériuma, az Országos Cigány Önkormányzat és a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózatot hozott létre.

Az Igazságügyi Minisztérium tartós megbízást, szerződést kötött a Hálózatban működő ügyvédekkel, akik több éves tapasztalattal és gyakorlattal rendelkeznek, így ügyfelek számíthatnak a szakszerű tanácsadásra, ügyintézésre. Az ügyvéd az ügyfél számára a megbízásnak megfelelő szolgáltatást ingyenesen nyújtja, az ügyféltől semmilyen juttatást nem fogadhat el. A konstrukcióban az Igazságügyi Minisztérium vállalja mind a Hálózat működtetésének (ügyvédi munkadíj), mind az esetleges perindításnak a költségeit.

Dr. Fancsali Ágnessel, a Hálózatban Jász-Nagykun-Szolnok megyét képviselő ügyvéddel az eltelt időszak tapasztalatairól beszélgettünk.

– **A kormányváltással ez a hálózat nem szűnt meg?**

– Nem, folyamatosan működik tovább. A hálózat létrehozásának a célja, hogy kimondottan olyan ügyekben nyújtsunk segítséget a hozzánk jelentkező személyeknek, akiket cigányszármazása miatt hátrányos megkülönböztetés ért. A hálózat beindulását követően az ügyfélfogadási időkben mindig jelentkeznek olyan személyek, akik jogi segítségre szorulnak. A hozzánk forduló ügyek nagyrésztében eddig nem diszkriminációs ügyek voltak. Problémát jelent, hogy nem tudják az emberek megkülönböztetni,

hogy mi az az antidiszkriminációs ügy. Van egy problémájuk, amire megoldást keresnek és akkor a hálózatunkhoz fordulnak. Természetesen én magam sem szoktam elutasítani őket. Nyilván a nem antidiszkriminációs ügyekben is tanácsadást, útbaigazítást kapnak, hogy hová forduljanak, vagy esetleg előfordul olyan is, hogy segíték nekik az okiratok megszerkesztésében.

– **Ha nem csak antidiszkriminációs ügyekben keresik meg a hálózatot, nem lett volna jobb, ha az ügyfélszolgálatot kiterjesztik egyéb jogi képviselőkre is?**

– Nem. Ha igazán megismerik ezt a hálózatot a cigány emberek, meggyőződésem, hogy a rendelkezésre álló energia sem lesz elég arra, hogy ezekben az ügyekben eljárjunk. Most például azért tudunk segítséget nyújtani más jellegű ügyekben is, mert nem ismerik eléggé a hálózatot, és kevesebb az antidiszkriminációs ügy, amiben hozzánk fordulnak. Ezen a területen nagyon nagy a latencia. Nap mint nap fordulnak elő diszkriminációs ügyek, amik nem jutnak el hozzánk és ezért kevesebb jelenleg még ezeknek a száma. Akik diszkriminációs ügyekben hozzánk fordultak, azoknak a problémája részben az oktatás területén jelentkezett. Például középfokú oktatási intézményben cigány származású gyermek megkülönböztetése. Az egyik konkrét ügy egy fegyelmi ügy volt az iskolán belül. 4 diák együtt követett el fegyelemsértést és a négy diákból egyet eltanácsoltak, a 3 nemcigány gyerek pedig maradhatott az iskolában. Ebben segítséget nyújtottam és hál' istennek azóta is az iskola hallgatója a tanuló. Amiben még – diszkriminációs ügyben – hozzám fordulnak, a munkajogi területen volt.

Álláshirdetésre jelentkeztek és nem veték fel a cigány származású személyt, mondván, hogy betöltötték az állást, ugyanakkor még hetek múlva is hirdették azt az állást. Egyébként egyéb más területeken is előfordul diszkrimináció, csak vannak akik nem vállalják fel, hogy ezekben az ügyekben lépjenek, vannak akik nem is tudják, hogy hová kell fordulni segítségért, hogy mit kell tenni. A másik terület, ahol talán nem ennyire élesen fejeződik ki a diszkrimináció, de igenis hogy van és létezik, ezek a különböző hatósági ügyintézesek. Sokszor azért fordulnak hozzánk, mert nem nyújtottak segítséget nekik a hatóságok. Sokszor konfliktuskezelő szerepet játszottam, mert elég volt egy telefon, elég volt odaszólni, szépen kérni, vagy megírni egy szebb beadványt és akkor már haladt is minden a maga útján.

– **Mennyire sikeresen jár el ezekben az ügyekben?**

– Nehéz ezekben az ügyekben eljárni, mert nehéz a bizonyítás, de én úgy gondolom, talán a legnagyobb eredmény az, ha az emberek érzik, hogy nem mennek ma már el ezek mellett az ügyek mellett. A legnagyobb megelőzés szerintem az, ha az iskola igazgató érzi, hogy számon fogják kérni, ha az iskolán belül a cigányszármazású gyerekeket megkülönböztetik, ha a munkáltató érzi, hogy nem tehet ilyen megkülönböztetést, mert fellépnek vele szemben. Tehát az egyes ügyek sikere nem csak az adott személyre hat ki, hanem a legnagyobb eredménye az, hogy megakadályozzuk, hogy a jövőben sok ilyen forduljon elő, hogy teszünk azért, hogy kevesebb antidiszkriminációs ügy legyen. Én úgy érzem, hogy a hálózatnak a másik nagy területe a konfliktuskezelés. Most például Mezőtúron próbálok egy ilyen ügyben eljárni, ahol kifejezetten konfliktuskezelésben kell részt venni, amikor a többségi lakosság és a cigány származású lakosság között,

vagy éppen a hatóság és a cigány származású személyek között akuttá váló problémát kell kezelni. Úgy gondolom, hogy nagy segítség, ha van egy tárgyaló személy, aki képviseli a kisebbséget. Többek között az is a dolgunk, hogy a cigány emberekkel megértessük azt is, ha nem nekik van igazuk. Ez is egy konfliktuskezelés szerintem, ha velük megértetjük, hogy mire van jogi lehetőség, mire nincs, mi az amiben ténylegesen fel léphetnek, mi az amiben nem törvényes, nincs igazuk. Persze ez nem könnyű feladat, de nekem mégis könnyebb, mert nagyobb bizalommal vannak egy olyan személy iránt, akinek az a feladata, hogy őket képviselje és talán jobban elfogadják tőle az ilyen jellegű megállapításokat.

– **Mikor van ügyfélfogadás?**

– Hétfőn 8 órától 10 óráig, csütörtökön pedig 15 órától 17 óráig vagyok Szolnokon, a Lungo Drom irodájában.

Összeállította: Paksi Éva

A hálózatban részt vevő ügyvédek

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Dr. Kiss Éva
3527 Miskolc, Széchenyi út 35.
Tel: 06 (46) 354-811

Dr. Főnyedi Béla
3980 Sátoraljaújhely, Kossuth tér 5.
Tel: 06 (47) 322-955

Bács-Kiskun megye

Dr. Sente Zsolt
6400 Kiskunhalas, Tó u. 36.
Tel: 06 (77) 428-064, 423-612
Fax: 06 (77) 428-064

Baranya megye

Dr. Ólt György
7700 Mohács, Kossuth u 51.
Tel: 06 (69) 510-315

Békés megye

Dr. Lipták András
5540 Szarvas, Arató Pál u. 1/1.
Tel: 06 (66) 216-004

Csongrád megye

Dr. Simonné Dr. Báron Zsuzsanna
6930 Makó, Kálvária u. 94.
Tel: 06 (62) 219-015

Fejér megye

Dr. Dobai Lajos
8000 Székesfehérvár, Börgyár út 2.
Tel: 06 (22) 313-463

Győr-Moson-Sopron megye

Dr. Karcagi-Mészáros Zsolt
9023 Győr, Hunyadi u. 13.
Tel./Fax: 06 (96) 442-968

Heves megye

Dr. Keindlné Dr. Patyi Zsuzsanna
3360 Heves, Arany J. út 15.
Tel: 06 (36) 545-155

Hajdú-Bihar megye

Dr. Jakab Tamás
4000 Debrecen, Pásti út 5/A.
Tel./Fax: 06 (52) 373-998

Komárom-Esztergom megye

Dr. Kiss Juhász István
2800 Tatabánya,
Ságvári E. u. 15.
Tel: 06 (34) 323-185

Pest megye

Dr. Molnár Iván
2740 Abony, Kossuth tér 1.
Tel: 06 (53) 360-135,
360-136/106 mellék
Fax: 06 (53) 360-064

Somogy megye

Dr. Kócsó József
7400 Kaposvár,
Szent Imre u. 14. 1/8.
Tel: 06 (82) 413-906

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye

Dr. Lőkös Eleonóra
4400 Nyíregyháza,
Hősök tere 9.
Tel: 06 (42) 407-468

Dr. Ferenczy Róbert
4600 Kisvárd,
Temesvári út 6.
Tel: 06 (45) 416-105

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Dr. Fancsali Ágnes
5000 Szolnok, Szapáry út 19.
Tel: 06 (56) 420-110

Tolna megye

Dr. Sümegi Helga
7090 Tamási, Rácvölgy 7.
Tel: 06 (74) 474-977
Fax: 06 (74) 570-110

Nógrád megye

Dr. Farkas Imre
2660 Balassagyarmat,
Rákóczi fejedelem u 18.
Tel: 06 (35) 505-995
Fax: 06 (35) 300-782

Veszprém megye

Dr. Harcos Gábor
8200 Veszprém,
Szabadság tér 15.
Tel: 06 (88) 329-489

Zala megye

Dr. Németh György
8800 Nagykanizsa
Teleki u. 14.
Tel: 06 (93) 312-479

Vas megye

Dr. Kabay Gábor
9700 Szombathely,
Óperint u. 1.

Cigánymozgalom és ellentmondások

2

Bonfini olasz történétíró arra tanít, hogy a „belháborúban aratott győzelem nem lehet örömteli.” Ezt most tapasztalhatják meg a mozgalom résztvevői a roma elit tagjai, a megosztottságból eredő következményeként. **Petrarca** híres olasz költő szavai szolgáljanak intelmül bármely oldalon álló roma elit tagjainak. „Ti okoskodtok, de semmit nem tudtok: hűséget veltetek a vásárolt szívekben, de bérelt ember egy szálág hitetlen.”

Legyen ez intelem a hatalmon és a hatalmon kívüli elitnek egyaránt, mert a roma szívet megvásárolni nem lehet csak időlegesen, ha bérbe veszik akkor is. És ne felejtjük el

soha **Beethoven** figyelmeztetését: „A gyűlölet visszaszáll azokra, akik táplálják.” Tanulságokat igénylő disputákra és megbékélésre van szükség a roma társadalomban, mert nemcsak hogy hiába való minden gyűlölködés, de káros is, hátráltatja a társadalomban feszülő fő ellentmondást, amely a szegénység, ezek között a cigányság és a gazdag rétegek között húzódik, mélyül s megoldásuk lehet békés, de további változásoktól terhes is. S ezt nemcsak a szegény rétegek és közöttük a csaknem 800 ezres cigányság érzi meg, hanem az egész nemzet, s annak részeit is. Tudomásul kell venni: minden ellentmondás a társadalmi ellentmondások is ob-

jektívek, tudatunktól és akaratunktól függetlenül léteznek és hatnak! Csak az nem mindegy hogyan hatnak? Spontánul-e vagy tudatosan befolyásolható-e?

Hallatlan nagy szerepe van az ellentmondások megoldásában a tudatosság-nak! Ha világos a stratégiai cél a cigány mozgalom előtt és a hatalmi, politikai elit elszántságával és akaratával egybecslik, akkor könnyebben oldhatók meg a feszültségek, credménycsek lesznek azoknak a céloknak a megvalósításában, amelyek csak közösen oldhatók meg.

A társadalmi ellentmondásokat boncolgatva megkülönböztetünk külső és belső ellentmondásokat. Vizsgálódásaink szerint e hasábkokon az elmúlt évben

Fotó: LD Archivum

főleg és elsősorban a külső ellentmondások megoldásában igyekeztünk publicistikáinkkal, esszéinkkel segíteni. Vagyis a politikai elit és a cigánymozgalom, illetve a cigány társadalom, a roma önkormányzatok és civil szervezeteik és a kormányzat közötti feszültségek álltak vizsgálódásaink fókuszában.

Elsősorban a legkirívóbb feszültségekre figyelmeztettünk. Csak emlékeztetni szeretnék néhány figyelmet érdemlő írásra, amelyeknek hatását nehéz lenne leméni, ám az kétségtelen, hogy egy-egy rossz lépésre figyelmeztetve, nem maradtak hatástalanul. Ilyen volt a lapunkban megjelent Cigányosodó ország című nagy hatású írásunk, amelyben meggondolatlanul a cigányság gyors szaporodásának ellenszereként csak roma lányoknak, asszonyoknak ingyen fogamzásgátló juttatásáról gondoskodtak volna. Szerencsére győzött a józan ész, s az arra illetékest felelősségre vonták. Történelmi kihívás című esszénkben figyelmeztettünk rá, hogy ilyen állapotban a cigányság nem alkalmas a magasabb osztályba való lépésre, s jelenlegi élethelyzetén sürgősen változtatni kell, hogy szalonképesek legyünk az Európai Unióba való felvételre. A gyűlöletbeszédre reagáltunk, s „elhintettük” azt a szemléletet, hogy ezzel csak gerjesztik az ellentéteket, növelik a kirekesztést, s megbélyegzik a másságot, a cigányságot. Esélyt az együttélésre című írásunkban a kölcsönös türelmet, a toleranciát sürgettük, az együttélés szellemének érvényesítését a gyakorlatban.

Idezek Cigányság jövőtlensége? című tanulmányom befejező részéből: „A magyarországi cigányság ügyét teljesen külön kellene kezelni, mint a többi kisebbséget. Melyik politikai elit látja ezt be? Van-e akarat, politikai elszántság egy ilyen bonyolult ügy felvállalására. Egyelőre nincs. Addig a cigányság, mint különleges népcsoport, mint etnikum jövőtlenségre van ítélve.” Kétezer januárban látott napvilágot ez az írás. Azóta biztató jelzések vannak arra mind a kormánypárt, mind az ellenzék politikai elitjeinek részéről, hogy belátták: igazunk van, láttunk érdemi törekvéseket e fontos ügy megoldására.

Kardinális kérdés, hogy kormányzati szinten milyen struktúrában látják a legcélrátörőbb megoldást a cigányság élethelyzetének megoldására. Ha nem átfogó, ha nem komplex megoldásként kezelik, s nem jelölnek meg prioritásokat, akkor megmaradnak és tovább élnek a lepusztult cigány telepek, a munkanélküliség, to-

vább rombolja az embereket, testileg-lelkileg a családokat, az elhalálozás növekszik, a leépülés meggyorsul, az iskolai szegregáció tovább mérgezi a légkört.

Országimázsunk fekete foltja a cigány ügy. Tudja ezt a politikai elit is. Mind a hatalmon lévők, mind az ellenzékiek. Csakhogy ebben a kérdésben a pártpolitika fölé kell emelkedni, nemzeti ügyként kell kezelni, s az alapvető tennivalókban közös nevezőre jutni. A roma ügyet nem lehet kisajátítani és albérletbe adni!

Amelyekről eddig szoltunk azok a társadalom és a cigányság között húzódó ellentmondások. Megoldásukat segíthetik vagy hátráltathatják azok a belső ellentmondások, amelyek a cigány mozgalmon belül észlelhetők. Nehéz lenne eldönteni, melyek a fontosabbak: a külső ellentmondások megoldása segítheti a belsőket, a roma társadalmon belül tapasztalhatók pedig felgyorsíthatják a külső ellentmondások megoldását. Egyiket sem szabad elhanyagolni!

A külső és belső ellentmondások egyaránt objektívek, de nem hatnak egymásra, nem függetlenek egymástól, a külső ellentmondások éleződése vagy megoldása segítheti a belső ellentmondások megoldását vagy hátráltathatja azokat. Ha a kormányzati, a hatalmi elit és az ellenzék oldaláról olyan határozatok, intézkedések születnek, amelyek jogilag, erkölcsileg, s anyagi támogatásokkal is segítik a külső ellentmondások megoldását, akkor az gyümölcsözően hathat a belső, a cigány mozgalmon belül létező ellentmondások feloldásában.

Az utóbbi időszakban pattanásig kicéleződtek a társadalom belső és külső ellentmondásai. Ezek a választásokban csúcsosodtak ki. A cigánymozgalom jelenleg elég lázas állapotban van. Ennek elhúzódása késleltetheti a gondok megoldását. A személyes vádaskodások csak nehezítik a cigány mozgalmon belüli ellentmondások megoldását. Megosztott a cigány mozgalom. Ezzel minden józanul gondolkozó roma vezetőnek tisztában kell lennie. Nem is várható el, hogy a több, mint 200 roma civil szervezet vezetői és a cigány önkormányzatok képviselőtestületeinek tagjai minden kérdésben azonosan gondolkozzanak.

Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a romavezetők egymást ellenségnek vagy olyan ellenfélnek tekintsék – s úgy is kezeljék! – hogy annak az egész cigány mozgalom lássa kárát. Ha már a törvény még mindig nem adott jogot, hogy a cigányság eldöntse: kik képviseljék őket a parlamentben, s ezzel szembeállították egymással őket, nem jelentheti azt, hogy

egymásnak essenek, egymásra acsarkodjanak. Ha a társadalom lázas állapotából kigyógyul, még mindig lesz elég saját gond, amelyet belső kohézióból fakadóan a cigányságnak kell megoldania.

Legfőbb belső ellentmondás a cigányság megosztottsága. Ezen kell minden csoportnak felül emelkedni, segíteni a roma mozgalom egységtörekvéseit. Ott, ahol a romung-rók, az oláh és beás cigányok összecsíszolódtak az önkormányzatokon belül, sikeresen működnek. Sajnos nem az a jellemző. És ezekkel az ellentmondásokkal a 2002-es őszi választásokon is számolni kell. Óriási felelősség hárul a roma civil szervezetekre abban, vajon rátermett, felkészült romák kerülnek-e az önkormányzatokba, akikkel lehet kompromisszumot kötni, meg lesz-e bennük az a bölcsesség, ami a cigány ügy képviselőjének szolgálatában áll, s nem a hatalomra törekszik minden áron. Lesz-e értelmes belátás, hogy a cigányok azokat válasszák meg a vezető posztokra, akik kiemelkednek közülük, s nem minden áron az uralkodni vágyás a cél. **Adam Smith** híres angol közgazdász vallja: „A becsületesség a legjobb politika.” S a becsületesség testvére a szerénység, s józan ítélőképesség, belátása annak, ki mi pénzt ér, ki az, aki alkalmas a vezetésre, ki rendelkezik azokkal az adottságokkal, amelyek predesztinálják vezetőként, olyan légkörre van, amelyet elfogad a cigányság többsége.

Nyomatékosan hangsúlyozni kell: a cigányság nem kormánypárti, nem ellenzéki párti, hanem romapárti. Felül kell emelkedni minden cigány politikusnak a kizárólag pártügyek felett. Csak így szolgálhatja igazán az egész cigányságot, s nem csupán annak egy részét. **Kung-Fu-ce** kínai filozófus felteszi a kérdést: „... mi a kormányzás lényege? Ha azok akik közel vannak örülnek, s akik messze vannak idejönnek.” Akkor fog jól dolgozni a jövőendő új Országos Cigány Önkormányzat, ha erre törekszik, s ha megfogadják a roma politikai vezetők Lao-ce kínai filozófus intelmét, aki azt vallja: hogy „akinél ész és szív összhangban van, annál nincs meghasonlás.”

A társadalmi ellentmondások a cigány mozgalommal való összefüggéseit ilyen aspektusból is szükséges vizsgálni, elemezni, mert nem egyik vagy másik pártnak az érdeke, s nem egyik vagy másik roma szervezetnek az ügye a cigányság élethelyzete javításának feladata, ha nem az egész társadalomé. Mert nemzeti ügy!

Farkas Kálmán

„Ahány nyelv, annyi ember”

Hazánkban kevesen beszélnek idegen nyelvet. Az elmúlt években azonban ez a tendencia emelkedést mutat. Egyre többen iratkoznak be nyelviskolákba, különféle nyelvtanfolyamokra, hogy legalább egy idegen nyelvet elsajátítsanak.

A nyelviskolákban évente több mint százezren tanulnak valamilyen idegen nyelvet. A tanulók többsége 15-30 év körüli korosztályból kerül ki, hiszen rendszerint a felsőfokú továbbtanuláshoz vagy a diplomához van szükségük a nyelvtudásra. De már egyre több munkahelyen is megkövetelik az idegen nyelv ismeretét. A tanulók legtöbbször még mindig az angolt választja, de népszerű a német, olasz és a francia nyelv is.

Új szín a nyelvtanítás palettáján hazánk legnagyobb kisebbségének nyelve, a cigány nyelv. Sokan azt hiszik, hogy a cigány egy könnyen elsajátítható nyelv, ami azonban a szakemberek szerint nem így van. Ennek ellenére mégis egyre többen választják a diplomájuk megszerzéséhez.

Ezt az igényt ismerte fel a Lungo Drom „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítványa, ahol ez évtől anyanyelvi tanár segítségével sajátíthatják el a lovári cigány nyelvet a tanulni vágyók. **Pallaginé Farkas Erikától**, az Alapítvány oktatás szervezőjétől megtudtuk,

hogy az ötlet egy olyan folyamat eredménye, melynek első lépése egy pedagógusoknak szervezett tanácskozás volt. A visszacsatolt észrevételekből kiderült, hogy a cigányság kultúrájának részletes ismertetése mellett, szükség van a cigány nyelv minőségi oktatására is. Hiszen a nyelv azon túl, hogy közelebbi kontaktust eredményez, megismerteti az adott kultúra gondolat és szokásvilágával is. A további felmérések megerősítették, hogy nem csak a pedagógusok, hanem a civil élet számos területéről

munkációs nehézségeket. A legtöbbször mégis a diplomájukhoz szükséges nyelvvizsgát szeretnék az Alapítványnál megszerezni.

A tanfolyam július elején indult, heti kétszer 5 órát vesz igénybe. 150 óra készíti fel a tanulókat a novemberi középfokú „C” típusú nyelvvizsgára. Pallaginé hozzátette, hogy október elején indul egy újabb tanfolyam, melyre már most igen nagy számban vannak jelentkezők. Figyelembevéve a vizsgakövetelmények folyamatos szigorodását, az Alapítvány 200 órára emelte az óra

nagy az érdeklődés. Így például a szociális szférában és a rendőrség hivatalos állományában dolgozók köréből is igen nagy igény mutatkozik, mert mindennapos munkájuk során közvetlen kapcsolatba kerülnek a roma emberekkel, és a nyelv ismerete leküzdheti a kom-

számot, mellyel továbbra is biztosítja a minőségi oktatást.

Raffael János 2 éve foglalkozik a cigány nyelvvizsgára való felkészítéssel. Anyanyelvi szinten beszél a lovári cigány nyelvet, de ahhoz, hogy oktathassa, felsőfokú „C” típusú nyelvvizsgát kellett

tennie. Arra a kérdésemre, hogy mennyire állja meg a helyét az akkreditált nyelvek között a cigány és mennyire hasznosítható, így felelt:

„Amit a romák a hétköznapi életben beszélnek nem irodalmi nyelvezete a lovárinak. A minőségi irodalmi nyelvet a tanfolyamon tanuló nem cigány emberek továbbítják majd, természetesen lehetőségeikhez mérten. Itt főleg a pedagógusokra gondolok.

A cigány nyelv egyenértékű bármelyik akkreditált nyelvvel. A hiedelmekkel ellentétben nem könnyű elsajátítani. De nagyban megkönnyíti a tanulást a nyelv emberközelsége, ami abból ered, hogy kontaktus van a magyar és a cigány nyelv között, vagyis sok az átmenet, a hasonló kifejezés. Ebből is látszik, hogy a cigányság él a kétnyelvűségével.

A cigány nyelv teljes nyelvtani szerkezete hasonlít a keleti nyelvek nyelvtani szerkezetéhez. Az okta-

táshoz a cigány irodalom nyelvvel kapcsolatos könyveit használom. Így **Choli Daróczi József, Dr. Karsai Ervin és Rostás Farkas György** nyelvújításai alapján folyik az oktatás. Ez a tematika amit oktatok és amit követünk, rövidebb idő alatt készíti fel a tanulókat a nyelvvizsgára, mint például az angol. Ez is az oka annak, hogy egyre többen választják a diplomájuk megszerzéséhez. Mindenképpen hasznos, hiszen az interkulturán keresztül megismernek egy új világot, ami hosszútávon az előítéletesség csökkenését illetve megszűnését szolgálja. A roma nyelv oktatásának terjedése és népszerűsége figyelemfelkeltő a roma emberek számára is, hogy ne szégyelljék használni a nyelvüket. A cigány nyelv él, bővül a szókincse, nyitottá válik Európa, sőt a világ felé, ami fokozza a nyelv nehézségét. De mindenképpen gyönyörű és elsajátítható nyelv.”

Félegyházi Török Imréné, a közgazdasági diploma megszerzéséhez

választotta a cigány nyelv tanulását. Elmondása szerint ez a nyelv bizonyult a legrövidebb időn belül elsajátíthatónak. Ő is azt hitte, hogy könnyebben tanulható mint a többi nyelv, de mostanra teljesen megváltozott a véleménye.

„Nehezebb mint gondoltam, sok otthoni tanulást igényel. Idő kell, hogy beérjen az ember, hogy egyáltalán meg merjen szólalni. Nem hiszem, hogy a jövőben használni fogom a nyelvet, de mindenképpen értéknek tartom. Sosem voltak előítéleteim és most a nyelvtanulás közelebb vitt a roma szokás és gondolatvilághoz. Szerintem egy csodálatosan szép orgánomú nyelv, az én fülem egy kis szlovákos hangzást is felfedezett benne. Kezdem úgy érezni, hogy tényleg igaz a mondás miszerint: ahány nyelvet beszélsz, annyi embernek számítás.”

Lukács Ilona

Kitüntetések augusztus 20. alkalmából

Augusztus 20-a, államalapító Szent István király ünnepe alkalmából a Magyar Köztársaság Bronz Érdemkeresztjét adományozták a 100 Tagú Cigányzenekar művészeinek. **Oláh Dezső** klarinétművésznek, **Oláh Gyula** brácsásnak, **Vadász N. István** bőgősnek, **Horváth Jenő** tercesnek, **Horváth József, Lukács Tibor és Berki Béla** hegedűművészeknek. Ezüst Érdemkeresztet adományoztak **Puporka András** klarinétművésznek, és Arany Érdemkeresztet kapott a világhírű **Lendvai József** hegedűművész. **R. Puj Brigitta és Tolnai András** énekesek Bronz Érdemkeresztet kaptak.

Szerkesztőségünk gratulál a kitüntetetteknek.

R. Puj Brigitta

A roma holocaust áldozataira emlékezünk

Auschwitz

Az „Auschwitz” név a náci embergyűlölet alapfogalmává vált. Egyszermind az európai zsidókon végzett népirtás szinonimája: a több mint ötmillió zsidóból egy milliót Auschwitz-Birkenau gázkamráiban gyilkoltak meg. De az Auschwitz-Birkenau-i koncentrációs tábornak a szintiken és romákon végzett népirtásban is központi szerepe volt.

1942. december 16-án **Heinrich Himmler** elrendelte, hogy a Német Birodalomból a szintiket és romákat az auschwitzi táborba deportálják. Nem sokkal később hasonló rendelkezések léptek érvénybe az annektált terüle-

teken: Ausztriában, valamint a megszállt országokban: Luxemburgban, Belgiumban és Hollandiában is. Mértékadó náci körök sokéves vitája egy cigánytörvény szükségességéről, valamint a Fajhigiéniai és Népeségbiológiai Kutatóintézet által végzett szelekció, melynek során a cigányként megjelölt etnikumot elkülönítették, csapódott le a deportációs parancsban. A rendelet szerint deportálni kellett a cigánykeverékeket, a rom-cigányokat és a balkáni eredetű cigány nemzetiségek nem németvérű hozzátartozóit. Csak egy kicsi, fajtisztának definiált csoportot és néhány szociálisan beilleszkedett szintit és romát – akikre helyett kényszersterilizáció várt –

terveztek kihagyni a deportálásból. Ezeknek a kivételeknek az 1943. március elején megkezdődött deportálás során alig volt jelentőségük. A transzportok összeállításával megbízott bünyügyi rendőri szervek sokkal inkább arra használták ezt a lehetőséget, hogy körzetüket vagy városukat cigánymen-tessé tegyék. A tábori Gestapo-n dolgozó SS tag, **Pery Broad** a következőket írja az Auschwitzba deportált szintikről és romákról:

„Ki kellett volna hagyni azokat a cigányokat és cigánykeverékeket, akiknek állandó lakóhelyük volt, szociálisan beilleszkedtek és állandó munkaviszonyban álltak. Ez a kikötés csak papíron létezett, és sehol nem vették figyelembe. Mivel éppen ezeket a cigányokat lehetett a legkönnyebben kézre keríteni, ők adták a táborlakók legnagyobb százalékát.”

Auschwitz parancsnoka, **Rudolf Höb** is kiemeli, hogy a deportáltak között sok olyan személy volt, aki semmiképpen sem tartozott az előirányzott körbe. Főként a Weermacht tagjainak nagy számát emeli ki, akik hirtelen lágerben találták magukat. Auschwitz-Birkenauban, ahol a gázkamrákban már folyt az európai zsidók legyilkolása, a BIle táborrészlegben berendeztek egy 32 lakóbarakkból és 6 egészségügyi barakkból álló részleget. 1943 februárjában megkezdődött a Német Birodalomból a szintik és romák tömeges deportálása. Csak néhányukat kímélték meg a helyi szervek, vagy sikerült a deportálás elől elmenekülniük.

Az 1943-as év során a deportáló vonatokban kerekén 19.000 ember érkezett. 1944 nyaráig kisebb csoportokban, például gyermekotthonokból további 2200 személyt szállítottak a lágerbe. Legtöbbjük (63%) német nemzetiségű volt, 21% Csehszorból és Morvaországból jött, 6% Lengyelországból, a többi 11% más nemze-

tiségű volt vagy hontalannak számított. Azokkal együtt, akiket regisztrálás nélkül vittek a lágerbe és nem sokkal azután gázkamrában meggyilkoltak, a cigánytáborban kereken 23.000 szintit és romát deportáltak. Az elhurcoltak hátrahagyott tulajdonát, pénzt, házakat, bútort, ékszert, lakókocsit vagy értékes hangszereket mint nép- és államellenes vagyont a Német Birodalom javára kisajátították.

* * *

Orvosi kísérletek

Szomorú hírnévre tettek szert azok a bűnös orvosi kísérletek, melyeket **dr. Mengele** végzett a cigány családi táborban. **Dr. Otmar von Verschuer** professzor, a berlini Vilmos Császár Antropológiai Intézet igazgatója megbízásából a szemszín és specifikus fehérjetestek alapján próbálta a faji ismertetőjelek öröklődő voltát bizonyítani. Hírhedtek Mengele szelekciói a birkenaui rámpán, ahol kísérleti alanyait válogatta ki. Emberek százait nyomorították vagy gyilkolták meg a tudomány nevében. Mengele a cigány családi tábor 32. számú barakkjában rendezkedett be kísérletei céljából. Az akkor tizennyolc éves **Helmut Clemens** volt a kifutófiúja a betegblokkban. Itt szemtanúja volt Mengele gaztetteinek:

„Esténként a holttesteket, amik egy kis kunyhóban voltak felhalmozva, egyenként ki kellett húznom, a karjukon lévő számokat feljegyeztem és néhányat dr. Mengeléhez bevinnem. Ő aztán valahogy felvágta őket. A polcokon mindenfelé üvegek álltak, bennük szervek, szívek, agyak, szemek és más emberi részek.”

Ismert, hogy Mengele személyesen válogatta ki áldozatait, kísérleteket végzett velük és meggyilkolta őket, ha úgy gondolta, ebből hasznot hajthat. Így a családi tábor romabetegei közül kiválasztott egy férfit és egy gyermeket, és miközben megfigyelte őket, hagyta, hogy éhen haljanak, és aztán felboncolta őket. Az Auschwitz Tábort Emlekmúzeum archívumában megmaradt gaztetteinek néhány nyoma. Így 1944 júniusában Mengele kérvényezte egy tizenkét éves gyermektetem fejének vizsgálatát, vizeletmintákat vizsgáltatott, és kiütéssel tifusszal végzett

kísérleteihez a cigány családi táborból száz nőt vérvizsgálatra utalt az auschwitzi SS-higiéniai Intézetbe. Mengele egyik kedvelt kísérleti területe az ikerkutatás volt. Erre a célra a láger teljes területéről kikereste az ikreket, az ikergyerekek között nagyon sok volt a szinti és roma. Mengele a cigány családi tábor létrehozása után nyomban megkezdte szintiken és romákon végzett kísérleteit, amit egy tizenhat cigányikerről szóló 1943 áprilisi kimutatás is bizonyít. **Helmut Clemens** ezeknek a kísérleteknek is szemtanúja volt:

„Akkor is Mengelénél voltam, amikor az ikreket kiválogatta kísérleteihez, nekem kellett aztán hozzá vinnem őket, és Mengele külön számot adott nekik. A kísérletek közben nem lehettem ott, ilyenkor mindig kiküldött. Egyszer mégis ott voltam a szobában, véletlenül, akkor láttam, hogy a gyerekeknek valami folyadékot töltött a szemükbe, amitől óriási lett a szemük. Pár nappal később ugyanezeket a gyerekeket holtan láttam a hullabarakokban: dr. Mengele minden második, harmadik napon végzett ilyen és hasonló kísérleteket a lágerben.”

Mengele az ikreket személyesen gyilkolta meg a szívükbe adott injekcióval, és szemüket Berlinbe, a Vilmos Császár Antropológiai Intézetbe küldte további tudományos kiértékelésre.

A foglyok a lágerben nagyon is jól tudták, hogy minden feltűnő viselkedés a halált jelenthette. Az akkor tízéves **Ceija Stojkát** anyja így mentette meg a kísérletektől:

„Ezt az esélyt nem adta meg nekik az anyám. Mindig csak azt mondta nekem: „ha az SS jön, süsd le a szemedet, ne nézz rájuk!” Az anyámnak acélkék szeme volt, nekem zöld. És ez érdekelt volna őket! Hogyhogy egy cigánylánynak zöld a szeme? És akkor azt mondta nekem az anyám: “nézz lefelé, és egyáltalán, búj el! Az a legjobb.” És ez jó is volt, különben nem volnék itt. Minél kevesebbet ment ki az ember, és minél kevesebbet mutatkozott kint, annál több esélye volt.

* * *

Raffael Ilona

„Dachauból három hónap után teherautókkal szállítottak mindenkit tovább Berlingen túl, ilyen gyűjtőtáborba.

Amennyit csak betudtak győmőszőlőni. Az út nem volt hosszú, talán egy-két óra. Nem tudom már a hely nevét, csak azt, hogy Berlingen túl volt. Volt ott magyar, bolgár, zsidó, holland, cigány, vagy tízfajta nép. Nekünk egy fehér csík volt keresztbefestve a ruhánkon. Nem vehettük le soha, arról azonosítottak bennünket.

Én az ötös barakkban voltam, három magas ágy deszkából, de azon se szalma, se takaró, semmi. A pusztasá deszka. Kályha sem volt, feküdni nem lehetett, meg is fagyunk volna. Egy ágyon tízen is ültünk, egymásnak dőlünk: így melegítettük egymást.

Három nap után betettek minket a sóderbányába. Sorba állítottak minket, dobtuk felfelé a sódert. Ha valamelyik tisztnek nem tetszett valami, fogta, meglökte a legfelsőt és mind dőlünk. Az volt a szerencsénk, hogy nem volt víz a bányába.

Nagyon kegyetlenek voltak. Ha nem tetszett neki a pofánk, csak leverte a korbáccsal. Egy idő után már annyi beteg volt, hogy egy éjszaka a katonák hordták el őket. Állítólag a sóderbányába dobálták be őket. A még élőket, de nagyon betegeket bevitték egy pajtaszerűségbe, leszápulták őket, és bedobtak egy égő gyufát. Úgy égtek, mint a fa. Volt, akinek a szeme láttára az egész családját így ölték meg. Tízet vittek be. A tizennyegediknek kellett meggyújtani a gyufát és bedobni. Utána őt is elégették. Ez Ravensbrückben volt, egy zsidó-asszony mesélte ezt.

Kegyetlenek voltak. Reggel négykor ébresztő. Ha nem tudtál rögtön leugrani a priccsről, ütöttek-verték. Volt olyan is, aki nem tudott már megmozdulni. Azt agyonverték. Abban a hidegben mezítláb kinn állni sellappelen. Mi, cigányok még jobban szokva voltunk a mezítlábhoz, de az úri nők lába elfagyott a hóba, mire bemehettünk. Sok asszonyt ütöttek agyon, mert odaszólt, hogy miért csinaljátok ezt.

Én már reggel négykor a konyhában voltam. Vittem a húst. Egyszer oszt kiütötték a fogamat a németek. Loptuk a húst, oszt elkaptak, kihúzták az egészséges fogamat.”

Összeállította: Paksi Éva

Cigányok a történelem- könyvekben

(részletek a szerző „A hazai nemzetiségek a történelemkönyvekben” című tanulmányából)

A történelem elnevezésű tantárgynak – a korábbi határtologatásokra, csataleírásokra és egyetlen eszme történetére szűkült történelemtanítással szemben – mára egyre inkább művelődés- társadalom- és gazdaságtörténeti tárggyá kell válnia: tanítsák akár önkormányzati, alapítványi, illetve egyházi iskolákban, ideológiamentesen vagy vallásérkölcsi alapon. E tárgynak kellene megalapoznia mindennapjaink humanisztikus világ- szemléletét, a sajátunkétól eltérő kultúrák tiszteletét, a másság iránti toleranciát. Követhető, vagy elkerülendő élet- és viselkedésmintákat, vállalható és történelmi zsákutcákba torkolló eszményeket, példaképeket kellene állítania. A múlt példáin magyarázni, – problémáival együtt – megértetni a jelen társadalmát, a mához vezető utakat, folyamatokat.

Az ember társadalmi sztereotípiákkal kapcsolatos viszonya, együttélése az előítéletekkel, vagy az azoktól való mentessége – meggyőződésem szerint – a XXI. század küszöbén az egyéni és kollektív világnézet sarokköve. A pozitív és negatív előítéletek oszlatása – a valamennyi pedagógustól elvárható min- taadó magatartáson túl –, elsősorban a történelemtanításnak (mint történelmi tényekkel, érvekkel és példákkal dolgozó tudományos diszciplína képviselőjének) szab meg feladatokat. Az etnikai sztereotípiák zömében történelmi téveszméken, illetve felületes történelem- tudáson, a tények szabad kezelésén, sőt néha egyenesen valótlanságokon nyu- gszanak. A hazugságok pedig akkor is hazugságok, ha sokan, sokszor és hosszú időn keresztül hangoztatják azokat. E sztereotípiák ellen csakis a történelmi tények elfogulatlan „tálalásával” lehet felvenni a küzdelmet, amely honnan más- honnan számíthatna érvkészletre, mint a társadalmi folyamatok múltját tárgyaló történelem tantárgytól?

A Magyar Köztársaság 1993. évi, a közoktatásról szóló LXXXIX. számú törvényében, illetve annak 1995. évi

módosításában meghatározott alapidoku- mentuma, a Nemzeti Alapnterv (NAT) rögzíti, hogy a NAT követelményeit a demokrácia értékei hatják át.¹ „A demokrácia értékrendjére, olyan demok- ratikus magatartásra kíván felkészíteni, amelyben az egyén és a köz érdekei egyaránt megfelelő szerephez jutnak...” A későbbiekben a dokumentum azt is rögzíti, hogy (a NAT) „...fontos szerepet szán a nemzeti hagyományoknak, vala- mint a nemzeti azonosságtudat fejlesztésének, beleértve az ország nemzetisé- geihez, etnikumaihoz tartozók azonosságtu- datának ápolását, kibontakoztatását” is. A NAT tíz műveltségi területet alakított ki. A történelemtanítás – a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretekkel, valamint az emberismerettel közösen – az „Ember és társadalom” modulba, került. A NAT önálló fejezetben foglalkozik a nemzeti és etnikai kisebbségek oktatá- sának sajátos elveivel, azt nyomatékosító mondatok, hogy ezekről a nemzeti- ségekről tanítani a nem nemzetiségi közegben folyó oktatásnak is komoly feladatai vannak nem került a bevezető szövegébe. A tantárgy definíciójában, mint a társadalom „kollektív memóriája” kap értelmezést a történelem tanítása, majd kiegészül a következő mondattal: „A történelemből ugyanakkor az is kitűnik, hogy a népek és nemzetek köl- csönösen egymásra vannak utalva, s a kölcsönös függőség átfogó világtör- ténelmi látásmódot és egyben a külön- ségek, a kultúrák sajátos értékeinek megismerését és tiszteletben tartását kívánja.” Ebben – bár csak közvetve – benne van a hazai nemzetiségek törté- nelmének és értékeinek megismerése is. Az általános fejlesztési követelmények között szerepel annak igénye, hogy a 7- 10. osztályos tanuló „legyen képes a többségi és kisebbségi vélemény összehasonlítására és értékelésére, a kisebbségi vélemény figyelembevételére”. A társadalomismeretek tantárgy követelményei között szerepel a társa-

dalmi tagoltság, a hazai nemzetiségi és etnikai csoportok, külön kiemelve a cigányság – nem részletezett mélységű – ismerete. A fejlesztési követelmények között példaként szerepel egy feladat, mely a tanulót egy nemzetiségi vagy etnikai csoport helyzetéről szóló beszámoló készítésére ösztönözné. A minimális teljesítmény: „tudja, melyek a legnagyobb létszámú nemzetiségek és kisebbségi etnikumok hazánkban”. Ter- mészetes, hogy a történelemnek, amely példákkal tanít már az általános iskola végére meg kellene alapoznia a nem- zetiségekkel kapcsolatos történelmi szemléletmódot. Az életkori sajátosságok figyelembe vételével azonban ennek helye – kellő történelmi alapismeretek birtokában – igazán a szintetizáló-isme- retbővítő 9–10., illetve 9–12. évfolyam- ban lenne.

A történelem tanítása az általános iskola ötödik osztályától a középiskolák negyedik osztályáig tart, koncentrikus felépítéssel, vagyis az általános iskola felső tagozatában tanult történelmi anya- got (illetve annak egy részét) a közép- és szakiskolákban látszólag még egyszer tanítják. A NAT – elkerülendő, hogy ez egyszerű ismétléssé váljon – a 8. évfolyam után eltérő fejlesztési követelmé- nyeket (kompetenciákat, képességeket) és más elérendő minimális teljesítményt ír elő a 10. évfolyam végére. Ezek között cigányságot érintő fogalom, vagy hazai cigány történelmi személy nem szerepel.

A 10. évfolyam végéig jelenik meg a tananyagban a polgárosodás magyaror- szági kezdetei kapcsán „A nemzeti megújulás és a nemzetiségek” című, a kibontakozó hazai polgárosodásnál pedig a „Népességi és nemzetiségi viszonyok” elnevezésű anyagrész, de mivel a cigányság nemzetiséggé szerveződése csak a 20. században megy végbe, róluk itt sem esik szó. A II. világháború utáni helyzettel foglalkozó témában is helyet kap egy népességi és nemzetiségi össze- téltet taglaló rész. A fejlesztési követel-

mények között szerepel két példa is, amelyek egyike azt szabja feladatul, hogy a tanuló vesse egybe a magyar nemzeti megújulást a nemzetiségek törekvéseivel. A másik szerint pedig egy magyarországi nemzetiség történetét kell nyomon kísérmie a XVIII. századtól 1914-ig.

A Kerettanterv tovább árnyalja az alapfokú nevelés-oktatás során (5-8. évfolyamban) és a középfokú nevelés-oktatás (gimnázium 9–12., szakközépiskola 9–12., illetve szakiskola 9-10. évfolyamában) történelem és állampolgári ismeretek, történelem, valamint történelem és társadalmi ismeret tantárgyak céljait, feladatait, fejlesztési követelményeit, s tartalmait.

A gimnáziumok és a szakközépiskolák 9-12. évfolyamairól szólva rögzítik: „A történelmi eseményekben résztvevők tetteinek ismerete, viselkedésük, döntéseik és cselekedeteik motívumainak megértése olyan kulcskompetenciák kialakulását teszi lehetővé, amelyek által az egyén, mint társas lény és állampolgár megtalálhatja helyét a társadalomban. A múltból a jelenbe vezető utak feltárása pedig segít a jelenkor politikai, gazdasági, társadalmi jelenségeinek megértésében... A múlt sorskérdéseiben mai életünk problémái is megjelenhetnek. Elemzésük, megértésük megerősítheti az egyént a társadalomért, a kisebb közösségekért, az önmagáért vállalt felelős magatartásban.” Joggal feltételezhető, hogy a dokumentum szerzői ide sorolják a nemzetiségi lét megismertetését-megismerését is, különösen azt, hogy a jelen egyik legkomolyabb társadalmi feszültségét hordozó cigány-magyar viszonyrendszer kellő történelmi megalapozást kap a tantárgy középfokú oktatása, a jövő potenciális értelmisége szemléletének formálása során. A szakiskolai célok és feladatok között (és csak ott!) konkrétan megfogalmazódik, hogy a történelem és társadalomismeret tantárgy: „...hozzájárul a hazánkban élő nemzetiségek, etnikumok, a szomszéd népek... megismeréséhez, megértéséhez...”.

A 9–10–12. évfolyamok témakörei és tartalmai között több olyan is szerepel, amely cigány vonatkozással bír, vagy bírhat. Ilyenek a végvári harcok; az erdélyi fejedelemség története; a népeségi viszonyok alakulása a török-kor után; a Rákóczi-szabadságharc; a nemzetiségi kérdés 1790-1847, majd 1849-1914 között; 1848/49 és a nemzetiségi mozgalmak; a nemzetiségi lét és kultúra fő kérdései az Osztrák-Magyar Monarchiában; illetve a szakiskoláknál a nemzeti és nemzetiségi népcsoportok; a cigányok Magyarországon.

Kutatásom során arra keresem a választ, hogy a 9–12. évfolyamoknak szánt, illetve ez évfolyamokban használatos történelemkönyvek milyen mértékben tükrözik – más nemzetiségek mellett – a cigányság magyarországi története. Mennyiben kap teret a magyar kultúrához való hozzájárulásuk, illetve a mindenkori magyar politika és a cigányok viszonya? Mennyi információval szolgálnak a magyar tanulóknak szánt tankönyveink, hazai cigányság kulturális fejlődéséről, kultúráink kölcsönös egymásra hatásáról? Hogyan érvényesül a történelemtanításban – a tankönyvek tükrében – az a nemzeti vállalás, amelyet az 1993. évi LXXVII. törvényben az Országgyűlés „a kisebbségek iránti megbecsülés, az erkölcsi és a történelmi értékek tisztelete, a kisebbségek és a magyar nemzet közös létérdekeinek következtetés képviselete”-ként fogalmazott meg? Arra is választ kívántam találni, hogy e törvény azon alapvetésének, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek szellemi kultúrájának, történelmi hagyományainak megőrzése, ápolása és gyarapítása nemcsak a nemzetiségek, hanem a magyar nemzet közösségi érdeke is, mennyiben tesznek eleget a forgalomban levő történelem tankönyvek.

A 9–12. évfolyam történelemkönyveiből röviden huszonkettőt vizsgáltam meg tüzetesen. A átvizsgált könyveket a legnagyobb fővárosi tankönyvboltban, a Kódex Tankönyvcentrumban 2002. január közepén válogattam össze. Ez a 22 tankönyv volt akkor forgalomban a középfokú történelemtanítás számára. Közöttük szakiskolaiak és gimnáziumoknak-szakközépiskoláknak szántak is vannak. Az egyes történelmi korok közel azonos arányban voltak képviselve.

A legnagyobb adóssága történelemkönyveinknek a hazai cigánysággal kapcsolatban van. Nemcsak mint a legnagyobb hazai nem magyar népességgel, hanem mint a legsúlyosabb társadalmi előítéletek elszenvedőivel szemben, sőt a többségi társadalom vonatkozásában is megbocsáthatatlan ez a közömbösség. Éppen a legegétőbb társadalmi problémák egyikével kapcsolatban nem vértetik fel megbízható történelmi előismeretekkel a hazai középfokú oktatásban résztvevőket tankönyveink. Nem mutatják fel azokat a példákat sem, amelyek igazolnák, hogy a több százados együttélés során akadtak példák a felhőtlen kapcsolatra, s voltak olyan cigány származású személyiségek, akik magas fokon járultak hozzá közös kultúránkunk gazdagodásához. Cigányokkal kapcsolatos képet, térképet, statisztikát, vagy szöveget mindössze hat tankönyvünkben (a lehetséges kötetek 31,6%-ában) találunk. Leszámítva azt a három könyvet, amelyben olyan kort mutatnak be, amely időben cigányok még nem éltek hazánkban: 37,6%-ra módosul ez az eredmény. Nagyjából csak minden negyedik könyvben találhatunk tehát adatot, azaz tízből hat könyvben egyetlen árva szó sem említi e nemzeti (és egyben etnikai) kisebbség hazai történelmi múltját! A szövegek beállítását áttekintő vizsgálat adata néhány más nemzetiséggel, például a szerbbel és a románakkal összevetve (csak négydel több volt a negatív előjelű közlés) akár kedvezőnek is lenne tekinthető, de mai problémáink szempontjából megengedhetetlen, hogy legalább némi pozitív előjelig ne jussunk el a NAT-ban és a Kerettantervben megfogalmazott célokat szem előtt tartva. (A négy negatív szövegkörnyezetű említésből három a Kovács-Kovácsné-kötet-

A magyarországi cigányok a vizsgált történelemkönyvekben

Szerző(k)	időszak	szövegben, ábrán	térképen	képen	összesen
Száray M.–Szász E.	997-1711.	1	–	–	1
Gyapay Gábor	1711-1849.	–	–	1	1
Stefány Judit	1830-1849.	1	–	1	2
Lörinc László	1849-1914.	3	1	–	4
Hosszú Gyula	1914-1945.	2	–	–	2
Kovács–Kovácsné	1914-1995.	4	–	–	4
ÖSSZESEN:		11	1	2	14

ben szerepel: 1919-ben a bolsevik proletárdiktatúra vörös hadseregébe katonákat toborzó cigányok kétszer is említést kapnak, s ugyanitt az eltérő kultúrájuk miatt a 80-as években beilleszkedni nem képes cigányok is inkább negatív, mint semleges értéktételeket sugallnak. A Száray-Szász tankönyvben idézett Rovella, a pápa követe egy memoár-részlete is lopásból, csalásból élő népséggént említi a hazai cigányokat.) Megmagyarázhatatlan az is, hogy a felvilágosult abszolutizmus hazai gyakorlatáról szólva, miért csak a Lőrinc-könyv foglalkozik Mária Terézia és II. József cigányokat sújtó rendezési terveivel, törvényeivel. A XIV. századtól kezdődően sok semleges, sőt pozitív példa is kínálkozik. (A *Bihari* megemlítő kulturális fejezetek például még véletlenül sem említik meg, hogy a magyar muzsika első koronázatlan fejedelme cigány volt, de nem említik *Dankó Pistát*, *Czinka Pannát*, vagy *Rác Aladárt* sem.)

Nincs szó Mátyás cigányairól, a végvári idők cigányairól, a Habsburg-ellenes függetlenségi küzdelmek cigány harcosairól *Lippai Balázstól* (Bocskai-szabadságharc) 1848/49 cigányaiig, noha utóbbiban *mintegy 6000 cigány vett részt*.

A II. világháború alatti *magyarországi deportálások cigány áldozatairól* csak a Kovács-Kovácsné-féle könyv tesz említést 5–10 ezer főre téve a hazai romák veszteségét. (A II. világháborút is tárgyaló öt tankönyvből mindössze egy közli a cigányirtás tényét!) A Horthy-korszak, sem a Rákosi- és Kádár-éra időszakának cigánypolitikájával sem foglalkoznak érdemben tankönyveink.

A lefolytatott vizsgálat tanúsága szerint kiadótól és középfokú oktatási típustól függetlenül egyetlen olyan történelem tankönyv sincs forgalomban, amely tudatosan beépítené a cigányság történelmének legfontosabb fordulópontjait törzssanyagába. A magyar kultúráról szóló fejezetekben olyan rész, amely tényszerűen felsorakoztatná, hogy mi mindent köszönhet a magyar kultúra az ország egykori, nem magyar – köztük cigány – lakosságának, egyik tankönyvben sem található. Nemcsak tudatos szemléletformálásra nem vállalkoznak tankönyvszerzőink, hanem még a kínáló alkalmat is elmulasztják, hogy megemlítsék azt a néhány bátran felmutatható pozitív szereplőt, akiket a hazai cigányság adott a magyar kultúrának.

Látható, hogy olyan elvárást, mely szerint a hazai cigányság megítélését

befolyásoló közlések során kiegyensúlyozott adatközlésre kell törekedni – nem fogalmaztak meg sem a kiadók, sem a lektorok.

Megbocsáthatatlan, hogy korunk egyik legégetőbb társadalmi problémája – a cigánysággal kapcsolatos előítéletek – kezeléséhez, feloldásához semmiféle szellemi munícióval nem szolgálnak történelem tankönyveink. A legnagyobb hazai nemzeti és etnikai kisebbség magyarországi története szinte említésre sem kerül. Ha valahol tudatosan kellene formálni a felnövekvő nemzedékek tudatát, akkor éppen ez az a terület. Különösen sértik a Kerettanterv előírásait a szakiskoláknak szánt tankönyvek, ahol annak ellenére némák a cigányokról, hogy ennek az iskolatípusnak, a magyarországi nemzeti és nemzetiségi népcsoportok kapcsán, nevesítetten is kötelezővé tették a cigányokról való ismeretközlést.

Rendkívül méltánytalan, hogy szerzőink kettős mércével mérnek. A Kerettanterv előírásainak megfelelően nagy terjedelemben foglalkoznak a határokon túlra szorult magyar nemzetiségi lakossággal szemben tanúsított – többnyire hátrányos – román, csehszlovák és délszláv többségi magatartással, olyan fejezetet, amely tételelesen végigmenne a Magyarországon maradt nemzetiségek – köztük a cigányok – sorsának bemutatásán, s rögzítené az őket ért sérelmeket, egyetlen tankönyvben sem találunk.

A nemzetiségekről, a nemzetiségi kérdéssel „általában” szóló fejezetek fontosak, s többnyire pontosak is. Mindezek azonban nem helyettesíthetik az egyes nemzetiségek hazai múltjáról szóló híradásokat.

Vizsgálatom legfontosabb tapasztalata, hogy történelemtankönyveinkből a cigányságról nem alakulhat ki korrekt kép. A róluk szóló információk nincsenek egymásra építve, esetlegesek. Történelemtanításunk még nem forrta ki azokat az elemeket, amelyeket tankönyvről-tankönyvre – iskolatípustól függetlenül – szerepeltetni kell valamennyi munkában. Sem a NAT, sem a Kerettanterv előírásai nem megfelelők ebben a vonatkozásban. Születtek nagyszerű cigány népmesmeret könyvek. A cigányság történelmi gyökereiről azonban nemcsak a kisebbségi iskoláknak, nemcsak a cigány osztályoknak vannak oktatási kötelezettségei. Nemcsak nem szerencsés, hanem kifejezetten káros, hogy a róluk közvetített történelmi példák esetlegességeken múlnak. Meggyőződésem, hogy a nemzetiségi interkulturális oktatás alaptan-

tervein túl, ezért a történelem tantárgy központi tantervi szabályozásában kellene rögzíteni (következetes egymásra építeni) a cigányságról szóló közlésminimumokat, a – következetesen végig gondolt – fejlesztési követelményeket, a tankönyvekben is megalapozott kompetenciákat, s a minimális teljesítményeket.

Persze, hogy lehet nagyobb feladata a Társadalmi ismeretek tantárgynak is, amit azonban ismeretközlésben a történelemórakon elmulasztunk, az a későbbiekben már nem, vagy csak alig pótolható.

[A vizsgált tankönyvek a következők voltak: *Balázs Mátyás-Jakab György: Történelem a szakiskolák 9. osztálya számára (Konsept-H Piliscsaba, 2001.)*; *dr. Bellér Béla: Történelem a középiskolák I. osztálya számára (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 17. kiad., 2001.)*; *Bujdosó Emma: A nemzetállamok és a polgárság kora (AKG Bp. – 2. kiad., 1998.)*; *Csorba Csaba-Hegyi W. György: Történelem a középiskolák 9. osztálya számára (Korona Bp., 2001.)*; *Filla István: Történelem I. (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 21. kiad., 1999.)*; *dr. Gyapay Gábor: Történelem tankönyv 4. (Comenius Pomáz, 1999.)*; *Helméczy Mátyás: Az újkor története 14–15 éveseknek (Nti. Tankönyvkiadó Bp., 1997.)*; *Hosszú Gyula: A század fele (1914–1945) (AKG Bp. – 2. jav. kiadás, 1999.)*; *Jóvért Szirtes Ágota-Sipos Péter-Szekely Gábor: 1914–1994. Történelem IV. (Céger Bp. – 4. átd. kiad., 1995.)*; *Kovács István – Kovácsné Bede Ágnes: Történelem tankönyv (Pedellus Debrecen, 2001.)*; *ifj. Lator László: Történelem a középiskolák IV. osztálya számára (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 5. kiad., 1999.)*; *Lőrinc László: Felvilágosodás és forradalom (AKG Bp. – 3. jav. kiad., 1996.)*; *Pesti János: Történelem III. (Céger Bp., 1997.)*; *Salamon Konrád: Történelem IV. (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 8. átd. és bőv. kiad., 2001.)*; *Stefány Judit: A XIX. század első fele (AKG Bp., 1995.)*; *Stefány Judit-Bíró Gábor-Lőrinc László: Történelem I. (AKG Bp., 1998.)*; *Száray Miklós-Szász Erzsébet: Történelem II. (Műszaki Bp., 1999.)*; *Ujvári Pál: A középkor története (Műszaki Bp., 2001.)*; *Ujvári Pál: Történelem III. (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 4. kiad., 1997.)*; *Unger Mátyás: Történelem II. (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 22. kiad., 2001.)*; *Walter Mária: Történelem a középiskolák II. osztálya számára (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 17. kiad. 2001.)*; *Závodszky Géza: Történelem III. (Nti. Tankönyvkiadó Bp. – 7. kiad., 1999.)*]

¹Nemzeti Alaptanterv – Ember és társadalom (Korona Kiadó Bp., 1995)

Az Amerika elleni terrortámadás áldozataira emlékezünk

2001. szeptember 11-én, kedd délelőtt példátlanul súlyos, tömegkatasztrófával járó terrorcselekmények sorozata rázta meg az Egyesült Államokat. New York-ban a becsapódó repülőgépek nyomán, összeomlott a Világkereskedelmi Központ iker felhőkarcoló mind két tornya, Washingtonban pedig a védelmi minisztériumra zuhant egy repülőgép. A terrortámadás hátterében **Oszama Bin Laden** nemzetközi terrorista és szervezete állt.

A sokezer ártatlan áldozatra emlékezünk e néhány sorral, és a 2001. szeptemberében megjelent LD címoldallal.

Közéleti díjazottak

A Magyarországi Cigányokért Köz-alapítvány 1997-óta minden évben elismeri azok munkáját, akik a legtöbbet teszik a romák társadalmi integrációjáért. Az idén hatan vehették át a díjat: **Hága Mária** újságíró,

Dr. Nagy Ágnes, a Békés megyei Munkaügyi Központ vezetője, a **Tiszaszabadi Gyermekotthon**, **Bicó Ernő** Decs, **Üttő István** Nagykanizsa polgármestere és **Kerékgyártó T. István** társadalomkutató.

A fotón a közéleti díjjal kitüntetett **Hága Mária**, **Varga József**, a Macika elnökének és **Farkas Flórián**, az OCÖ elnökének társaságában.

Fotó: Nyári Gyula

Dr. Gémes Balázs

Budapest, 1939–Szekszárd 2002

Nem pusztán egy szónoki fordulat, amikor úgy fogalmazunk a búcsúzás keservei közepett, hogy eltávozott, visszavonhatatlanul eltávozott körünkől, üressé lett a műhely, az a szoba, ahol dolgozott.

Aki csak egyszer is hallotta őt valaha kedvenc témái közül, mert ilyen sok volt, beszélni hevülettel, sodró erejű érvelését hallotta, nem feledi, nem feledheti. Most, mikor a gyászos hírt megkaptuk, éppen ez a kép ötlík elénkbe. Nem fáradt, s nem is tudott, nem hagyta pihenni egyetlen egy megoldatlan feladat sem. Ugyanez jellemezte, ha egyedül volt a vállalt vagy kapott feladattal: – mint a bugaci pásztorkultúra tanulmányozása, majd kiállítása, mint a síóagárdi tájház helyreállítása, vagy amikor országos gyűjtőhálózattal dolgozott a népi születésszabályozáson, vagy a Romológiai Kutatóintézet megteremtésén.

Tele volt ötletekkel, tele volt tervekkel és mindenekelőtt munkakedvvel és akarral. Bármily kudarcc érte, újra talpra állott, s kezdte vagy folytatta a munkát. Most is egy kemény feladat közepette dőlt ki a sorból.

Az egyes szakmákban szinte általános az a gyakorlat, hogy a szakemberek egymást már kiforrott, szinte „mester”-ként ismerik meg. A gyermek- és ifjúkor alig ismerszik. Nos, így voltam magam is Gémes Balázssal, akivel egy szakmai továbbképzésen találkoztam először, miután közös szálláshelyen voltunk, s végigbeszélgettük a kínáló alkalmat. Lassan kibontakozott előttem egyénisége, végzett munkájáról is képet alkothattam. Korán megállapíthattam róla, hogy ő nem az ún. tanult néprajzosok közül való. Ő nemcsak tanulta, hanem meg is élte a paraszti világot, mely már akkor, jobbra csak tankönyvekben volt tanulmányozható. Így fogalmazta meg ezt a gondolatkört Gémes: „Egész életemre meghatározó élmény volt, hogy belülről láttam – élttem meg – a Kiss Lajos által megírt – célszerű sze-

gény embörök – életét, valamint azt, hogy középiskolásként tagja lehettem egy NÉKOSZ szellemet továbbélítő kollégiumnak, miközben a legkiválóbb pedagógusoktól tanulhattam.”

Budapesten 1939. május 13-án született, a második világháború előestéjén. Itt az apa, Gémes Balázs, Hódmezővásárhelyről felkerülve géplakatossegédként dolgozott. Anyai nagyszülei Szatmárnémetiből települtek a fővárosba a trianoni békeszerződés után:

Kispesten élt családjával a jó nevű asztalosmester. Budapestről az ostrom után visszatelepültek a vásárhelyi pusztára, így iskolai tanulmányait a fehértóparti általános iskolában kezdte, majd az orosházi Táncsics Mihály Gimnázium tanulója lett. A Gémes szülők az Alföld két jellegzetes települése, Orosháza és Hódmezővásárhely határán lettek tanyás parasztok.

A fehértóparti elemi iskola nyolc osztályának elvégzése után Gémes Balázs az orosházi Táncsics Mihály Gimnáziumba iratkozott be. Ha az alma materéről emlékezett, elsőként

emlegette fel **Juhász Antal** gimnáziumi igazgató nevét, akit apjaként tisztelt és sokat tanult tőle. A kollégiumban pedig **Révész Pál** igazgató vette szárnyai alá. Sokat kellett tanulnia és célirányosan válogatnia, hogy versenyre kelhessen az iskola szerencsebb körülmények között nevelkedett tanulóival. Maga választotta a felsőfokú továbbtanuláshoz az ELTE-t, ahová az érettségi után jelentkezett és felvételt is nyert a néprajz-történelem szakra. Egy év elteltével kiegészítette tanulmányait a régész szakkal. Az ELTE-n kiváló professzorok (**Tálas István, Ortutay Gyula, László Gyula, Banner János, Oroszlán Zoltán**), irányításával képezte magát.

1964-ben kapott diplomát, de már 1962-től dolgozott a székesfehérvári István Király Múzeumban. Részt vett a tácsorsiumi feltáráson. A csókakői vár, az alapi temető ásatásain. Itt sokat tanult **Fitz Jenőtől, B. Vágó Esztertől, Kralovánszky Alántól**. Ezután

családjával Kecskemétre került, s a Katona József Múzeum munkatársa lett. Ekkor kezdte a pástor-épitmények kutatását. Amikor **Vargha László** egyetemi tanár tervei alapján a Bugaci Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény kiviteli munkái megindultak, ezeket a tapasztalatokat felhasználva irányította az építkezést. (Sajnos ez az épületegyüttes a későbbiek során leégett.) A család anyagi problémái arra kényszerítették, hogy pályát módosítson: öt évig tanított Kecskeméten. A rendelkezésre álló vakációk idején pedig néprajzi gyűjtőutakra indult. Szakmai érdeklődése – a juhászat mellett – az egész társadalmat foglalkoztató demográfiai problémák felé irányult. (Ugyanis az 1960-as évek elején hazánkban drasztikusan zuhant a születési arányszám.) Bejárta a Mezőföld, Somogy, Zala, Göcsej, Hetés és a Bodroghöz legelőit. Hatalmas anyagot gyűjtött mindkét témakörből. Ebből a gyűjtésből született első komoly dolgozata (A juhászok ládái és a juhászceh kérdése a Mezőföldön a XVIII-XIX. században. A szekszárdi Béri Balogh Ádám Múzeum Évkönyve 1975-1976.). A gondosan összeállított dolgozatban nyomon kísérhetjük Gémes Balázs munkamódszerét. Hiszen a terepen felgyűjtött anyagot jól egészítette ki a múzeum tárgyakkal, illetve ezzel párhuzamosan levéltári kutatást is végzett. Ennek segítségével sikerült tisztázni az éppen soros téma, a juhászceh kérdéskörét. Megállapítja, hogy a juhászláda nem lehet a hazai juhászat tartozéka, hanem a német nyelvterületről hozzánk került egy-egy birkás család állandó bútordarabja.

Hasonló szisztémával közelítette meg a népi születésszabályozás témakörét is. A kutatómunka folyamán azonban világossá vált számára, hogy a vizsgált terület rendkívül széles, ezért azt leszűkítve elsősorban a születésszabályozás egyik módozatát, a magzatelhajtást vizsgálta. Intenzíven gyűjtött terepen és kérdőíves módszerrel is. A recens anyag mellett a történeti forrásokat (levéltári, bírósági és kórházi irattárak anyagát) is kutatta.

A csókakői vár ásatása közben értesült egy tragikus hírről, mely végképpen a születésszabályozás témakörbe irányította figyelmét. Egy parasztasszony éppen ekkor halt meg – mint kiderült – magzatelhajtás okozta vérmérgezésben. Ezekre az évekre estek a média „nemzethalál”-ról szóló eszmecseréi, riportjai. Egész sorozatokat szenteltek ennek a kérdésnek. Gémes Balázs kereste, kutatta e szomorú tények társadalmi okait, a születésszabályozás paraszti gyakorlatát. Vizsgálta az alkalmazott szerek, eszközök, eljárások hatásmechanizmusát. Számos közlemény mellett a témakör feldolgozásának első kötete 1987-ben jelent meg (A népi születésszabályozás (magzatelhajtás) Magyarországon a XIX-XX. században.

I. Documentatio Ethnographica, 12.) E téma kínálta disszertációja anyagát is (A népi orvoslás-kutatás aktuális problémái Magyarországon. 1982).

Eközben a szekszárdi – akkor még – Béri Balogh Ádám Múzeum munkatársa lett, feleségével, Vámos Máriával együtt. S itt találkozott egy újabb néprajzi feladattal. Úgy tetszett, hogy a Bugaci Szabadtéri Néprajzi Gyűjteménnyel megkezdett munkát – a népi építészet kutatását – folytathatja immár Tolna megyében: a sióagárdi, majd a szakályi tájház létrehozását, berendezését, később rekonstrukcióját. Az egyébként nehézkesen induló szakmai programot végül is példamutatóan megoldotta.

Közben a nyolcvanas évek közepétől egy kérdőíves gyűjtésbe kezdett. A Népi orvoslási topográfia ezer külső munkatárssal dolgozott, s nemcsak a magyar, hanem az összes hazai kisebbségi anyagát regisztrálta, gyűjtötte, beleértve a cigányságot is. Csak sajnálni lehet, hogy anyagi okok miatt a munka félbeszakadt.

A hetvenes évek végétől ismét egy másik jelentős társadalmi problémára, a cigánykérdésre irányult a figyelve, mely **Glatz Ferenc** megfogalmazása szerint is napjainkban Magyarország és Közép-Európa társadalmi feszültségeinek egyik megkerülhetetlen forrása. 1979-ben bekapcsolódott a gyulai Erkel Ferenc Múzeumban szerveződött Országos Cigánykutató Munkaközösség munkálataiba. Miután ez 1984-ben kimondta feloszlását, tevékenységét annak Tolna megyei regionális csoportja folytatta az ő vezetésével. Ez a csoport 1991-ben Cigány Hagyományokat Kutató Egyesületté alakult át. Az egyesület törekedett arra, hogy a munkájához szükséges technikai és intézményi háttérrel megteremtse. Ezért hozta létre 1997 elején Szekszárdon a Romonológiai Kutatóintézetet, amely ma Magyarországon a legnagyobb cigányadatbázissal rendelkezik.

Ezt a nagyszerű munkát most már nem végzi, szervezi tovább dr. Gémes Balázs. Szükséges lenne a veszteség pillanatában erőt, lehetőséget, szándékot felmutató megoldást találni az életmű megőrzésére. Most még nem látni az Egyesület jövőjét. A felgyűjtött anyag gazdátlanra vált, válhat, s fizikális léte is könnyen veszélybe kerülhet.

A hazai cigánynéprajz kutatás számára egy kihívás teremtetődött, melyet reméljük sikerül úgy megoldani, hogy az a huncutul mosolygó szemmel visszanéző dr. Gémes Balázsnak is tetszen.

Bencsik János

(Erdős Kamill és a Hazai Romológia Gyula, 2002)

„A boldogság belülről fakad...”

– Állítja Müller Rózsa jósnő –

GYORSFÉNYKÉP

Született: március 9-én a halak jegyében, és a kígyó évében

Gyermeke: László és Gyuri

Legkedvesebb városai: Budapest, Eger és Szeged

Írója: Remarque

Költője: Ady

Könyve: A diadalív árnyékában

Színe: kék

Illata: iszimiáki

Étele: spenót

Itala: frissen facsart narancslé

Tizenharmadika van. Kedd. Ömlik az eső. Kicsinek érzem magam és elhagyottnak. Az emberek az arcomba bámulnak a Rákóczi úton. Észre sem vettem, hogy folynak a könnyeim. Letörölöm. Majd belépek a 40-es szám alatti kapualjba. „**Müller Rózsa** II. emelet” – olvasom. Jártam már itt 5 évvel ezelőtt. Rózsa megjósolta számomra a költözést, a külföldi meghívást, a Ferenczy Noémi-díjat, és a boldogtalan, hiábavaló szerelmet is. Rózsa gyönyörű! Tele van léttel. Jókedve ragados. Rózsa tud és szeret élni. Különös és igaz

keresett, népszerű jós. Gyakran írnak róla és a tv állomások is versengenek érte. Míg telefonál, beleolvasok a „Hazajáró lelkek” című kötetébe: „Sokan gondolják velem együtt – írja az előszóban –, hogy a valóság nem az egyetlen dimenzió. Erről saját tapasztalatom is van és ismeretségi körömben is sok történetet hallottam. Jósnő vagyok. Munkám során olyan esetek tömegével találkoztam, melyek igazolják, hogy az élet elmúltával a lélek nem semmisül meg. Már a legrégebbi nyelvemlékeinkben is olvas-

hatunk szellemidézésről. Az akadémikusok is tudták, hogy léteznek szellemek, s hogy kívül élnek téren és időn. A kaldeusok, babilóniaiak, angolszászok halottkultusza is erről szól. **Paracelsus** arról ír, hogy a hirtelen halált halt emberek szelleme nem felejtkezik meg a testről, nem tud tőle gyorsan elszakadni, ragaszkodik hozzá, mint sokan a régi holmihoz, megszokott szobához, ágyhoz. Az erőszakos halállal elpusztultak lelke, vagy azok, akiket nem temettek el rendesen, nyugtalanok és felkeresik az élőket. Szívesen járnak templomudvarokon, temetőken, vesztőhelyeken, csatatéren. És mint az élők, ők is különböznek egymástól. Vannak, akik szeretik a csillogó, fényes tárgyakat, hiszen a kincsesek ott keresték az elásott drágaságokat, ahol kísértet jelent meg. Néha dobálózna, mint a kiskölykök, kopognak, kavicsokkal hajigálják az emberek ablakát, poharakat söpörnek le az asztalról, kutya vagy más állat alakjában jelennek meg. Máskor figyelmeztetnek, segítenek, óvnak... Az emberek mindig megpróbálnak kapcsolatot

teremteni a szellemvilággal. A lélek pedig az élőkkel.”

Rózsát arra kértem, hogy olyan történekekről, emberekről beszéljen, akikről nem szokott, bár élete nagyon fontos részét képezik. Gondolatait olyan egyszerű kedvességgel osztotta meg velem, ahogy virágot adunk szeretteinknek.

* * *

„Édesapámmal kezdeném. Nagyon tisztetem életéért, munkásságáért. Büszke vagyok rá! **Babos Károlynak** hívták. Zeneszerző és zongoraművész volt. Ő alapította meg a zeneművészek szakszervezetét itt Budapesten. Még sokan emlékeznek rá. Rengeteg emberen segített és mindig készen állt arra, hogy jót tegyen. Én erdélyi származású vagyok. Igazi közép-európai család voltunk. Ami azt jelenti, hogy mindenféle népek vére keveredett bennünk. Ezért is tartom elitélendőnek, ha egyik ember a másikat a származása vagy a vallása miatt akarja kiközösíteni. Valójában senki sem tudhatja, hogy milyen vér keveredik benne. Ezért is nagy megtiszteltetés számomra, hogy egy olyan lovagrend választott tagjai közé, 2002. május 18-án Belgrádban, mint az „Internacionáler pro concordátia populórum”, ami egyben igen komoly elismerést is jelent. Ezt a rendet egy vietnámot megjárt amerikai katoná alapította a (mindenféle) háborúk ellen, azzal az igaz hittel, hogy mindannyian egyenlőek vagyunk!

* * *

Nagymamámat nagyon – nagyon, kimondhatatlanul szerettem! Jósno volt. Sokat tanultam tőle. Nem véletlen, hogy a halálát is megéreztem, megálmódtam. Nagymamám lelke sokszor megjelent nekem. Úgy érzem, a mai napig velem van! De erről bővebben írtam a „Hazajáró lelkek” c. könyvemben. Hogy mióta jósolok? Gyerekkorom óta. Azóta

tudom, hogy tudok. Hivatásszerűen csak 8 éve. Voltak évek, amikor a jóslást tiltották és büntették. Sokan járnak hozzám, sőt visszajárnak: politikusok, orvosok, színészek, írók, üzletemberek és egyszerű emberek is a társadalom minden rétegéből. A jósolatók 70%-a nő. A legemlékezetesebb jóslásom? Talán **Soproni Ági** ügyét említeném. Megjósoltam, hogy a szép, kiváló színésznőt a fia gyilkoltatta meg. Szömyű volt... Fogadalmat is tettem, hogy soha többé nem jósolok bűnügyekkel kapcsolatban és szellemidéztést sem igen vállallok. Vagyis csak nagyon megindokolt esetben, vagy talán még akkor sem... A jósnő is ember...

* * *

Családomban mindenféle vallás előfordult, de én nem vagyok vallásos! Istenhívő vagyok. De Istent nevezhetjük bárminek... A lényeg nem változik. A világűrben is harmónia uralkodik. A közös tudatban hiszek, a pozitív gondolkodás erejében. Ha nem hinnék abban, hogy van az örökkévaló, dolgozni sem tudnék. Az az igazi, amiben hisz az ember, amittől jobbá válik ő is és környezete is.

* * *

Szép lennék? Tudod, azt gondolom, hogy a szépség megszerezhető, különös dolog. Egy idő múltán persze a külsőnkért – 30 éves korunk után – felelősek vagyunk. A pozitív gondolkodás épp úgy, mint a negatív gondolatok rávésődnek az arcunkra. A boldogság belülről fakad, mint a szépség...

* * *

Imádom az állatokat! Van egy Igor nevű fehér macskám. A pincébe találtam rá bolhásan, piszkosan, csontsoványan. És van egy talált tacsóm, Picurka királykisasszony a neve. Az állatvédelem fontos része az élettemnek. Azt vallom, amit asztrológus barátnőm, **Horváth Andrea** vall, hogy az állatok és növények

testvéreink Isten házában. Aki az állatokat és növényeket meggyalázza, az a teremttőt gyalázza meg! Felelősek vagyunk minden élő és élettelenért itt a földön... és szent meggyőződés, hogy aki szereti és tiszteli a természetet, az emberi és állati lelkeket, az fiatal tud maradni, az minden életkorban képes lesz a megújulásra.

* * *

Idáig 3 kötetem jelent meg. A „Jósnő” című, a „Hazajáró lelkek” és a „Vigyázz mert a punci fagy visszanyal”. Jelenleg is írok. Az „Alexandra” kiadó gondozásában hamarosan megjelenik „Az egy fából faragott királyfiak és az ostoba hamupipőkék” című anyagom. Ne gondold Magda, hogy ez feminista könyv lesz. Dehogy! A hölgyek okulására írom le a tapasztalataimat, ami a férfiak és nők párkapcsolatairól és harcáról szól. Büszke vagyok a könyveimre, nagyon jó visszajelzéseket kaptam és az sem mellékes, hogy igény van rám. De épp olyan büszke vagyok a fiamra is, aki híres zenész, de a mémőki diplomája mellett hangszereket készít, nem is akármilyen minőségben. Munkáját külföldön is keresik, megbecsülik.

* * *

A gazdagság? Hát, a létfenntartáshoz fontos a pénz, de nem első sorban a legfontosabb, mert a legfontosabb a boldogság és az egészség! Meg kell tanulni apróságoknak is örülni... A gazdagság olyan kettős dolog! Valami olyasmi, amit **Dosztoevszkij** mondott: „Mikor tehetsz mindent, amit akarsz? Ha van egymilliárd. Ad-e a szabadság mindenkinek egymilliárd? Nem. Mit ér egy ember egymillió nélkül? Az egymillió nélküli ember nem az, aki azt tesz, amit akar, hanem az, akivel azt tesznek, amit akarnak.” Valahogy így van ez. Nem?

szécsimagda

Társasági

FELHÍVÁS! A Lungo Drom szerkesztősége szeretettel várja olvasóitól, a családban történt jeles eseményekről készült minőségi fotókat: esküvők, keresztelek, temetések, vagy találkozások emlékeztető pillanatait, illetve hobbik végeredményeiről készült (közlésre méltó), fényképeket: szobrokról, saját tervezésű ruhákról, süteményekről, mesebeli nagy halakról, kerámiákról, festményekről, saját erőből felépített házakról, családtagként kezelt autókról, különösen jól sikerült frizurákról stb. A közlésért nem fizetünk, de szeretnénk örömet szerezni olvasóinknak a fotók megjelentetésével társasági rovatunkban. A beküldött fotókat megjelentetés után csak felbélyegzett, megcímezett válaszborték ellenében tudjuk visszaküldeni.

*Farkas Kálmán, lapunk főmunkatársa és Farkas Kálmánné, Somlai Éva
2002. július 13-án ünnepelték házasságuk 50. évfordulóját.
Az aranylakodalmra a család és a barátok körében a sóstófürdői
Tara Hotelben került sor.*

*„Favágás közben jól esik egy kis pihenés” Gyöngyösmelléki közhasznú munkások csoportja.
A fotón balról jobbra: Orsós Vendel, Bogdán István, Pásztor Kálmán, Rácz László és Bogdán Sándor.*

*A kép Varsóban készült, Jan Rubowsky orvostanhallgató készítette. Ő volt az első férfi, aki azt mondta: „szeretlek.”
Nem hittem neki...*

*A két legfontosabb „fiú” az életben:
Koppány fiam és az apja.*

*Legkedvesebb grafikám!
Talán azért, mert visszatérő
álmaim városát láthatom
viszont, s mert míg ezt
rajzoltam jutott eszembe
a „Madarak aranyhegedűn”
c. mesém....*

K
é
p
e
k

S
z
é
c
s
i

M
a
g
d
a

é
l
e
t
é
b
ő
l

*Dr. Ranner Gizella, a Nők Lapja főszerkesztő helyettese
volt 38 évig. Ő indított el a pályán, és ő mondta ki először:
„tehetséges vagy!” Hittem neki....*

Amikor „diákköltőként” 1983-ban, „A bányászfiú monológja” című versével az alig 17 éves **Rigó József** berobbant a magyar irodalomba, a legígéretesebb cigány fiatalnak számított. (Máig fűr egyébként a kíváncsiság: milyen versre, s kinek adhatták azon a költői versenyen az aranyoklevelet, ahol e költeményre csak ezüst jutott.) Rigót felfedezték. Kaptak rajta a cigány folyóiratok, s jó pár évig kötelességszerűen megjelentették egy-egy versét. Akkor még akadtak antológia-szerkesztők, volt értő műbírálat, s nemcsak az alkalmi pénzszerzés csillapíthatatlan vágya terelte kötet-társsá az irodalmi szekértáborok egyazon oldalán szerveződő dacvezéreket. Nem magányos bozótharcosok próbáltak utat vágni a kritikátlanság dzsungelében. Rigó maga is antológia-költő lett, hiszen a tehetség-áhitó szerkesztők is rátaláltak. Így is tíz évbe telt, míg végül 1993-ban első önálló kötete, a „Sziromnyi” megjelenhetett. Csaknem újabb évtizednek kellett elmorzsolódnia, hogy – most megjelent „Zárlatába a szívverésnek” című verseskötve kapcsán – végre többkötetes szerzőként ünnepeljük a Szákszendén élő költőt.

Mindannyian és sokszor megfigyeltük: vigan fűtörőszve, másokat is mulattatva, fűgén lépked a könnyű kis szatyorral közlekedő, míg lassan halad és kevés szót ejt a nehéz súlyokat cipelő. Rigó József súlyos terheket cipel. Cigánysága és anyagi természetű gondjai mellett vidékisége is sújtja, ami vitathatatlan tehetsége ellenére is távol tartja a szépirodalmi fősodortól. (Nincs lehetősége „parolázni és pálinkázni”, ott lihegni azok körül, akik a pályázati pénzekről, szépírói szerepvállalásokról, versrovaokról és sorsokról döntenek.) Ha elolvassuk most közre adott – 1990-2002 közötti – költeményeit, általuk megrázó és felvidító élményekre egyaránt lelünk. Szinte elfelejtjük: míg nekünk, olvasóknak csodálatos kaland Rigó-börbe bújni, s belülről, az ő szemével látni a világot, számára ez roppant keserű lehet. Az akkor is, ha idilli derűbe csomagolja. A kerékpározás közben, szívrohamban elhunyt édesapa fájó hiánya több versén is átsüt, de a felesége szolgálati lakásában négy gyermeket nevelő költő megénekli – kiénekli magából – a 3800 forintnyi hátralék miatt kikapcsolt villanyórás megaláztatást is. Verseit belengi a négy évtizednyi küszködés után egyre sajnóbb vágyódás a saját lakás és a fokozott elismerés iránt. A „szeglethazából” azonban úgy tűnik, nem visznek utak sem a nagyszerűvé nemesedő múltba („Megnézem Császárt”, „A petróleumlámpa eloltása”), sem a jelenbe („Idegenben idegenül”, „Budapestre címezve”). Mégsem borongó költészet az övé: szelíd életöröm, tompított magány jellemzi. A nagy sorskérdések mellett olyan apró-cseprő hétköznapi csodákban leli meg a vershelyzetet, melyek mellől a versforgató – többnyire észrevétlen – távozik. Ő felfedezi és láttatja ezeket. A madárfészket tartó ág, a kenyérhéjra tapadt orgonaszirmot körbezümmögő méh, a kislányhajfésülés, a műúton a bútorszállító előtt szaladó fácánkakas, a feleség zsebében talált nyugtató idegesítő hatása, az éres paprikák, az óvodai mászóka-festés, a hajdan zászlórúd meszelőnyél, a csendes szerelemről szóló cigarettásdoboz s a viszonzásul titokban elhordott szénkupac, a kiskecskék születése – mind-

mind ihletői. Miként a fanyar emlékfoszlányok is. A félbevágott alma-uzsonnák, az ünneplő mackóöltöny, egy csorbult tányér, a régi kút, a babonás huzat, egy KISZ-tagkönyvet nyomozóigazolvánnyá játszó gyerekek nyomán foszlik föl az „elhomálylott sárgulat”, amit mi, közönséges emberek általában múltnak hívunk. Súlyos témákban, közéleti lírában sincs hiány. A zámolyi romák, a tiszavasvári különballagás is említéshez, vershez jutnak a kötetben („Takaró-reáliák”, „Hamisítatlan”), **Péli Tamás és Szepesi József** alakja is feltűnik, s a „Füstösök” is fontos poéma. A származás és a tisztesség, a szót emelés vállalása is irodalmi erénye.

A Széphalom Könyvműhely gondozásában – a NKÖM támogatásával – megjelent kötet fontos epizód Rigó József életében. A két kötet közötti idő sokat értelt költészeti és világlátásán, eszközei magabiztosságán. Igaz ugyan, hogy nagy magaslatra csak lassuló léptekkel, araszolva lehet felvergődni, Rigó azonban régesrég megérdemli, hogy járhatóbbá tegyék útját, élhetőbbé hétköznapijait, hogy közfigyelem kíséje alkotói pályáját. E kötete is bizonyosság erre. Egyáltalán nem melleleg: az 1993-1998 közt keletkezett verseit is szívesen megismernénk. (A „Zárlatába a szívverésnek” minden jelentősebb könyvesboltban kapható.)

* * *

A tavaly elhunyt **Réger Zita** a cigány nyelv és cigány gyermekfolklor elkötelezett kutatója volt. A L'Harmattan kiadónál nemrég megjelent posztumusz tanulmánykötete a **Cigány gyermekvilág** alapvetése: hogy a cigány gyermekcsoporton belüli kommunikáció a nyelvi szocializáció legfontosabb színtere. A szerző ezért szövegtípusonként tekintette át és rendszerezte e sajátos gyermekközeg jellemzőit. A rituális játék, az üllő-játékként ismert cselekvéssor résztvevőinek szépen kell dicsérniük az égieket. Aszerint, hogy miként teszik ezt az üllőt jelképező, négykézlábra ereszkedett legényhez koccantják, majd aranyba, ezüstbe (a szoba meghatározott szegletébe) rakják az őket megragadó leányok. Juthatnak persze szennybe is, ha csúnyán beszélnek. Meglepően szép szövegek kerekednek. Egy költőnek is becsületére válnának. Íme egy példa: „Mi van az égen? Szűz Máriának a kanalai csillognak, és a gyerekei, meg a kicsinye, és a vödre csillog, meg a kútja.” Ha hiszik, ha nem: Gyina, egy ötesztendő cigánylány fogalmazott ekképp 1985-ben. Persze, akadnak meglepőbb fordulatok is. Egy másik kis adatközlő például súlyos képzavart okoz: „Szűz Mária, a cipője, a zoknija, óvónő volt...” Hiába, gyakorolni kell a szép szót s a nyelvi logikát is! A fikciós (kiagyalt) szövegeket – mint minden gyermekközegben – itt is a mesék jelentik. 9–15 éves gyerekek mesemondását (köztük több fölöttébb életszagú, úgynevezett életmese, életkép elbeszélését) rögzíti a könyv cigány és magyar nyelven. Ezek a mesék abban különlegesek, hogy legtöbbjükben – ha csak néhány mondat erejéig is – de rendre helyet kapnak

a Szent Család tagjai, főként Mária. Az egyik történetben éppen Szűz Mária menyeként perlekedik isteni anyósával az egyik cserfes – ám a bibliai ügyekben járattan – kilenc éves lányka, mivel hogy fia, az ő férje, italos. Külön fejezetet képeznek a könyvben a társalgási játékok, melyekben a gyerekek egy-egy szerepet formálnak, fontos élethelyzeteket gyakorolva, énekekkel kísérve (lakodalmas játék, kéretés, asszonyos játék, nagytakarítás, vásár, adás-vétel stb.). Különösen népszerű a lakodalmas játék, hisz ott – nagy vihogások közepette – csókot lehet adni az arát, vagy a völegényt játszó számára. Az asszonyos játékokban viszont rongyból készítenek hasat maguknak a kislányok, kendőt kötnek és kötényt, úgy illegetik magukat a feleselés közben. A kérdés-válasz formájában zajló párbeszédjátékok a szövegfordulatok gyakorlása, a szókincs bővülése mellett a beszédlelemény, a társalgási rutin kialakulását is elősegítik. Ezekből is kapunk jó néhány példát. Az egyes stílusrétegekbe is bevezetik egymást a cigány gyerekek, amikor felnőttbeszédet, vagy „finom” beszédet játszanak. A találós kérdések számukra is éppoly

élvezetesekek, mint nem cigány társaiknak, hiszen a nyelvi logika mentén elrejtett megoldás megelégedése, igazi nyomozói bravúr. Itt ráadásul még másféle csalafintaságot is megkísérel ez egyik játszó. A bevezető tanulmány a cigány gyermekek kétnyelvűségét is elemzi. A kötet szerkesztői, *Kassai Ilona* és *Kovalcsik Katalin*, a könyv nyelvészeti és néprajzi hivatkozásait gazdagították, illetve a szövegfordításokat gondozták. Velük együtt – mint azt előszavukban írták – „reménykedünk mi is, hogy a „Cigány gyermekvilág eljut oda, ahova szerzője szánta, az emberek szívéhez.” A folyamatot mindenesetre jelentősen megkönnyítik a fejezeteket kísérő színes felvételek (*Szegő Judit* és *Réger Zita* fényképei), valamint a szöveg rögzítése helyszínein élő gyerekektől származó pompás rajzok.

A „Szöveg és emlékezet” sorozat részeként megjelent könyv a L'Harmattan Könyvesboltban (Budapest, Kossuth L. u. 14–16.) 10%-os kedvezménytel vásárolható meg.

– Hegedűs Sándor –

Rajkók

Rajkó-történelem. Olyan hiteles riport dokumentumfilm, amely a világ egyetlen, sajátos a magyar és a cigány kultúra közös, egyedülálló zenekarának a megszületését reprezentálja. Keresve sem lehetett volna hitelesebb és szakavatottabb riportert felkérni erre a posztra, mint a zeneszerző-rajkós **Fátyol Tivadart**, aki maga is ott volt **Farkas Gyula** bácsi növendékei között, s tőle tanulta a muzsika rejtelmeit, az emberséget, aki életét áldozta a RAJKÓK-ért.

Farkas Gyula, a kiváló roma-pedagógus, a kultúra megszállottja, a cigánymuzsika ihletett mestere, s elkötelezett apostola szülte ezt a zenekart. Nincs hazánkban egyetlen valamire való cigány muzsikus, aki legalább nem hallott volna róla. Ő volt az, aki néhány elkötelezett, cigányzenét imádó társával nyakába vette az országot, felkereste a cigánytelepeket, kereste-kutatta a tehetségeket, míg végül is keze alatt összeállt a világhírű Rajkó zenekar, amely már az ötvenes években bejárta a világot.

Örvendetes, hogy a rendező hiteles filmrészletekkel, dokumentumokkal, az archívumokban megmaradt képekkel és bevágásokkal színesítette, s tette még élvezetesebbé, hitelessé az M1 Együtt című augusztus 8.-ai műsorában vetített csaknem 1 órás filmet.

Zseniálisan oldotta meg a rendezőgárda (operatőrök, riporter, vágó stb.), hogy a híres zenei betétek, (lásd a Liszt-rapszódia stb.) nem szenvedtek

csorbát, élvezni lehetett a Rajkó generációk különböző összeállításában. Nem lenne helyes, ha megfeledkeznénk a korról sem, amelyben megszületett a Rajkók. A riportfilm szereplők élő tanuként számoltak be arról, hogyan segítették anyagiakban is ennek a különös zenei tanodának a megszületését, működését, s a Rajkó zenekar tagjainak a taníttatását. (Bár most áldozna ennyit a kultusz tárca e célra!). Torokszorító volt látni és hallani a „vén”, ősz hajú Rajkó-muzsikásokat, akik fiatalos szívvel a múltra emlékezve álltak a pódiumon és muzsikáltak együtt, mint valaha.

Ötven éves jubileumát ünnepelte július 13-án a Rajkó zenekar. Azoknak, akik e jubileum létrehozásának érdekében, a film elkészítésében csak egy jó szót is szóltak, tettek valamit megszületéséért, köszönet érte valamennyi magyarországi roma és nem roma, a kultúra iránt elkötelezettek nevében. Lehetetlen lenne felsorolni még csak a stábnak és a megszólalóknak a nevét is. Nem is vállalkozom erre, de arra igen, hogy valamennyiünk figyelmébe ajánljam **Farkas Gyula** bácsi halálos ágyán mondott utolsó szavait: „Őrizzétek meg a Rajkót! Ne engedjétek, hogy széthulljon.” Én is csak ezt kérhetem, mert a Rajkók a magyarországi cigánytörténelem kultúrtörténelmének páratlan jelensége az egész világban.

Farkas Kálmán

XIII. NEMZETKÖ

Az Aranykönyvbe jegyzett, Magyar Örökség díj
2002. augusztus 16-án a Budai Parkszínpadon
tradicionálissá tette ezt a rendezvényt, melyre
"Ezen örömnép megrendezésével a kisebbségek
hozzájárulni, amely a cigány és a többségi társadalom
meglévő előítélete falának bontását. Bebizonyítható
kultúra, nem szegény és nem szégyen kultúra,
kell ismernie, el kell fogadnia, támogatnia és to-
az egyetemes kultúra elválaszthatatlan része
Cigányzenekar elnök - producere.

Fő

Buffó Rigó Sándor

R. Puj Brigitta

Csúri Edit Kanadából

Raduly József

I CIGÁNYKARNEVÁL

Kitüntetett, a világon egyedülálló 100 Tagú Cigányzenekar
 rtotta a XIII. Nemzetközi Cigánykarnevált. A 100 Tagú
 ország minden tájáról érkeznek cigányok és nemcigányok.
 és többség között kialakítandó "híd" építéséhez kívánunk
 n között biztosítja a kultúrák átjárhatóságát, és a közöttünk
 ik, hogy a cigány kultúra az nem másod vagy harmadrendű
 em "Más" kultúra, amelyet a többségi társadalomnak meg
 lnia kell. A sokszínű cigánykultúra, a magyar kultúra, ergo
 ta meghívójában Raduly József, a 100 Tagú Budapest

Nyári Gyula

Színpompa

A fotón balról jobbra:
 Kiss Elemér,
 a Miniszterelnöki Hivatal minisztere,
 Bellocicz Bernadett szépségkirálynő és
 Raduly József, a 100 Tagú elnökproducere

arkas Flórián

A 100 Tagú vezető prímásai

Füsti Fecskék

Agyi vérellátási zavarok

Az agyi vérellátási zavarokról

Agyi vérellátási zavar esetén az agyszövetek vérellátása csökken, a sejtek oxigénellátása korlátozott. A sejtek anyagcseréje gátolt. Súlyos esetben a sejtek elpusztulnak. Az agyműködés zavart szenved. Agyi katasztrófa (stroke) fenyeget.

A köznyelv az agyi vérellátási zavart az agyvérzéssel együtt tévesen „gutaütésnek” nevezi, mivel a betegségek első, látható perifériás tünetei hasonlóak. (Agyvérzés esetén az érből kilépő vér elönti az agyszövetet, a sejtek ezért károsodnak.) A vérellátási zavart okozhatja artériás oldali beáramlási zavar vagy vénás oldali elfolyási akadály.

Az agyi vérellátási zavarok kialakulása

Az agyi vérellátási zavarok legfőbb oka az agyi artériák elmeszesedése (arteriosclerosis). Az érfalak elvesztik rugalmasságukat. Az érfalon lerakódások keletkeznek, az érlumen, azaz érnylás beszűkül. A vérátáramlás csökken, a sejtek nem kapnak elegendő oxigént, az agyműködés károsodik.

A szűk érben, a megváltozott érfelszínben felborulnak az áramlási viszonyok. Örvények képződnek. A turbulens áramlás és az érfal károsító hatása következtében kóros vérrögösödés, trombózis alakul ki.

A vérrög elzárja az ér keresztmetszetét. Az elzárt terület mögötti szövetek nem kapnak vért. Oxigén hiányában a sejtek elpusztulnak. Az agyműködés károsodik.

Szív- és érrendszeri betegségek esetén a keringés különböző helyein keletkezhet vérrög. A keringéssel tovasodródo vérrög valamelyik agyi artériába jutva megakad, és ott keringési akadályt, vérellátási zavart okoz.

Az arterioszklerózis miatt károsodott erek falai sérülékenyek. A vérnyomásváltozás következtében az érfal megrepedhet és a vér kilép az érből, agyvérzés következik be.

A kilépő vér elárasztja az agy szöveit és károsítja őket.

Baleset – ütés, zúzódás, rázkódás – következtében sérülhetnek az agyi erek. A sérülés az érfal károsodását okozza. A károsodott érfal miatt agyvérzés jön létre.

TÜNETEK

- * látászavar,
- * beszédzavar,

- * érzékszavar,
- * bénulás,
- * fejfájás,
- * szédülés,
- * hányinger, hányás
- * mozgáskoordinációs zavarok,
- * eszméletvesztés

Az agyi vérellátási zavarok kezelése

A vérellátási zavar következtében kialakult agyi katasztrófa (stroke) intenzív terápiás ellátást igényel. Az agyi vérellátási zavarok a rendellenességet kiváltó oknak megfelelően kezelendők. Agyi érszűkület, trombózis esetén értágító gyógyszerek szedése javasolt.

A trombózishajlam „vérhígító”, alvadástgátló gyógyszerekkel csökkenthető. Magas vérnyomás esetén az agyvérzés vérnyomáscsökkentéssel megelőzhető. Agyvérzés esetén vérnyomáscsökkentés szükséges.

A perifériás tünetek az akut tünetek kiküszöbölése után következő, hosszadalmas rehabilitációs szakaszban orvosolhatók.

A beteg teendői

A keringési zavarokra, az agyi katasztrófára hajlamosító tényezők egészséges életvitellel, megfelelő táplálkozással, az általános betegségek korai kezelésével kiküszöbölhetők. Csökkentsük a rizikófaktorokat: mellőzzük a dohányzást, az alkoholfogyasztást, csökkentsük a zsír- és szénhidrát-fogyasztást, kerüljük a stresszhelyzeteket!

Mikor forduljunk orvoshoz?

Gyakori fejfájás, szédülés, látászavar, bizonytalan végtagzsibbadás, izomerő-csökkenés, érzékszavar, beszédzavar esetén azonnal forduljunk orvoshoz.

Az orvos teendői

Az orvos átmeneti tünetek esetén is alapos kivizsgálást javasol. Az agyi erek állapota angiográfiával, a nyaki verőerek állapota Doppler-vizsgálattal térképezhető fel. Az agy vérellátása és szövetállományának állaga komputertomográfiával és mágneses rezonanciavizsgálattal ellenőrizhető.

Vérellátási zavar okozta agyi katasztrófa esetén a betegek huszonöt százaléka három héten belül meghal, huszonöt százaléka élete végéig ápolásra szorul, ötven százaléka meggyógyul és a továbbiakban önálló lesz.

Agyvérzést követő gondozás

Az agyvérzés következményei

A gutaütésnek is nevezett agyvérzés esetén az agyerek sérülésétől függően – mivel vér jut az agyszövetek közé, vérömleny keletkezik – az agy kisebb vagy nagyobb része károsodik. A betegnek tudatzavarai támadnak, testét hideg verejték lepi el. Levegőért kapkod, hány, szédül, látás- és beszédzavarok lépnek fel, testének egyik oldala lebénul. Az agyvérzés azonnali orvosi beavatkozást igényel, a hozzátartozóknak haladéktalanul mentőt kell hívniuk.

Az agyvérzés kockázata csökkenthető

Az agyvérzés igazából nem előzhető meg, de kockázata csökkenthető. Egyik rizikófaktora ugyanis a magas vérnyomás, ami helyes életvitellel, megfelelő táplálkozással, az elhízás kerülésével kiküszöbölhető.

Az agyvérzést követő gondozás

Már a mentőautóban megkezdik a beteg légzésének és keringésének stabilizálását. A kórház intenzív osztályán megkísérlik megszüntetni az agyvérzés okait. Ha ez sikerül, megkezdődhet a rehabilitáció hosszan tartó folyamata.

A rehabilitációs folyamat

Már a kórházban elkezdődnek a speciális torna- és légzőgyakorlatok, hogy kiküszöböljék, csökkentsék a bénulás tüneteit. A beszédzavarokon egy logopédus segít úrrá lenni. A személyre szabott rehabilitáció a neurológiai vagy a geriátriai – öregekkel foglalkozó – osztályon, intézetben, végül a beteg otthonában folyik.

Átfogó gondozás

A rehabilitáció hosszadalmas, lassú folyamat, ami a beteg aktív közreműködése nélkül nem vezet eredményre. Ehhez az aktív közreműködéshez nagy akaraterőre van szükség, amit bizony nem könnyű ébren tartani. Az agyvérzés súlyos betegség, ami lelkileg is roppant megterhelő: a betegnek egyik napról a másikra alapvetően megváltozik, beszűkül az élete, mások segítségére, jóindulatára van utalva. Eddigi, megszokott cselekvéseiről, kedvteléseiről le kell mondania, a legegyszerűbb dolgokat sem képes egyedül elvégezni. Ráadásul úgy érzi, hogy terhére van másoknak – szélsőséges esetben még az az érzés is hatalmába kerítheti, főleg, ha magányosan él, hogy értéktelenné, feleslegessé vált, öngyilkossági gondolatok foglalkoztatják. A rehabilitációnak lelki rehabilitációnak is kell lenni, amiben óriási a családtagok, barátok szerepe.

Az agyvérzés következményeitől függően a betegnek különböző terápiákon kell részt vennie. Ilyen lehet a különböző segédeszközök, például a tolokocsi használatának elsajátítása, a mozgás, a beszéd újratanulása. Mindez időben sem kevés.

Szakmai rehabilitáció

Az orvos azt is megállapítja, hogy mennyire lehetséges a beteg újbóli munkába állása, mennyire képes régi munkáját ellátni, illetve milyen munkát tud végezni. Mivel az agyvérzés ritkán gyógyul tökéletesen, valószínű, hogy a betegnek más, az eddiginél egyszerűbb tevékenységet kell folytatnia, amihez átképzésre van szüksége. Dolgozhat a testi fogyatékosokat foglalkoztató üzemekben is.

A munkába fokozatosan kell visszaszoknia, hisz kezdetben aligha tudna nyolc órát végigdolgozni.

Leszázelékolás

Előfordul, hogy a beteg számára a leszázelékolás a megfelelő megoldás. Ennek módjáról háziorvosa pontosan tájékoztatja.

Utógondozás

Az otthoni utógondozás a háziorvos feladata, aki rendszeresen látogatja a beteget. A gyógytornát és a beszédtanulást a minél jobb eredmény érdekében otthon is folytatni kell. Ha a beteg egyedül él és nem képes ellátni önmagát, akkor az intézetbe utalás jelenti a megoldást.

Az utógondozás és a család

A súlyos agyvérzésen átesett beteg megértő gondoskodásra szorul. Az első legnehezebb hetek után a legtöbben már képesek arra, hogy saját maguk is aktívan tegyenek a gyógyulásuk érdekében. A beteg lelkierejének növeléséhez, energiájának aktivizálásához azonban a legtöbb segítséget a közvetlen hozzátartozók adhatják. Ha türelem és a kitartás elve vezérli a családtagokat, az sokban megkönnyíti a beteg állapotának javulását. Sok beteg, aki egy ideig nem nyeri vissza beszédképességét, mindent ért és felfog, és nagyon szenved attól, hogy nem képes kommunikálni. Találékonyssággal, jelzéscinek felismerésével megkönnyíthetjük a dolgát.

CÍMEK

Háziorvosától mindenki megtudhatja a rehabilitációval foglalkozó intézmények, szervezetek pontos nevét és címét.

Híd az Agysérültekért Egyesület

1156 Budapest, Páskomliget utca 63. X. 40.
Telefon: 06/14-185224

STROKE Alapítvány

1077 Budapest, Rózsa utca 8.
Telefon: 06/13-425-909

Összeállította: Paksi Éva

*Ági néni előadását
a gyerekek feszült figyelemmel hallgatták*

*Elvira és a kis Liza kard híján az üvegforgatásban
jeleskedett*

*A német fiúkat kétszer is megvertük!
Ami nem csoda, hiszen Lalikának sok kicsi Ronaldo segített*

*A záró buli olyan jól sikerült, hogy még
Kökény Kálmán bácsi és nagy fia Kálmánka sem bírta
a gyönyörű „hölgyek” csábításának ellenállni*

*A jászberényi állatkerti kiránduláson
beigazolódott, hogy a fiúk jobban
szeretnek simogatni*

*Győztünk,
vagy csak Krisztián
bohóckodik!?*

*Nem volt igazán strand idő, fűztünk is egy
kicsit, de azért a vízben jól éreztük
magunkat.*

Táborozás

Olvasótábo

Izgatóan érkeztem meg július 20.-án a szolnoki Tisza-lyigetbe. Évekkel ezelőtt táborozóként jöttem erre a fenyőfákkal övezett faházak táborhelyre, ahol nem volt más dolgom minthogy jól érezzem magam, kikapcsolódjak és barátokat szerezzek. Most a táborvezető egyik segítőjeként ugyanezeket a feltételeket kellett biztosítanunk 25 cigány gyerek számára.

A Lungo Drom „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítványának szervezésében 5 megyéből érkeztek gyerekek. Sok érdekes és színes programot állított össze Paksi Éva a tábor szervezője és Tóviziné Lukács Ilona a tábor vezetője.

Bujdosó Jánosné cigány irodalmi, művészeti foglalkozásokat tartott, Kozák István – kisebb-nagyobb sikerekkel – roma dalokat és táncot tanított a gyerekeknek. Vendégünk volt Jónás Judit színésznő, aki csodálatos verselésével és énekével kápráztatta el a tábor lakóit. Meglátogatott bennünket Szécsi Magda művésznő is akivel közösen írtunk egy mesét a szeretetről, majd illusztrációkat készítettünk ahhoz. Egy napot a jászberényi állatkertben töltöttünk. Volt kutyás bemutató és közlekedési felvilágosítás.

Alex még a szemüvegét is letette a liszt fújó verseny kedvéért. Mi tagadás, így sármosabb...

Joci konfliktusba keveredett a szárítókötéllel, de utána jobb lett a ritmus érzéke...

r Szolnokon

Persze elmaradhatatlanok voltak a mindennapos focimeccsek, sport- és akadályversenyek. Nem mellőzhettük a meghitt felszabadultan őszinte beszélgetéseket, melyek rádobbertették a gyerekeket arra, hogy valójában honnan is származnak, mit jelent cigánynak születni, ennek az etnikumnak megbecsült vagy mellőzött tagjaként felnőni, beilleszkedni a társadalomba, elfogadtatni másságunkat.

Köszönet **Farkas Flóriánnak**, az OCO és a Lungo Drom elnökének, **Varga Józsefnek**, a MACIKA elnökének és a Kulturminisztériumnak, hogy biztosítottak a táborba érkező cigány kisdíjaknak egy kellemes, élményekben dús hetet.

A táborzáró a gyerekek saját műsorral búcsúztak el egymástól, Éva nénitől és a tábor vezetőitől.

Becsomagolva ruháikat, az emléklapot, a versenyeken nyert ajándékokat, s élményeiket őrizve indultak útnak.

Farkas Anikó
Fotó: Pálfi Elvira,
Lukács Ilona

Kökény Kálmán bácsi jóvoltából megnézhattunk egy érdekes kutyás bemutatót

A táborzáró ünnepség meglepetés (fiú) hölgyei osztatlan sikert arattak. Ugye milyen bájosak...?

Ime a legújabb divat, a WC-papírból szőtt mímia öltözk, ami házi vetélkedőnkön nagy sikert aratott

Kozák Pista bácsi „nagy fába vágta a gitárját” amikor azt gondolta, hogy meg tud minket tanítani énekelni és táncolni. Tévedett!

A Galga Expedíció résztvevője voltam

Úgy hallottam, hogy a Galga Expedíció ötlete az iskolai fotószakkörösöktől származik, akik 3 évtizeddel ezelőtt tizennégyen nyeregbe pattantak és elindultak, hogy végigkerekézzék kis folyócskánk, a Galga környékének 23 települését. A cél nem csak a forrás és a patak partján pompázó természet felfedezése volt, hanem a településeken található történelmi, népművészeti, vallási és etnikai hagyományok felkutatása, megismerése és megőrzítése. Ez a vidék tulajdonképpen szűkebb szülőhazánk is, ezért számunkra a nagy haza legkedvesebb kis darabja ez a vidék.

A folyó közelében négy megye találkozik, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád és Pest, e vidéken a magyarok mellett szépszámmal élnek szlovákok, romák és németek is. Az ősi kultúra emlékei, maradványai ma is megtalálhatók a legtöbb településen. Elődeink azt hitték, hogy egy év mozgó-táborozás elég lesz arra, hogy mindezt felkutassák, rögzítsék. Ebből a célból fényképezőgépek, magnetofonok és jegyzetfüzetek egészítették ki minden résztvevő tábori felszerelését.

Bár három sátoros táborhellyel akkor végigfutották a folyócska 56 km-es szakaszát, de hamarosan rájöttek, hogy a tervezett kutatómunkához sok-sok év szükséges. Közben évenként növekedett a táborlét-szám, volt olyan év is, amikor jóval meghaladta a résztvevők száma a száz főt. A munkába a későbbi évek folyamán bekapcsolódtak erdélyi, felvidéki és vajdasági gyermekek és fiatalok is.

Egyre gyűltek az albumok, tablók, hangszalagok, filmek és feljegyzések. Az expedíció

sok esetben kiállításokon mutatták be kutatómunkájuk eredményeit és sok újságcikket írtak meg a vidék értékeinek bemutatása érdekében.

Őszintén szólva én már évck óta figyelem az expedíció sok munkáját, de jelentkezni csak most mertem először. Ezt annak is köszönhetem, hogy barátnőm, **Mészáros Niki** már tavaly részt vett a tábor munkájában és nagyon sok szépet mesélt róla. Azt is tudtam, hogy cigánygyermek is több esetben vett részt az expedíció munkájában. Természetesen nem bántam meg, hogy jelentkeztem. Nagyon sok egész életre szóló élménnyel lettem gazdagabb. Különösképpen örömmre szolgált az, hogy erdélyi gyermekekkel is megismerkedhettem és barátságokat köthettem. Köszönöm mindezt **Takács Pali** bácsinak, a tábor vezetőjének, **Szarvas Laci** bácsinak, a tábori program szigorú irányítójának és a tábor többi vezetőjének.

*Egy kis pihenő az egyik felfedező úton
Fotó: Napraforgó Gyermeke Fotószakkör*

Erdélyi testvéreink a záróesten

Amikor az utolsó estén, égő gyertyákkal kezeinkben, könnyes szemekkel búcsúztunk el egymástól, Pali bácsi elmondta, hogy milyen nagy nehézségek árán tudták csak megszervezni az idei táborot. A MOBILITÁS Ifjúsági Szervezethez három pá-

lyázatot is benyújtottak, de mind a hármat elutasították. Az utolsó elutasítás, amelyben erdélyi és szlovákiai magyar barátaink ellátásához kértek segítséget, csak a táborozás befejezése után jött válasz, ez is elutasító volt. Ennek köszönhető, hogy felvidéki barátaink meghívását a táborozás előtt le kellett mondani. Vajon miért nem jönnek el egyszer a döntést hozó testület tagjai legalább egy napra is ebbe a táborba, hogy meggyőződjenek arról, hogy a világon a legnagyszerűbb dolog részt venni egy ilyen nemzetközi táborban.

Pali bácsi úgy fejezte be táborzáró beszédét, hogy CSAKAZÉRTIS, a jövő nyáron is lesz expedíció, mégpedig a 30. Galga V. Örökség Expedíció, ahol nagyon szeretnék ismét részt venni!

Radics Kitti
Tura

Roma Diáksziget

A hagyományokhoz híven immár negyedik alkalommal idén is júliusban került sor a roma származású gyerekek táboroztatására. Július 17. és 24. között az ibrányi Tisza part adott otthont 38 ibrányi roma gyerek táboroztatására. Ibrány Város Polgármesteri Hivatala, a Cigány Kisebbségi Önkormányzat és a Családsegítő Szolgálat összefogásával és együttműködésével valósulhatott meg a gyerekek nyári táboroztatása. A tábor a Roma Diáksziget nevet viselte, ami hagyományörző, kézműves és életmódtábor volt.

Az igazi diákszigeti hangulatot teremtette meg, ahol a gyerekek motiválva érezték magukat, hogy megmutassák környezetüknek, hogy ők miben a legkreatívabbak, a legjobbabak. Annyira szép és gazdag a kultúrájuk, hogy ezt mindenkinek látni kell. Lehetőséget adtunk a tehetséges roma gyerekeknek az alkotásra.

A tábor célja: tehetség-gondozás, önmegvalósítás, értékorientáltság. Az alkotótáborban (kézműves, néptánc, néprajz, népzene) a tehetségek felfedezése, további segítése, figyelemmel kísérése. Továbbá, hogy az önromboló időtöltést felváltsa az értékorientált, kreatív szórakozás, a szabadidő aktív eltöltése. A roma fiatalok az alkotásaik és a programok során a más közösségeknek be szeretnék volna mutatni a kezdeményező készségeiket, továbbá munkáikkal az előítéletek lebontását szeretnék elérni, ami rájuk, romákra irányul.

A programok megvalósításában segítségünkre volt az ibrányi általános iskola művésztanára **Zsadányi Zsolt**, aki az agyagozás, az üvegfestés, festmények készítése, mozaikkép és a gyöngyfüzés rejtelmeibe is bevezette a gyerekeket. Külön nagy élmény volt számunkra együtt táborozni a pécsi Gandhi Gimnázium és a budapesti

Roma Diáksziget

Kalyi Jag (Fekete Tűz) roma Nemzetiségi Szakiskola tanulóival.

A közös programok, a vetélkedők a roma kultúrával és irodalommal kapcsolatosan, a szépségverseny, ahol a tábor legszebb cigánylányát és fiúját választottuk meg, a táncverseny, amely disco, latin és cigánytánc kategóriában volt meghirdetve, az érdekes előadások, amelyek a gyökök kutatásáról és az ősi roma kultúra felelevenítéséről szóltak.

Úgy érezzük, hogy mindannyiunk számára nagyon érdekes, értékes és tartalmas információkkal szolgáltak. A közös együtt zenélések és éneklések az esti tábortűzek lángjánál nagyon jó volt együtt lenni, beszélgetni, ismerkedni. A táborban való részvétellel ezek a roma gyerekek lehetőséget kaptak tehetségük bemutatására, fejlesztésére, kreativitásuk előtérbe került, szépérzékük alkotásaikban formát nyertek. Ezek az alkotások kiállításra kerülnek a Községi Házban, az általános iskolában és ifjúsági rendezvényeken is megtekinthetők lesznek.

Nagyon reméljük és bízunk benne, hogy jövőre is lehetőségünk lesz a roma gyerekek táboroztatására, amely Ibrányban már hagyománnyá vált. Ezek a gyerekek az óvodák, iskolák által szervezett kirándulásokból anyagi okok miatt

kimaradnak. Nagy öröm számunkra, hogy egy hétig a táborozás alatt nagyon sok pozitív élmény, új ismeretek, hatások érték őket, amelyek hozzájárulnak az identitás-tudatuk erősítéséhez. Sok szép emlék, amit magukkal visznek egy életen át.

Balogh János

kisebbségi önkormányzat elnöke

Szoboszlai Ildikó

táborvezető

Értékapoló keresztény tábor Farkaslyukon

Minden ember egy dologra éhes, ez pedig a szeretet és a megbecsülés. Július 8–13-ig volt a színhelye az Isten Gyülekezete Magyarországi Egyesült Pünkösdista Egyház ózdi és hajdúhadházi gyülekezete által szervezett programoknak a farkaslyuki ifiúsági tábor. Tagjaik Jézus Krisztus evangéliumát hirdetik az embereknek, s közvetlen környezetüknek pozitív életpéldát mutatnak.

Az Egyesült Pünkösdista Egyház világszerte mintegy 156 országban tevékenykedik, központja az Egyesült Államokban van. Magyarországon 1926 óta működik, és gyülekezeteik szinte minden megyében megtalálhatók. Több mint tíz éve működik az ózdi gyülekezet, vezetője 1995-től **Berki József** lelkész. Az északmagyarországi régióban körzeti presbiterként is tevékenykedik, egyháza Országos Bizottságának tagja.

A szeretet lánc

– A farkaslyuki tábort először 1996-ban szerveztük meg, egyik segítőm ebben a munkában **Gál József** lelkész volt, aki az Országos Cigány Önkormányzat alelnöke. A keresztény tábor fő célja, hogy a gyülekezetek tagjai, a családok megismerjék egymást. Nevelésünk szerint a fiatalok megtanulják, hogy nem szabad rossz cselekedeteket elkövetni, mert mi a Biblia erkölcei szerint élünk. Egyhetes júliusi összejövetelünk a családok anyagi vállalásával, önerőből valósult meg. Fontos a lelki épülés, s külön foglalkozások voltak a gyerekeknek és a felnőtteknek előadások formájában is.

– A mélységes igei tanítások szellemileg is megerősítenek bennünket. Ezt szolgálták a sport- és szabadidős programok, a vetélkedők. Minden este 19 órától pedig istentiszteletet tartottunk. Az egyik előadó a 78 éves, budapesti **Varga Miklós** volt, aki alázattal és szeretettel tud tanítani. Látogatja a gyülekezeteket, s legtöbb idejét külföldön tölti. A hajdúhadházi gyülekezettel évek óta harmonikus a kapcsolatunk. A szeretet láncával kapcsol össze bennünket Isten Szeretete. Táborozásunk pozitív eredménye, hogy össze tudunk formálni gondolkodásban, az érzéseinkben – mondta érdeklődésünkre **Berki József**.

Az ózdi gyülekezet modern keresztény énekekkel és Isten igéjével szólítja meg az embereket. Tagjaik 90%-a roma származású, s a közösség próbálja az értékeit az állampolgárok felé közvetíteni. Emberformáló a formáció belső világa, aki bejön a gyülekezetbe erkölcsi nevelést is kap. **Berki József** véleménye szerint tagjaik pozitív életpéldát mutatnak az emberi környezetüknek, ha ez nem így történne, akkor ennek nem lenne nevelő hatása. Felismerték, hogy minden ember egy dologra éhes, ez pedig a szeretet és a megbecsülés.

Formáló erő a hit

A hajdúhadházi gyülekezet 1994. március 25-én alakult meg, amikor alapító tagjai a város több területén az utcára mentek evangelizálni. Zenélni az ózdi, Kőalja úti testvéreiket hívták meg. Nyolc házicsoporthoz az elmúlt évek során tekintélyes közösséggé nőtte ki magát.

– A művelődési házat béreljük a vasárnapi istentisztelet idejére, s ez minden alkalommal megtelik érdek-

lődő magyar és roma emberekkel. Hirdetjük Isten igéjét, és megváltottak az emberek nézetei, amikor látták, hogy ez hasznos, jobb. Megpróbálták ezt gyakorolni, mert a munkavégzés, a pozitív életmód által több megbecsülést kaptak, kapnak embertársaiktól. A hit határozza meg azt a formáló erőt, amit semmi izmus és a társadalom nem tud megtenni. Példátlan ez, hogy megváltoznak az emberek jellemében, viselkedésben, így hasznos tagként be tudnak illeszkedni a társadalomba. Az értékeket Isten igéje hozza a felszínre, amikor értelmet adott az embereknek. S az értelem hozza ki a megtért ember szívéből, testéből a legjobbat, amit adni tud saját környezetének, a társadalomnak – hangsúlyozta **Barta András**, a hajdúhadházi gyülekezet vezetője.

Arról is tájékoztatott, hogy ezekre a pozitív változásokra városunkban felfigyelt a polgármester, a rendőrkapitány, valamint több pedagógus is. A belülről induló, de mégis kívülről való ráhatás eredménye, az emberek tapasztalják, hogy ez értéket jelent. A tagok jelentős része dolgozik, és minden lehetőséget igénybe vesznek a családjuk fenntartása érdekében. Mert belátták, hogy a munkának van eredménye és megbecsülése. A hajdúhadházi gyülekezet tagjai már több alkalommal jártak a farkaslyuki táborba. **Barta András** a keresztény tábor jelentőségét abban is látja, hogy az élet minden kérdésére választ adnak. Mint mondta, a résztvevő 33 taguknak a táborozás emlékoszlop, egy emlékezés arra, hogy az élet harcai között jobban le tudják győzni a problémákat.

Józsa Zoltán

A Szent György Lovagrend tagja lett

Az utóbbi években több alkalommal is rendeztek Ózdon az Iv-úti és a Bolyki Tamás úti római katolikus templomban lovaggá avatási ünnepélyt, ahol akkor magasrangú közismert politikusokat is a lovagrend tagjainak sorába fogadtak.

A minap a Lomb úti új görög katolikus templom volt a színhelye ilyen eseménynek. Itt fogadták (ütötték) a Nemzetközi Szent György Lovagrend lovagjává **Kótai Aladárt**, az Ózdi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökét. A külsőségekben látványos, tartalmában meghitt ceremóniát Vitéz lovag **Dr. Karaszy Kulin János** tábornok nagyprior végezte. Az avatás eszközét a kardot **Dr. Kaulics László** görög katolikus parókus áldotta meg.

A Szent György Lovagrend Testvéri Társaságát **Károly Róbert** király alapította 1326-ban. A rend 1944 után csak külföldön létezett. A rendszerváltást követően 1990-ben került sor a budapesti Mátyás templomban.

A rend célkitűzése az európai keresztény értékek szellemében a magyar nemzeti és katonai hagyomá-

Kótai Aladár

nyok életre keltése valamint ápolása, továbbá az elesettek segítése, a szeretet megerősítése.

Kótai Aladár 1986-ban lépett be a közeletbe, a kisebbségi tevékenységbe. Majdnem azt írtam, ekkor lett politikus, de ismerve őt, ez ellen bizonyára tiltakozna. Azt mondaná ő politikával foglalkozó cigányvezető. Alapítótagja és a rendszerváltásig elnöke volt a Városi Cigány Tanácsnak.

1992-ben létrehozta az Ózdi Romák Szövetségét. 1994-ben a szervezet listájáról bekerült az önkormányzatba s ennek keretén belül a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Információs és Koordinációs Irodát vezette. Éveken át segítette, összehangolta a megye több mint nyolcvan kisebbségi önkormányzatának működését. Ennek érdekében számos intézménnyel, alapítvánnyal, követséggel igyekezett jó kapcsolatot teremteni. Az amerikai kormány vendégeként az USA-ban tanulmányozhatta a kisebbségi ügyeket.

Kótai Aladár munkája, tevékenysége során úgy védte és védi a cigányság érdekeit, hogy az ne váltson ki ellenszenvet a többségi társadalomban. Nagy eredménynek tartja, hogy Ózdon, ahol több mint tízezer cigány él, sikerült megőrizni a társadalmi békét. Fontosnak tartja a jó cigányhagyományok ápolását, őrzését, a rossz hagyományoknak pedig a kiküszöbölését a mindennapi életből.

Kerékgyártó Mihály

Lovaggá ütötték

Évek óta szinte már törzsvendégnek számítanak a tiszaburai országos falunapon a jeruzsálemi székhelyű **St. Lazarus Lovagrend** vezetői, ami egyáltalán nem véletlen, hiszen ez a nagy hagyományú szervezet hazánkban is gyámolítja az arra rászorulókat. 1990 óta az ország szinte minden nagyobb régiójában segítették adományaikkal a cigányságot is: javítva többek között az egészségügyi ellátás, a kórházak felszereltsége feltételeit, segítik a foglalkoztatási programokat, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

Ebben a karitatív munkában vállalt jelentős szerepet **id. Farkas László**, a Nemzeti és Kulturális Örökség Minisztériumának cigányreferense, akit egyéb közéleti tevékenysége elismeréséül 2002. június 29-én a budapesti Szent Imre templomban tiszti rangú lovaggá ütött a rend közép-európai vezetője, **dr. Allan Inovius**.

Id. Farkas László

A múlt nehezen elviselhető terhe

Kényszeredetten is tudomásul vehetnénk akár, hogy a kormányzó és az ellenzéki pártok képviselői között egyre szaporodnak a kölcsönös vádaskodások. Mégpedig olyan „forgatókönyv” szerint, mely számos részletében érthetetlen. Eleget csupán, ha a nagy közérdeklődést kiváltó ügynök-vizsgálatra utalnak. *Hol az egyik, hol a másik közszereplőről derül ki, hogy az államszocializmusban besúgó volt. Önként vagy politikai kényszer hatására.* De ha a hatalmon lévők más-ként vélekednek például az ügynökmúlt nyilvánosságra hozatalára, mint a most ellenzékben politizálók, a lényeg mégiscsak az, hogy az igazságra fény derüljön. Vagyis arra, hogy ki és hogyan tud számot vetni múltjával. Mert *ha valaki besúgó volt, erkölcsi fedhetetlenségét végképp elveszítette. Bűne ugyan megbocsátható, de csak akkor, ha maga is elismeri.*

S épp ez a legnehezebb. Olyan erkölcsi döntést hozni, mely a legteljesebb őszinteségen alapul. Bár önfelmentő érveket lehet találni a rendszerváltás előtti időszak politikai körülményeire hivatkozva, de azt mégsem hiheti el senki, hogy csak besúgóként lehetett túlélni a rendszert. Aki morálisan hajlíthatatlan volt, sohasem a könnyebb utat választotta. Legfeljebb azok a karrieristák, akik minden helyzetben a „felszínen” akarnak maradni. Minden áron és minden módon. *Semmit se könnyebb ugyanis megszokni, mint a félig-meddig kivételezett helyzetet, s ha valaki elérte, akaratlanul is ragaszkodik hozzá.* Jóllehet igaz az, hogy az államszocializmusban a szolgálatteljesítés mindennél fontosabb erény volt, ám mégis több millióan kívül maradtak az elvtelen kompromisszumok körén. Ha nem így lenne, alighanem a rendszerváltás is elmaradt volna. Miközben persze a szervilizmus (szolgálatteljesítés) visszatérő, ősi reflexei nem tűntek el a rendszerváltás után sok évvel sem. A parlamentáris demokrácia körülményei között a mindenkor fennálló hatalom számára ugyan nincs szükség besúgói hálózatra, de mégis akadnak olyanok, akik

például párhűségük kinyilvánításában a végső határokig elmennek.

Kormányzati és ellenzéki oldalon egyaránt. Holott a jogállamiság keretei között mindennél nyilvánvalóbb tény az, hogy az élet szabadsága valamennyiünk számára adott. Nem a hatalom kegyeitől függünk. Ettől függetlenül a múlt terhei mégis ránk nehezednek. Akár abban az értelemben is, hogy a társadalompolitikai és szellemi megosztottság újra felerősödött. Naponta érzékelhetjük, hogy a törésvonalak mélyülnek. Noha aligha kell félnie bárkinek is attól, hogy politikai szemléletmódja miatt kerül hátrányos helyzetbe, ennek ellenére sokan úgy érzik nincs, vagy alig van lehetőségük sorsuk formálására, s nem maguk döntenek életükről, jövőjükéről. Ebben a helyzetben viszont csak a tehetetlenség és a szorongással teli félelem szaporodnak. Így joggal merül fel a kérdés: érdemes-e egyáltalán a múltat feszegető vitákba bonyolódni? Milyen erkölcsi haszonnal, eredménnyel jár? Nem lenne sokkal kifizetődőbb végre társadalmi közmegegyezésre törekedni?

Bármiként válaszolunk is ezekre a dilemmákra, csak abból indulhatunk ki, hogy a múltat – akár mennyien szeretnék is sokan – nem lehet meg nem történné tenni. *Csak illúzió azt hinni, hogy a történelem újraindításával megváltozik minden.* Éppen ellenkezőleg. A realizálhatatlan remények leginkább abból táplálkoznak, ha a kritikai szembenézést a mellébeszélés helyettesíti. Sok ismert politikus került igen kínos helyzetbe az elmúlt hetekben, de talán mégsem annyian, amennyien tevékeny résztvevői voltak a korábbi rendszernek. S bár a társadalom sok új fokot jár be egyetlen emberöltő alatt, de ez nem tőlünk független, fejünk fölött végbemenő fenyegető veszély, hanem bármennyire kudarcok és vereségek súlyával is terhes, mindennapi valóságunkhoz tartozik. Amiként azok a közszereplők is, akik az adott rendszer hűséges kiszolgálói voltak.

Dr. Kerékgyártó T. István

Szécsi Magda

Gyöngy

Kedves Zsé!

Minden bajom azzal a fasszal kezdődött, amit gyerekkoromban a kezembe adtak. Ne hidd, hogy emlékszem a szerv gazdájára. Ez az emlék sem háromévesen tudatosult bennem, amikor történt, hanem tíz évre rá egészen hirtelen és véletlenszerűen, amikor büntetésből negyven percig kellett körbe-körbe szaladni a salakpályán. Utána annyira szégyelltem magam, hogy míg mentséget nem találtam a hároméves kislány számára, évekig nem mertem az emberek szemébe nézni. Mert akkor még nem tudtam, hogy az emberek nem figyelnek rám. Az emberek általában senkire sem figyelnek. Ahogy anyám sem figyelt rám, aki isten tudja, hol jár, és miért bízott arra az emberre, aki nem vette észre, ne nevesse! hogy gyerek vagyok, és a kezembe adta a farkát, mint valami koszlott fehér rongyot, hogy babázzak. És én babáztam. Bepólyáltam, simogattam és vártam, hogy elaludjon. De ez a baba nem akart aludni. A farkasember éppen az ölébe akart venni, amikor valaki, talán anyám, bezörgetett az ablakon, és kiabált csúnyán, hogy miért zárkózott be velem az az ember. Ennél több nem maradt meg az emlékezetemben, csak a szégyen, ami tíz évet késett, és ami nem akar elmúlni a mai napig. Gyerekként, tizenhárom évesen azért ostoroztam magam, hogy lehetett volna több eszem háromévesen, és tudnom kellett volna(!), hogy mit tartok a kezemben. Mára a férfi helyett szégyellem magam, és gyakran álmodom, hogy kicsi vagyok, de okos és erős, hogy meg tudom magam védeni. A véletlenül – nem is merem azt gondolni, hogy akaratlan – nyitva felejtett sliccektől ezért kapok sirógörcsöt ma is, miközben úgy érzem, mintha leköptek volna. De a férfiakat – úgy általában – mégsem gyűlölöm. Kicsit félek tőlük, és alig észrevehetően undoritanak bizonyos helyzetekben, de valójában elfogadom őket, és van akinek tetszeni szeretnék. Hogy mégsem

tetszem, elfogadom. És nem is próbálok belemagyarázni semmit, mert tudom, hogy csúnya vagyok, és gátlásos az ágyban. Az ágy! Ez az egyetlen használati tárgy, amit szeretek, ahol biztonságban érzem magam. Reggeltől estig el tudok lenni az ágyban anélkül, hogy fárasztana, vagy untatna. Az ágyban írok, rajzolok, törökülésben, fatáblával a térdemen. Ott olvasok és onnan intézem telefonon az életem. Ritkán használok szeretkezésre. Tulajdonképpen hét éve már erre sem.

Gyerekkoromban – a legelején – nem volt saját ágyam. Rongyokkal kibélelt szeneskosárban aludtam, aztán a földön. Anyám mesélte, hogy amikor nagyanyám elzavarta őt velem és a húgommal, több éjszakát az eresz alatt töltöttünk az ősz közepén. Becsapott az eső az eresz alá, átázott a tyúktollas dunyha alattunk, de én nem ébredtem fel soha, mert anyám megitatott mákgubófőzetel. Szeretetből. Az eresz alatt, a közeli város állomásán a váróteremben húzta meg magát velünk. Ki tudja, mivel vette le a lábukról a vasutasokat a hatvanas években. De tény, hogy hetekig a várópadon aludtunk. A nyilvános WC-ben fürdetett bennünket, és koldult a beérkező, de percekig várakozó vasúti kocsikon. Anyám néha vattakutyákat is készített és azokat árulta. A kenyérből nyert ragacs szagát és a kétforintos kolbász ízét soha nem fogom elfelejteni. Ez volt a legolcsóbb, hát ezzel etetett bennünket. Tejet nem sokszor ittam. Nem iszom a mai napig, de a kakaót azt nagyon szeretem, mégis ilyen kicsi maradtam. Egy törpe. Néha mondom is magamnak: De csúnya vagy te, Senki kisasszony! Mert így hívom magam. Senki. Amúgy Gyöngyi a nevem, de túl szép hozzám. A szépség. A szépség sokat foglalkoztat, mert szépnek lenni olyan, mintha szárnyakkal jöttünk volna a világra. Akinek hiányzik a szárnya, az végig kinlódja az életét, az keményen megdolgozik egy másfajta szépségért, aminek talán nem is ebben az életben látja hasznát. Hiszek az újjászü-

letésben, mindig is hittem benne, pedig senki sem tanította.

Amikor anyámtól elvettek bennünket és intézetbe kerültünk, már külön álmaim voltak. Úgy éreztem, hogy minden ismétlődik, hogy minden megtörtént már velem egyszer, hogy anyám azt ígerte, rögtön visszajön értem, de aztán csak hosszú-hosszú évek múlva láttam újra. Hogy valahol valamikor büntettek már azzal, hogy bezártak egy szekrényszobába naponta, mert rossz voltam és félnapokat ott is felejtettek, mint az intézetben. Hogy mitől, miért voltam rossz? Mert nagyon gyorsan rájöttem, hogy a felnőttek hazudnak. És ezt ki is mondtam. Aztán megtanultam én is hazudni. Ebből tudtam meg, hogy felnőtt lettem. Az első hazugságomnál. Amikor azt válaszoltam tizenhárom évesen a kérdésre, hogy „nem vagyok cigány...”. Akkor már sejtettem valamit a származásomról, de mégis úgy tettem, mintha csak játék lenne az egész. És az úgy tevés már önmagában is hazugság, és a hazugság soha nem játék. De én gyerekkorom óta gyakran engedem, hogy játszanak velem, vagy körülöttem az emberek. Soha nem szóltam, ha fáj, ha megaláztak azzal, amit mondtam, tettek.

Engedtem – és engedem ma is –, hogy az emberek többnek, okosabbnak érezzék magukat nálam, mert így tanulom meg őket... és mert iszonyatosan nagy szálam van bennem irántuk. Főleg azok iránt, akik nem képesek kívülről látni saját esendőségüket. Hagyom, hogy átverjenek, hazudjanak, álnokul szépet vagy jót mondjanak rólam, hogy többnek mutassák magukat. Gyerekként sirtam, annyira sajnáltam őket. Ma csak figyelek, hallgatok, és gyakran megállapítottam, hogy az emberek külseje változhat, de szokásaik, vágyaik, hazugságaik, semmit sem változtak körülöttem. Én sem változtam sokat. Gyerekként azt gondoltam, senki vagyok. Ma már a senki túlzás, hiszen az megnevezhető, így mégis valaki. Mind-egy. Biztos bolondnak tartasz. Egyszer

ki is mondtad, amikor taxival utánad mentem Székesfehérvárra: „Jaj, de boldog vagy!” De úgy szerettelek volna látni, mint a Jézuskát az intézetben.

Soha sem szerettem a karácsonyokat. Mindig éreztem valami hideg tisztátalanságot az elrendelt közös örömben, a közös és egyforma játékokban, amit fegyelmезetten egyszerre kellett megköszönni. Az ebédlőben felállított, plafont verő karácsonyfa előtt. Félttem ettől a cifra fától. Attól, hogy rám dől, hogy olyan nagy és olyan kicsikké lesznek mellette még – a mindig ideges – nevelők is. És persze irigyeltem is azt a fát, mert őrá mindenki odafigyelt, pedig sírni se tudott. Nusi néni, akit a legjobban szerettem a nevelőnők közül, azt mondta, hogy mindig mindenki látja a Jézuskát, csak én nem, mert a földet nézem és butaságokra gondolok. Bezzeg a Kovács Emilia! Az mindig látja Jézuskát, ahogy kirepül az ablakon. Nem hittem el! Szerintem a Jézuska nem repül, főleg ki nem az ablakon, a legnagyobb havazásban.

Hanem tényleg biztatón mosolyog és azt mondja: „Nyugi, gyerekek, ez is elmúlik egyszer!” A Jézuska soha nem szólt hozzám és soha nem jött el közelem, ezt biztosan tudtam, csak nem kellett volna elmondani Nusinének. Aki meg azt tudta biztosan, hogy nekem 1967 karácsonyát az ebéd utántól számítva tíz óráig a szekrényszobában kell töltenem. Kiengedni is csak azért engedett ki, mert Falusi Kati összepisilte a lepedőjét és a tiszta lepedők a szekrényszobában voltak. Amikor Nusi néni felkapcsolta a villanyt, hófehér lett az arca ahogy észrevett és sírni kezdett. Nagyon megsajnáltam, és azt mondtam neki, hogy most látom, itt a Jézuska, ne sírjon. De ettől még jobban bögött és megölelt. Azt mondta, hogy „le van szarva a Jézuska ott, ahol van... ééén... eeheegy... nagy állat vagyooók...” És a zsebéből adott két szem ezüst papírba csomagolt szaloncukrot. Megígérte, hogy holnap este – csak nekem – mesélni fog. Persze nem mesélt. De a lelkemre kötötte, hogy Lajos bácsinak – az igazgatónak – ne mondjam el, hogy ott felejtett a szekrényszobában. Azt hiszem vállalt vontam, nagyon csodálkoztam, hiszen Lajos bácsi soha senkivel se beszélget, pláne azzal, aki nem volt magasabb egy méter húsz centinél. Azaz egyszer mégis szólt hozzám, de nem biztos.

Nusi néni feledékenysége folytán egyszer megint késő estig voltam be-

zárva és amikor kiengedett, már megint nem volt mit ennem. Gondoltam hát egy nagyot és lelopóztam az emeletről. Félttem, de éhes voltam, így képes voltam átrohanni az ötven méter hosszú, keskeny, csupa üveg folyosón, ami az ebédlőhöz vezetett. Belopakodtam a hatalmas oszlopos ebédlőbe és a kenyérkosárból elvettem egy szelet kenyeret, azaz vettem volna, mert ekkor földörrent egy félelmetes mélységű férfihang. A Lajos bácsié. „Mi az isten fasza van már megint?” A kenyeret elengedtem és ész nélkül visszafutottam, át az üveg folyosón, fel az emeleti hálósobáig, amiben harmincötön aludtunk. A nevelők közül többen is az ebédlő felőli folyosóról nyíló picike szobácskákban laktak. Volt, aki családotól. Lajos bácsi talán onnan jöhetett...(?) valakitől. Talán engem nem is látott, és más miatt káromkodott. De esküszöm Zs., évekig félttem kivenni kenyeret bármilyen kenyérkosárból. Mindig azt hittem, hogy rám kiabál Lajos bácsi, amint a kenyérhez érek.

Aztán volt ott egy nevelőnő, egy rémületesen nagy pecsétgyűrűvel az ujján, aki azzal ütötte a gyerek fejét. Különös, hogy engem soha sem akart megütni. Mintha tudta volna, hogy jobban szenvedek attól, ha látnom kell, hogy másokat üt, mintha nekem kellett volna a felhasadt fejbőrömhöz kapni. Ha pecsétgyűrűt látok valaki kezén, jól a szemébe nézek és arra gondolok, hogy „ő ugyan mire használja?”

Zs., neked ugye semmitől sem kellett félned gyerekkorodban? Talán csak a hidegtől, a téltől, mert belefagyott poharadba a víz. Biztosan óvtak, féltettek. Beszélhettél bármikor. Mert én nem. Nekem naponta elmondták, hogy ne beszéljek, ne kérdezzek, ne legyen véleményem, és úgy általában kurva nagy kuss legyen, mert különben nem nézhetjük meg a Mazsolát a TV-ben és ennek én leszek az oka. Dehogyan akartam, hogy a többiek miattam büntessék. Szépen befogtam a számat. A Mazsola és a Manócska az esti mesék két kedvence, amúgy is kimaradt az életemből, mert a mese ideje alatt általában a szekrényszobában voltam büntetés alatt, vagy ha nem, hát olvastam elbújva egy lépcső alá kidobott bordó színű rossz fotelban. Az időt nem érezkeltem, így biztos volt a másnapi bezárás, ahová könyvet hiába is vittem volna. Olvasásról szó sem lehetett az ablaktalan sötétségben, ahol a villanykapcsoló olyan magasan volt, hogy csak álmaimban

érhettem el. De még ott sem, mert úgy sem mertem volna engedély nélkül felkapcsolni. Emlékszem, Donászy Magda könyvét olvastam sokadszorra, mert nagy választék nem volt, amikor felfigyeltem a csendre. Iszonyatosan megijedtem, de felmentem a hálósobába, bár eszembe jutott, hogyha nem lenne rács az ablakokon, akkor most kiugranék. Hát persze hogy Nusi néni volt az éjszakás! Dúlt-fúlt amikor meglátott, a cigány vérem emlegette és belökött a szekrényszobába. Hát ez nem volt újság, már nem is félttem, mert azt hittem, hogy hamarosan kienged, hiszen villanyoltás után voltunk. De nem engedett ki. Én meg csak ültem a kövön és bámultam bele a sötétbe, aztán hirtelen azt vettem észre, hogy sikítok és az ajtót verem, borzasztóan fáztam és borzasztóan félttem. Nusi néni beszólt, hogy maradjak nyugton, mert ha bögök, elfogy a levegőm, megfulladok, és nem szeretne reggel hullát találni. Nem is értem, hogy tudtam azonnal felfogni, hogy reggelig ott kell maradnom bezárva. Elhallgattam. Leültem a köre és becsuktam a szemem. Elkezdtem a szem mögötti világra figyelni. Bár sötét volt körülöttem, mégis csodaszép fényeket, villanásokat láttam és narancssárga és vörös karikákat, amik eltűntek, de a fehér villanások után mindig visszatértek. Azt gondoltam, hogy én most átlépek a vörös karikán, hogy belemegyek, lesz, ami lesz! Kiválasztottam a szemem mögötti legnagyobb karikát és könnyedén, egész lényemmel átléptem rajta. Hirtelen sötét lett. Eltűnt a szemem mögül minden alakzat és fény. Aztán egy pillanat múlva megláttam egy gyönyörű arcot. Sokáig figyeltem és tetszett, főleg a szeme, ami nagy volt és szinte fekete. A szakála is fekete volt. Nem félttem tőle. Végtelen nyugalmat és szeretetet éreztem. Egy más szemébe néztünk, és beszélni kezdtem hozzá. Soha sem válaszolt, de attól kezdve mindennap átmentem a szemem mögötti világba, át a vörös karikán és elmondtam neki mindent, ami velem történt. Hogy mit érzek, mire gondolok, hogy mennyire szeretném, ha eljönne értem. Ő nem beszélt hozzám, de figyelt rám. A férfi sokkal, de sokkal öregebb volt nálam, a kilenc éves gyereknél. Legnagyobb döbbenetemre felnőttként megtaláltam őt, aki társam volt magányomban, akiről addigra már azt is tudtam, hogy kicsoda. Te voltál az!

– *Folytatjuk* –

Magyarországi cigány mesterségek I.

A hazai cigányság története, nyelve és kulturális hagyományai alapján jól elkülöníthető csoportokból áll. Az eltérő kulturális háttérrel rendelkező csoportok az évszázadok során folyamatosan alkalmazkodtak – az adott gazdasági és társadalmi keretek függvényében – az új lehetőségekhez.

Az Európában megjelenő cigányok a szörványadatokat tartalmazó korai források alapján kovácsok, kézművesek, lókereskedők, mágusok, jóvendőmondók, akrobaták, kígyóbűvölők, hasbeszélők, bűvészek, medvetáncoltatók voltak, de található utalás zenészekre, táncosokra is.

A török uralom alá került Balkánról a 15. század elején érkeztek hazánk területére nagyobb cigány csoportok.

Ebben az időben Magyarországon a szabad királyi városok és a mezővárosok már jelentős iparos réteggel rendelkeztek. A falvakban élő jobbágyok maguk végezték a kisebb javításokat, maguk állították elő egyszerűbb szerszámaikat és a mezőgazdasági munkához szükséges eszközöket. Azokat az eszközöket, amelyeket nem tudtak előállítani, a városokban szereztek be. A falvakban leginkább a kisebb javításokat végző kézművesek, kovácsok munkájára volt szükség. Az országba érkező cigány kézművesek ezt az igényt elégítették ki.

A magyarországi cigányság évszázadokon át a foglalkozásai révén különült el a többségi társadalomtól. E foglalkozások társadalmon belüli helyének, szerepének változása meghatározta az egyes csoportokba tartozók életkörülményeit.

Fémművesek

A 15. századból fennmaradt néhány dokumentum említést tesz cigány kovácsokról akik fegyvermesterek, tűzerek voltak, puskagolyókat és egyéb hadi szerszámokat készítettek.

A hódoltsági területen élő cigányokról a 16. századtól a török források révén viszonylag sok adattal rendelkezünk. A mohamedán hadsereg és közigazgatás szolgálatában igen sok fémműves cigány állt (kovácsok, tűzmesterek, golyóöntők, szegkovácsok, kardkovácsok, puskakészítők, fegyvercsiszárok). A kincstári szolgálatot teljesítők adómentességet élveztek. A fémműves mesterség jelentőségét mutatja, hogy 1560-ban Budán az adózó cigányok egyharmada kovács volt.

Míg a hódoltsági területen a cigányok nagy részét foglalkoztatta a hadsereg és a közigazgatás, valamint a társadalmi felemelkedés is adott volt számukra, az ország többi területén a fémműves cigányok helyzete igen változatos képet mutat.

Voltak, akik uradalmi szolgálatba álltak, mint kovácsok, fegyverkovácsok. Az uradalmak biztosították számukra a vasat,

megszabták mit és milyen mennyiségben készítsenek és meghatározott áron vették át tőlük az elkészült termékeket. A várakban is teljesítettek szolgálatot kovácsként, javítási munkák végzőiként.

A falvak jelentős részében cigány volt a helység kovácsa.

A szabad királyi városokban, mivel veszélyeztették a céhekbe tömörült kovácsok érdekeit, városi rendeletek korlátozták tevékenységüket. Debrecen 1670-ben például a következőképpen szabta meg a cigány kovácsok működési körét: „A cigányok műve: békó, rostély, kolomp, doromb, ju-

Tomasi. Justus van der Nypoort rézkarca, 1686.

ró, fogó, nyárs, iszkába, léczszeg, kapa, ásó, zsindeleyszeg, zabola. A munkát megújíthatja, fódózhatja. Szántó vasat is czéh mester hírével megcsinálhatja.” (idézi ME- ZEY-POMOGYI-TAUBER 1986. 106.)

A vándorló cigány kovácsok részére a földesurak vagy a közigazgatás tisztségviselői privilégiumleveleket adtak ki, mivel a falvakban – más mesteremberek hiányában – szükség volt munkájukra. (1. kép) Asszonyaik jóslással egészítették ki a család jövedelmét. (22. kép)

Erdélyben élt a hódoltság idején a legtöbb cigány. A városok mellett letelepülők ellátták a közmunkákat és volt köztük kovács is. Az erdélyi kincstár fennhatósága alá tartozott két jelentős csoport; az aranymosó cigányok és a sátoros taxás cigányok, akiknek nagy része rézműves, üstműves, rostás, lakatos és késes volt.

A török uralom magyarországi felszámolása után – az elnéptelenedett területek 18. század eleji betelepítésével egyidejűleg – cigányok is érkeztek nagyobb csoportokban hazánkba, megnőtt a vándor cigányok létszáma, nagyobb részük valószínűleg erdélyi sátoros kézműves volt.

Ebben az időszakban a Habsburg uralkodók nyugati mintára a cigányok törvényen kívül helyezésével, az őket segítők büntetésével próbálták az országba érkezőket visszaszorítani. 1712-től azonban a cigányokkal szembeni erőszakos fellépést felváltotta a letelepítésüket szorgalmazó központi politika.

A szemléletváltozás oka elsősorban az örökös tartományok közbiztonságának védelme volt, hiszen a keletről jövő vándor cigányok magyarországi letelepítése egyben nyugatra történő továbbvándorlásuk megakadályozását is jelentette. A letelepített, munkához juttatott cigányok növelték az adófizetők számát, a Habsburg-abszolutizmus felvilágosult uralkodóinak a cigányság ügyében hozott rendeletei alapvetően ezt – a cigányságnak a jobbágyságba való beolvasztását célozták.

A 18. századi cigány összeírások alapján képet alkothatunk a cigány féművesség korabeli jelentőségéről. Erdélyben a kézműves sátoros taxás cigányok és aranymosó cigányok kinevezett fővajda irányítása alatt álltak. A fővajdák a csoportok élén álló – ugyancsak kinevezett – vajdák segítségével gondoskod-

tak az adók beszedéséről ill. az arany beszolgáltatásáról, a csoportok védelméről és a szökések megakadályozásáról. Az aranymosók adómentességet élveztek, kiváltságos jogállásukat 1832-ig megőrizték.

A magyarországi területeken végrehajtott 18. századi összeírások tanúsága szerint a cigány férfiak csaknem háromnegyede kézműves mesterséget folytató, nagy részük valószínűleg féműves volt.

Az országban a 19. század közepére a tanult iparosok száma megnövekedett, így a városokban, a jelentős jövedelmet biztosító uradalmakban és falvakban a cigány kovácsokat a tanult iparosok váltják fel. Figyelembe kell venni azonban azt is, hogy a falvakban több évszázada letelepedett cigány kovácsok és szegkovácsok jelentős része erre az időszakra már asszimilálódott.

Cigány család a Mátrában. Théodore Valério rézkarca, 1854 k.

A vándor féművesek feltehetően a keletről és délről folyamatosan érkező bevándorló csoportok tagjaiból kerültek ki. Ezek a csoportok nyelvükben, szokásaikban a román és délszláv területeken kialakult hagyományait örítették, amelyek jelentősen eltértek a

hazánkban több évszázada megtelepült cigányság nyelvétől és szokásaitól. (2. kép)

A 19. századi vándor féművesek cigányok munkáiról ORBÁN Balázs így írt:

„...a sátorosok /üstkészítők, kovácsok, kés-csinálók, fejsze, fűrő s más eszköz gyártók, csengettyűkészítők, lakatosok/ műhelye egészen primitív, s bárhol felüthető, egy kis kézi fűvő s néhány kalapácsra szorítkozván, de azért bámulatos ügyességgel működnek.” (idézi BÓDI 1994. 108.)

Az erdélyi aranymosó fiskális cigányokról KÓVÁRY László leírása nyomán kaphatunk képet:

„Folyóink, patakaink nagy része, kisebb nagyobb mértékben aranyat hordanak, melyek rendesen fővényszem nagyságúak... Ezen aranypor felszedésére eleitől fogva gondja volt hazánknak, sőt úgy látszik minél közelebb megyünk a bányászat gyermekkorához, a bányászat ezen ágát annál virágzóbbnak találjuk. Régi könyveinkben az összes cigány-nép, mint aranymosásból élő jellemzik. S tiszta adatait látjuk, miképp az uratlan aranymosó cigányság 1747-től 1832-ig jogszerűen külön vajdaság alatt állott. (idézi ZSUPOS 1990.129.)

A jobbágyszabadtást követően Magyarországra érkező cigány csoportok letelepedését a nagybirtokok már csak időszakos mezőgazdasági munka fejében biztosították. A féműves mesterségek visszaszorulóban voltak, így az ezzel a késői bevándorló hullámmal érkezők szolgáltatásainak alkalmazkodniuk kellett a helyi igényekhez, csak ott kaphattak letelepedési engedélyt, ahol szükség volt napszámosokra.

A 19. században is több cigány összeírás készült, amelyekből képet kaphatunk a cigányság akkori helyzetéről. A kor legrészletesebb, az egész ország területére kiterjedő cigányösszeírása (1893. január 31.) szerint a cigányok

91,48%-a falun élt, az állandóan letelepedett aránya pedig 88,55% volt. (HERRMANN A. 1895.)

Az 1893. évi felmérés részletesen foglalkozik a cigányok foglalkozási struktúrában elfoglalt helyével. A felnőtt cigány lakosság 65,58%-a végzett ebben az

időben ipari munkát, ebből 15,3% a fém-munkával foglalkozók aránya. A fém-művesek közül a legtöbben kovácsok. Az országban élő fémművesek 22,5 %-a ebben a korban cigány volt. Megfigyelhető, hogy minél fejlettebb gazdaságú, minél szegényebb valamely vidék, annál nagyobb a cigány fémművesek aránya.

A kovácsok mellett a cigány fémművesek másik két népesebb csoportja az üstkészítők és a szegkovácsok. Üstkészítőt legtöbbet a máléfőző üstöt használó területeken találtak a Tisza-Maros közén. Csak kétharmad részük telepedett le véglegesen, a többiek részben vagy teljesen vándorló életmódot folytattak. (3. kép)

Kolompár cigányok.
Újházy Ferenc vázlata nyomán
Jankó János rajza. Vasárnapi Újság, 1862.
Fametszet

Szegkovácsok nagyobb csoportokban az ország északi megyéiben éltek, rájuk a letelepedett életmód a jellemző.

A cigány fémművesek többi csoportja: a *csengőkészítők, kolompárok, bádogosok, rézművesek, késesek, köszörűsök*, ha rendelkeztek is lakhellyel, munkavégzésük mozgó életformát követelt. (HERRMANN A. 1895.)

Az 1893-as felmérés adatai azt bizonyítják, hogy a cigányok hagyományos fémműves mestersége ebben az időben már visszaszorulóban volt, hiszen a 18. században még a férfiak több mint fele végezte ezt a munkát.

A cigány fémművesek munkája iránti igény csökkenését mutatja, hogy a 19. században iparuk gyakorlása már többnyire más foglalkozással párosul. A kovácsok mesterségük mellett leggyak-

rabban lókupecsek, muzsikások, téglavetők és sárművesek, a szegkovácsok leginkább muzsikások. (BODGÁL 1965. 525.)

A gépi nagyipar kialakulásával a cigány kovácsok termékeit egyre inkább az olcsó tömegcikkek helyettesítik, de a második világháború idejéig a kézműves termékekre is volt igény. A cigány fémművesek javító, szolgáltató tevékenységére még századunk 60-as éveiben is szükség volt a falvakban. (4. kép)

Erdős Kamill:
Edényfoltózás, Kiskunhalas, 1962.

A foglalkozásváltás terén a legjelentősebb változás a zömében *kovács* mesterséget folytató, az országban legrégebben élő, ún. magyar cigányoknál következett be az elmúlt évszázadok során.

A falvakban, közösségüktől elszigetelten élő, kovácsolással foglalkozó családok nagyobb része feltehetően asszimilálódott. A török hódoltság kora után – mezővárosokba költözésükkel egyidejűleg – megnőtt körükben a zenészek aránya. A 19. század végén – a 20. század elején a falvakban is elterjedt a cigányzene, szinte minden faluban volt egy vagy több cigányzenekar.

A mesterségüknél legtovább megmaradó, máig is a cigány nyelv kárpáti dialektusát beszélő *szegkovácsok* munkája iránti kereslet először a fahajók kiszorulásával csökkent, de a vasútépítésknél, bányákban még a 20. században is nagy mennyiségre volt szükség termékeikből. A szegkovácsok hagyományos sülyesztett műhelyben dolgoztak az ötvenes évekig, ezt váltotta fel a szabadon álló műhely, majd a külön épületben

berendezett munkahely. A szegkovácsok munkaeszközei az egyszerűbb kovácsműhelykével azonosak.

A család valamennyi tagja kivette a részét a munkából és a mesterség apáról fiúra szállt. Régebben *iszkábasoknak* is nevezték őket, mert sok iszkába szöget kovácsoltak hajók, dereglyék, csónakok készítéséhez.

A két világháború között nagyüzemek és vaskereskedők megrendeléseinek tetek eleget. Mivel a szegkovácsok egy-egy munkadarabból mindig is nagyobb mennyiséget készítettek, nem volt idegen tőlük a tömegtermelés. Legjellemzőbb termékeik: *stukatúrszeg, rabitz-szeg, kampósszeg, sinszög, tokszög, ács- és állványkapocs, cigányszög, fedélpépszög, fillérszög, szárnyasszeg, sarok-szeg, jancsiszög, iszkábaszög*; újabban *csatornabilincs, gázcsőtartó, hófogó* stb.

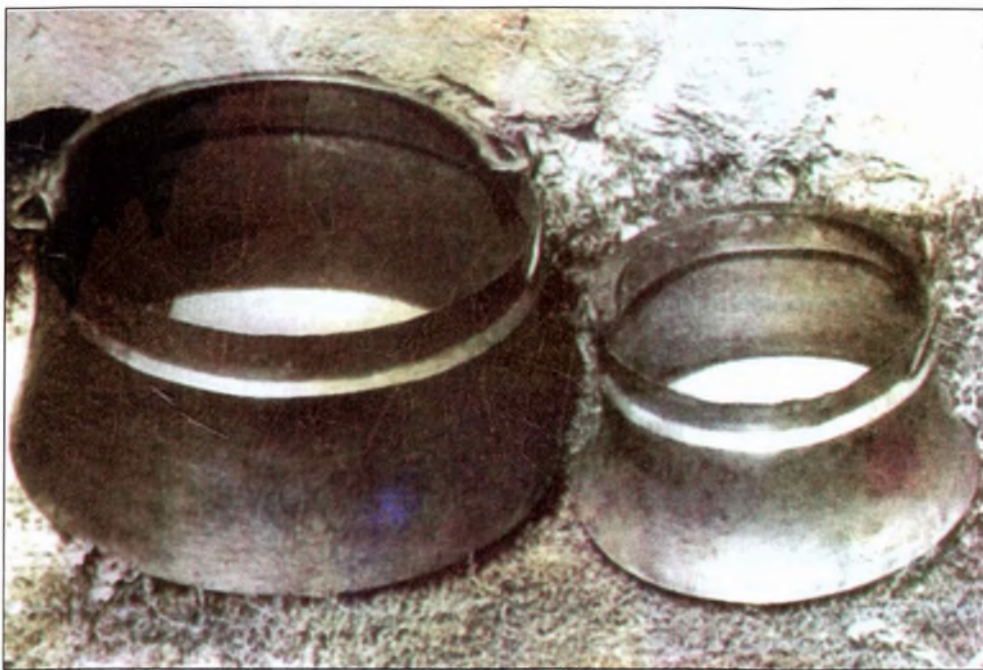
A II. világháború után sorra alakultak meg a szövetkezeteik. A szövetkezetek nemcsak folyamatos munkaalkalmat biztosítottak tagjaik részére, hanem segítségükkel megvalósult a telepek felszámolása is. Az 1970-es évekre a szegkovács termékek iránti kereslet csökkenése miatt már csak két szövetkezet tudott – szerkezetváltás árán – fennmaradni. Napjainkra a szövetkezetek megszűntek, tagjaik egy része vállalkozóként készíti továbbra is a hagyományos szegkovács termékeket, de egyre többen áttérnek az egyéb kovácsoltvas termékek (dísztartógyak, kerítés, erkélyrács stb.) készítésére. (5. kép)

Oláh Béla szeg kovácsmester.
Piliscsaba, 1980 k.

Az ugyancsak a kárpáti cigány dialektust beszélő, de németül is tudó un. *vend*

cigányok a szájhagyomány szerint Szlovénia felől érkeztek Magyarországra. Jellegzetes foglalkozásuk a *köszörülés*, *drótozás*, *fódozás* volt. A vándorköszörűsök két keréken tolt talicskaszerű alkotmánya lábbal hajtott lendítőkerékkel volt felszerelve, ennek segítségével működtették a köszörűköveket. Ezt az alkotmányt ma már kérekpárra szerelt köszörű váltotta fel. A köszörűsök, csakúgy, mint a drótosok, foltozók, faluról-falura járva, vásárokon, piacokon végezték munkájukat. Kést, bárdot, ollót éleztek, edényeket, esernyőket javítottak. Asszonyaik kereskedtek, jósoltak és részt vállaltak az esernyőjavításból is. (RÉZMŰVES M. 2000.; MATOLAY M. 2001. 32-34.)

Rézüstök. Dél-Magyarország.

A cigány fémművesek többi csoportja feltehetően a 18-19. századi bevándorlók, az ún. *oláh cigányok* közül került ki. Körükben a vándoriparos és kereskedő, zárt közösségeik őrzik nyelvüket és hagyományait. Az egyre szigorodó kényszerítő intézkedések hatására az első világháború idején zömük már állandó lakhellyel rendelkezett, itt teleltek ki. Nyáron a csoportok továbbra is együtt vándoroltak, munkát keresve. A két világháború között – amikor megtiltják a vándoriparosok járművel való közlekedését – kialakul a férfiak maihoz hasonló, kisebb körben való mozgása. Természetesen a jogszabályoknak nem mindenütt szereztek érvényt azonos szigorral, így az ország különböző területein a fenti folyamatok lejátszódásának ideje igen változó volt.

A cigány kovácsok legkeresettebb munkája az ún. *cigányfűrő*, ami – különleges megmunkálása miatt – a legkevényebb anyagokhoz is használható volt. Több adat bizonyítja, hogy jelentős szerepük volt a vasútépítési munkálatoknál, talán ez is hozzájárult mesterségük 20. századi fennmaradásához.

A cigány fémművesek egy része az I. világháború után – a határok lezárása miatt kívül rekedt szlovák vándoriparosok helyébe lépve – *drótozó*, *foltozó* munkákat vállalva járta a falvakat.

A rézműves cigányok *üstöket* készítettek és javítottak, *kolompokat*, *csengőket*, *juhász-kampókat*, *fokosokat*, *gyűrűket*, *pipaszurkálót*, és más kisebb réztárgyakat csináltak. (6. kép)

Ma már az oláh cigányok hagyományos fémműves mesterségei ki-

halóban vannak. A fémműves közösségek tömeges foglalkozásváltása a két világháború közti időre tehető. A helyhez kötöttség miatt egyre többen vállaltak más jellegű munkát, fuvaros, fém-, toll- vagy ronggyűjtő, lóval vagy egyéb áruval kereskedő, csordás, mezőőr, vályogvető, kosárfonó stb. lett belőlük, mindenütt a helyi lehetőségekhez alkalmazkodva.

Az oláh cigányok az ötvenes évek fokozott rendőri ellenőrzései miatt munkába álltak ugyan, de előnyben részesítették a kötetlen időbeosztású, önállóan szervezhető munkákat. Sokan közülük megmaradtak eredeti foglalkozásuknál, a vándoriparos vagy vándor kereskedő tevékenységénél. A háború után a régiség-kereskedelemben is sikerült bekapcsolódniuk.

A családi munkamegosztás élő gyakorlata és a szélesedő lehetőségek, valamint az átlagon felüli jövedelem miatt az utóbbi évtizedben az oláh cigány közösségek fiataljai is egyre többen vesznek részt a család hagyományos munkájában. Az egész cigányságon belül ebben a csoportban a legnagyobb a vállalkozók aránya.

Felhasznált irodalom:

BODGÁL Ferenc: A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei cigányok fémművese. *Ethnographia* (LXXVI) 1965. 4; pp. 521–546., ill.

BÓDI Zsuzsanna: Fémműves cigányok Magyarországon. In BÓDI Zsuzsanna (szerk.): Az I. Nemzetközi Cigány

Néprajzi-, Történeti-, Nyelvészeti és Kulturális Konferencia előadásai. Magyar Néprajzi Társaság: Budapest, 1994. pp. 107–121. (Cigány néprajzi tanulmányok / Studies in Roma (Gypsy) Ethnography, 2.)

HERRMANN Antal: A Magyarországon 1893. január 31-én végrehajtott cigányösszeírás eredményei. Magyar Statisztikai Közlemények (Új folyam.) IX. kötet

MATOLAY Mária Magdolna: A délkelet-dunántúli cigányság építkezése és lakáshasználata. Romológiai Kutatóintézet: Szekszárd, 2001. 135 p., ill. (Studia minoritatum, 3.)

MEZEY Barna-POMOGYI László –TAUBER István: A magyarországi cigánykérdés dokumentumokban. 1422–1985. Kossuth Könyvkiadó: Budapest, 1986. 323 p.

RÉZMŰVES Melinda: Pal o slajferitika roma. A köszörűs romák. *Amaro Drom* (10) 2000. 2; pp. 24–25., ill.

ZSUPOS Zoltán: Az erdélyi aranyosó cigányok 1783-as összeírása. Néprajzi Értesítő LXVII–LXX. (1985–88.) 1990. pp. 129–193., ill.

*A cikksorozat Bódi Zsuzsanna: Magyarországi cigány mesterségek c. kiadványából tartalmaz részleteket. A Cigány Népművészek Országos Egyesületének kiadványa az I. Cigány Népművészeti Pályázat alkotásaiból rendezett kiállítás kapcsán készült, segédanyagként a cigány népművészet oktatásához.

Megrendelhető a Magyar Művelődési Intézet www.c3.hu/~corvin/romacult honlapján – (Kiadók)

Vilmány, a példa

A műsorvezetők személyiségével és teljesítményével mostohán bánunk, amikor egy-egy magazin, műsor értékelésére sort kerítünk. Érdemtelenül. Aki nem próbálta, nem is tudhatja, nem is olyan könnyű baki nélkül levezetni egy műsort úgy, hogy kellemes kontaktust teremtsünk a hallgatóval, a nézővel, nem mellesleg úgy, hogy szépen, értelmesen megfelelő hangsúllyal, a magyar nyelv-helyesség szabályait megtartva közöljük a műsört.

Örülök, hogy **Horváth Éva**, a Roma Magazin műsorvezetője a magyarul szépen beszélő, megnyerő bemondónók közé tartozik. Erről tett tanúbizonyosságot legutóbb a Magazin július 29.-ei adását vezetve is. A hírcsokor gazdag volt, amelyben meg-

szóaltatták **Kiss Péter** munkaügyi minisztert, aki arról szólt, hogy milyen előnyökkel jár, ha a pályázó roma önkormányzatokkal összefogva teszi azt, s a foglalkoztatottak között jelentős a cigány ember. Elhangzott, hogy augusztus 8-án a Roma Holocaust Nemzetközi Napján **dr. Medgyessy Péter** mond beszédet Nagykanizsán.

A Roma Magazin ébren tartja a Roma Fórumban elhangzott bagaméri, kertai, zámolyi 14 roma család lakásépítésének kálváriáját, amelybe már bekapcsolódott a Roma Jogvédő Iroda is. Reméljük lesz erejük végig nyomon kísérni az ügyet, s a roma családok beköltözhetnek lakásaikba.

Kiemelkedő volt szerkesztésében és tartalmában a borsodi Vilmányról

szóló riport, ahol a lakosság 60 százaléka roma, s, **Suha Árpád** személyében a polgármester is. A színes, érdekes, tartalmas Falunap-ról szóló körkép bizonyította a romák és magyarok példás, békés egymás mellett élését. Ez a község ennek a példájává válhat országszerte.

Jó szerkesztői ötlet volt a téli és a nyári Vilmány bemutatása, az iskolában készült életkép, s helyet kapott benne az együttfőzés, szórakozás, éneklés mellett a tájékoztatás is, ugyanis jelen volt a falunapon **Szanyi Tibor**, az FM politikai államtitkára is, aki a szociális földprogramról, a benne való részvétel előnyeiről tartott a sokadalomnak tájékoztatót.

/farkas/

Disszonáns hang

Egy riporter számára nincs annál kínosabb dolog, mint az, amikor meghívott vendégei egészen másról beszélnek, mint azokról a kérdésekről, amelyekre nem csupán a szerkesztő-riporter, hanem történetesen az ország cigányságának, önkormányzatainak leendő képviselői várják a választ. Ez a fajta „mellébeszélést” akár tiszteletlenségnek is felfogható, ha nem tudnám azt, hogy már most, az október 20.-ai roma kisebbségi önkormányzati választások előtt mire megy ki a szereplés.

Nem kívánok neveket említeni a Roma Fórum augusztus 21.-ei adásában résztvevő roma vezetők részére rendezett szerkesztőségi beszélgetésből, csupán arra a már-már „könyörgésre” utalnék, amit **Joka-Daróczi János** szerkesztő-riporter kénytelen volt több ízben is ismételni: beszéljenek a roma önkormányzati válasz-

tások céljáról, feladatáról, azokról a teendőkről, amelyek e megalakuló testületekre várnak.

Vakvágányra futott a beszélgetés. Különösen egyetlen disszonáns hang, vélemény miatt, amely kilógott az egész beszélgetés békés, korrekt hangneméből. S ez nem volt más, mint az a vádaskodás, amely **Zsigó Jenőnek**, a Roma Parlament elnökének részéről hangzott el, amellyel a Lungo Dromot illette. Nem volt méltó hozzá! Nem reális azzal vádolni a Lungo Dromot, hogy roma ellenes. Ilyen vádaskodásra nem vetemedhet egyetlen roma szervezet vezetője sem a másikkal szemben.

Homályos válaszok hangzottak el a riporter világos kérdésére: kik, kivel kívánnak koalícióra lépni az országos cigány önkormányzati választás előtt, s megalakítani az új, legfelsőbb szintű országos cigány

legitim testületet? Hinodálás, kétértelműség, tanácsalanság volt a válasz. Hogy a leendő, több mint ezer roma kezdeményezett önkormányzatból melyik roma szervezet megnyit jegyez, majd kiderül a választáskor, amikor a polgárok, romák–magyarok az urnákhoz járulnak és választanak. Azon meg egyelőre kár meditálni: válasszanak-e kisebbségi önkormányzati képviselőket a nem romák vagy sem. Egyelőre a törvény feljogosítja őket erre. Amíg a 77-es törvényt nem változtatják meg, addig ez a regula.

Sajnálom, hogy nem alakult ki érdemi beszélgetés a meghívottak között a legfontosabb kérdésekről ezen a Roma Fórumon. Bizonyára nem vagyok egyedül Joka-Daróczi János-sal.

(F.K.)

Az esélyek megteremtéséhez közös akarat kell

A 46 éves Váradi Rudolf 1998-tól kisebbségi képviselő Borsodnádason, s a települési önkormányzat egészségügyi és szociális bizottságának tagja.

Munkájából eredően aktív tevékenységet fejt ki hátrányos helyzetű családok terén. Huszonkét évig betanított munkásként dolgozott az egykori borsodnádasi lemezgyárban.

Véleménye szerint az észak-borsodi városban élő romák felemelkedési esélyeinek megteremtéséhez közös akaratra, összefogásra van szükség.

Váradi Rudolf beszélgetésünk elején elmondta, hogy Borsodnádason hosszú ideig a lemezgyár biztosította az egzisztenciális lehetőséget az emberek számára. A 3772 lakosú településen 600 fő a kisebbséghez tartozók száma. A munkanélküliség a romákat is sújtja, s újabb munkahelyekre volna szükség. Nagyobb foglalkoztatónak számít a PLES Rt. és kisebb vállalkozások is működnek Borsodnádason. Megerősítette: a Sárváry Tamás polgármester vezette képviselő-testület azon fáradozik, hogy a hátrányos helyzetű embereket a lehetőségekhez mérten minél nagyobb számban alkalmazza a közhasznú foglalkoztatás keretein belül. A kisebbségi képviselő munkájával elősegíti a városban keletkező szociális feszültségek mérséklését, s rendszeres kapcsolatot tart az oktatási és egészségügyi intézmények vezetőivel.

– A kisebbségi önkormányzat nevében 1999-ben megállapodást kötöttem a helyi védőnői szolgálat vezetőjével. Minden évben igyekszünk kihasználni a pályázati lehetőségeket, amelyek fő célja a roma gyerekek egészséges életmódra nevelés, a hagyományok ápolása, valamint kirándulások, táborok szervezése. A borsodnádasi cigány önkormányzat sok segítséget kap a települési önkormány-

zattól, hogy minél jobban megvalósuljanak azok az elképzelések, amelyek az emberek sorsának javítását szolgálják. Az állástalanság jelenti a hátrányos helyzetű családok legnagyobb problémáját, mert a megélhetési nehézségek szociális és egészségügyi területen jelentenek gondokat. Szociálisan érzékeny ember vagyok, a lehetőségekhez mérten próbálok eredményeket elérni. A siker titka az együttműködés, a segítségre szoruló családoknak utat kell mutatni a jó irányba. A munkanélküliség a romákat és a magyarokat egyaránt sújtja, a szociális kiadások sok pénzt vonnak el a települési önkormányzattól. A segélyezés nem megoldás, mert a pénz elfolyik. Az érvényesüléshez vezető úton az is nagyon fontos, hogy a roma gyerekek elvégezzék az általános iskolát, szakmát tanuljanak, hiszen így nagyobb az esély az elhelyezkedéshez.

Váradi Rudolf

Koordinátori feladatot látok el a települési önkormányzat és az intézményvezetők között, s tapasztalataim alapján alakult ki a véleményem a valóságról – hangsúlyozta Váradi Rudolf.

Váradi Rudolf kezdeményezésére megalakult a Roma Barátság Női Klub, ahol a gyermekeket a cigány kultúra hagyományaira, beilleszkedésre tanítanak. A évente egy alkalommal kirándulás szervezésére is sor kerül. Mint megjegyezte, a helyi kisebbségi önkormányzat költségvetési keretei nem teszik lehetővé, hogy minden rászoruló családot támogatni tudjanak, ezért van-

nak olyan családok, akiket kisebb adományokkal segítenek. Az egyik család problémájának megoldása érdekében Váradi úr levelet írt Farkas Flóriánnak, az Országos Cigány Önkormányzat elnökének, aki segített is. Rendszeresen megbeszéli a kisebbségi képviselő a rászoruló családok problémáit a család- és ifjúságvédelmi felelőssel, valamint a családlátogatások tapasztalatait is összegzik.

– Tapasztalom ilyen alkalmakkor, hogy hol kell segíteni. A roma embereknek meg kell érteniük, hogy az életükben nagyon fontos a munka, a kultúra és a sport. A bajba jutott embernek is tennie kell sorsának javításáért, a külső segítség visszaállítja az egyén önbecsülését. A segítségre szorulóknak belülről akarni kell a változást, közös segítséggel lehet pozitív életpályára állítani a hátrányos helyzetű családokat. Öröndetes, hogy növekszik a szakmát tanuló roma fiatalok száma, s a jól tanulók ösztöndíjban részesülnek. Az iskolázottság egy esély a felzárkózásra. Az esélyek megteremtéséhez összefogás, közös akarat kell, az oktatás, a képzés jelenti a felemelkedés útját.

2002. áprilisában Váradi Rudolf részt vett azon a miskolci értekezleten, mely a cigány lakosság helyzetének felméréseivel, a roma lakosság életkörülményeinek javításával, az iskoláztatással, valamint az oktatással foglalkozott. A borsodnádasi kisebbségi képviselő arra is rámutatott, hogy a hátrányos helyzetű családoknál szemléletváltásra van szükség a problémás helyzet megoldása érdekében. A lemezgyárban sok roma ember dolgozott, de a mai fiatalok egy jelentős része iskolázatlan, szakképzetlen. Súlyponti kérdés ezért a folyamatos tanulás az érvényesülésük érdekében, mert nincs élettapasztalatuk, jövőbe látó elképzelésük. Új munkahelyeket kell teremteni Borsodnádason, mert a romák többsége közhasznú munkában van alkalmazva. Borsod megye sajátos helyzetben van foglalkoztatási szempontból, ezért kell látni a szülőknek a tanulás eredményét és hasznát.

Józsa Zoltán

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYOKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY KURATÓRIUMA PÁLYÁZATI FELHÍVÁSAI

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Kuratóriuma pályázatot hirdet a 2002/2003-as tanévre, az általános iskolák 5., 6., 7., 8., osztályos, hat évfolyamos gimnáziumok 1., 2., osztályos, valamint a nyolc évfolyamos gimnáziumok 1., 2., 3., és 4. osztályos cigány tanulói számára az alábbi tanulmányi ösztöndíjakra:

1. „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” – 4,5-es tanulmányi átlag felett.
2. „TANULÁST TÁMOGATÓ ÖSZTÖNDÍJ” – 3,5-től – 4,49-es tanulmányi átlagig.

Az ösztöndíj támogatás célja:

Elősegíteni a középfokú továbbtanulást megalapozó általános iskolai tanulmányok folytatását és befejezését.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a 2002/2002-es tanév végén kapott bizonyítvány fénymásolatát, amelyet az iskola tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat),

- eredeti iskolalátogatási igazolást,
- helyi cigány kisebbségi önkormányzat, cigány civil szervezet, kisebbségi szószó, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének vagy családsegítő szolgálatának ajánlását, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel.

Az ösztöndíj támogatás havi összege:

- * „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” esetén 4,5–5 tanulmányi átlagig havi 6.000 Ft, félévenként 30.000 Ft.
- * „TANULÁST TÁMOGATÓ PÁLYÁZAT” esetén 4–4,49 tanulmányi átlagig havi 4.000 Ft, félévenként 20.000 Ft. 3,5–3,99 tanulmányi átlagig havi 3.000 Ft, félévenként 15.000 Ft.

Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást tanulmányi félévenként egy összegben folyósítjuk.

A pályázatok benyújtási határideje: 2002. szeptember 30.

A pályázatok elbírálási határideje: 2002. november 30.

A második félévre csak annak a tanulónak kerül ismételt megállapításra a tanulmányi ösztöndíj, aki a 2002/2003-as tanévre vonatkozóan pályázatát 2002. szeptember 30-ig benyújtotta és a 2002/2003-as tanév sikeresen befejezett I. félévről szóló bizonyítvány hiteles másolatát, valamint a II. félévre szóló iskolalátogatási igazolást (adatlap nélkül) a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájának 2003. március 31-ig megküldi, és tanulmányi átlaga megfelel a kiírásban közölt feltételeknek.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány pályázatot hirdet a 2002/2003-as tanévre gimnáziumi és érettségít adó szakközépiskolai tanulmányokat folytató, nappali tagozaton tanuló cigány diákok részére az alábbi tanulmányi ösztöndíjakra:

- „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” – 4,0 tanulmányi átlag felett.
„TANULÁST TÁMOGATÓ ÖSZTÖNDÍJ” – 3,0-tól 3,99 tanulmányi átlagig.

Az ösztöndíj támogatás célja:

Elősegíteni a felsőfokú továbbtanulást megalapozó középiskolai tanulmányok folytatását és befejezését.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a 2001/2002-es tanév végén kapott bizonyítvány fénymásolatát, amelyet az iskola tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat),
- eredeti iskolalátogatási igazolást, első

- osztályba lépők esetén a középiskolai felvételtől szóló értesítés másolatát,
- helyi cigány kisebbségi önkormányzat, cigány civil szervezet, kisebbségi szószó, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének vagy családsegítő szolgálatának ajánlását, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel.

Az ösztöndíj támogatás havi összege:

- * „CZINKA PANNA ÖSZTÖNDÍJ” esetén havi 7.000 Ft, félévenként 35.000 Ft.
- * „TANULÁST TÁMOGATÓ ÖSZTÖNDÍJ” esetén havi 5.000 Ft, félévenként 25.000 Ft.

Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást tanulmányi félévenként egy összegben folyósítjuk.

A pályázatok benyújtási határideje: 2002. szeptember 30.

A pályázatok elbírálási határideje: 2002. november 30.

A második félévre csak annak a tanulónak kerül ismételt megállapításra a tanulmányi ösztöndíj, aki a 2002/2003-as tanévre vonatkozóan pályázatát 2002. szeptember 30-ig benyújtotta és a 2002/2003-as tanév sikeresen befejezett I. félévről szóló bizonyítvány hiteles másolatát, valamint a II. félévre szóló iskolalátogatási igazolást (adatlap nélkül) a Magyarországi cigányokért Közalapítvány Irodájának 2003. március 31-ig megküldi, és tanulmányi átlaga megfelel a kiírásban közölt feltételeknek.

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány közreműködésével a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány a 2002/2003-as tanévre tanulmányi ösztöndíj pályázatot hirdet azon cigány hallgatók részére, akik valamely főiskolán, vagy egyetemen:

- az első diploma megszerzéséért esti, levelező vagy távoktatási formában, illetve
- másod- vagy további diploma megszerzéséért nappali, esti, levelező, vagy távoktatási formában tanulnak.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a 2001/2002-es tanév végi tanulmányi átlaggal lezárt index fénymásolatát, amelyet a tanintézet tintás aláírással és bélyegzővel

hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat). A KREDIT pontokat tartalmazó indexeket az adott oktatási intézmény tanulmányi osztálya a helyi szabályozásnak megfelelően az 5 fokozatú értékelésre számítsa át.

- akik a 2002/2003-as tanévben kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat az érettségi bizonyítvány és a felvételtől szóló értesítő fénymásolatát,
- 2002/2003-as tanévről szóló hallgatói jogviszony igazolást,
- helyi cigány kisebbségi önkormányzat, cigány civil szervezet, kisebbségi szószóló, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének vagy családsegítő szolgálatának ajánlását, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel.

Az ösztöndíj támogatás havi összege:
10.000 Ft, félévenként 50.000 Ft.
Az ösztöndíjat elnyert hallgatók részére a támogatást tanulmányi félévenként egy összegben folyósítjuk.

A pályázatok benyújtási határideje:
2002. szeptember 30.

A pályázatok elbírálási határideje:
2002. november 30.

A második félévre csak annak a hallgatónak kerül ismételt megállapításra a tanulmányi ösztöndíj, aki a 2002/2003-as tanévre vonatkozóan pályázatát 2002. szeptember 30-ig benyújtotta és a 2002/2003-as tanév sikeresen befejezett I. félévéről szóló, tanulmányi átlaggal lezárt indexének hiteles másolatát, valamint a II. félévre szóló hallgatói jogviszony igazolását (adatlap nélkül) a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájának 2003. március 31-ig megküldi.

A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány közreműködésével a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány a 2002/2003-as tanévre tanulmányi ösztöndíj pályázatot hirdet gimnázium vagy érettségi adó szakközépiskola utolsó négy évfolyamának esti vagy levelező oktatási formájában tanuló, szakmunkásképző iskola, szakiskolai, illetve technikusképzésben vagy iskolarendszeren belüli, felsőfokú szakképesítést nyújtó képzésben nappali, esti, levelező oktatási formában résztvevő cigány tanulók részére.

Az ösztöndíj elnyerésére csak az a tanuló pályázhat, akinek a tanulmányi átlaga legalább 3,0 és elégtelen osztályzat nélkül zárta az előző tanévet! (Az átlag számításban nem számít bele a magartartás és szorgalom osztályzat!)

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a 2001/2002-es tanév végi bizonyítvány fénymásolatát, amelyet az iskola tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és bélyegző nem lehet fénymásolat),
- akik a 2002/2003-as tanévben kezdik meg „középiskolai” tanulmányaikat, a 8. osztályos év végi bizonyítvány fénymásolatát,
- akik a 2002/2003-as tanévben kezdik meg tanulmányaikat technikusképzésben, vagy

- felsőfokú szakképesítést nyújtó képzésben, azok a legmagasabb iskolai végzettségről szóló bizonyítvány (érettségi bizonyítvány) fénymásolatát,
- eredeti iskolalátogatási igazolást, első osztályba lépők esetén a középiskolai felvételtől szóló értesítés másolatát,
- helyi cigány kisebbségi önkormányzat, cigány civil szervezet, kisebbségi szószóló, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének vagy családsegítő szolgálatának ajánlását, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel.

Az ösztöndíj támogatás havi összege:
havi 5.000 Ft, félévenként 25.000 Ft. Az ösztöndíjat elnyert tanulók részére a támogatást tanulmányi félévenként egy összegben folyósítjuk.

A pályázat benyújtási határideje:
2002. szeptember 30.

A pályázat elbírálási határideje:
2002. november 30.

A második félévre vonatkozóan csak annak a tanulónak kerül ismételt megállapításra a tanulmányi ösztöndíj, aki a 2002/2003-as tanévre vonatkozóan pályázatát 2002. szeptember 30-ig benyújtotta és a 2002/2003-as tanév sikeresen befejezett I. félévéről szóló bizonyítvány hiteles másolatát (az aláírás és bélyegző nem lehet fénymásolat), valamint a II. félévre szóló iskolalátogatási igazolást (adatlap nélkül) a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájának 2003. március 31-ig megküldi, és tanulmányi átlaga megfelel a kiírásban közölt feltételeknek.

A Magyarországi Cigányokért Közalapítvány a 2002/2003-as tanévre tanulmányi ösztöndíj pályázatot hirdet azon főiskolai, illetve egyetemi tanulmányaikat nappali tagozaton folytató cigány hallgatók részére, akik az első diploma megszerzéséért tanulnak és a képzés végén főiskolai vagy egyetemi diplomát kapnak.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a kitöltött adatlapot,
- a 2001/2002-es tanév végi, tanulmányi átlaggal lezárt index fénymásolatát, amelyet a tanintézet tintás aláírással és bélyegzővel hitelesít (az aláírás és a bélyegző nem lehet fénymásolat). A KREDIT pontokat a helyi szabályozásnak megfelelően az 5 fokozatú értékelésre kérjük átszámítani.
- akik a 2002/2003-as tanévben kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat, az érettségi bizonyítvány és a felvételtől szóló értesítő fénymásolatát,
- 2002/2003-as tanévről szóló hallgatói jogviszony igazolást,
- helyi cigány kisebbségi önkormányzat, cigány civil szervezet, kisebbségi szószóló, ennek hiányában a települési önkormányzat jegyzőjének vagy családsegítő szolgálatának ajánlását, mely tartalmazza, hogy a pályázó a pályázati feltételeknek megfelel.

Az ösztöndíj támogatás havi összege:
12.000 Ft, félévenként 60.000 Ft.
Az ösztöndíjat elnyert hallgatók részére a támogatást tanulmányi félévenként egy összegben folyósítjuk.

A pályázatok benyújtási határideje:
2002. szeptember 30.

A pályázatok elbírálási határideje:
2002. november 30.

A második félévre csak annak a hallgatónak kerül ismételt megállapításra a tanulmányi ösztöndíj, aki a 2002/2003-as tanévre vonatkozóan pályázatát 2002. szeptember 30-ig benyújtotta és a 2002/2003-as tanév sikeresen befejezett I. félévéről szóló, tanulmányi átlaggal lezárt indexének hiteles másolatát, valamint a II. félévre szóló hallgatói jogviszony igazolását (adatlap nélkül)

a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány Irodájának 2003. március 31-ig megküldi.

MINDEN PÁLYÁZATRA VONATKOZIK:

Határidőn túl érkezett félévi indexekre nem áll módunkban az ösztöndíjat folyósítani! Kérjük, hogy a személyes adatokban bekövetkezett változásokat (lakcím, stb.) a gyors és pontos ügyintézés érdekében a Közalapítvány Irodája felé soron kívül jelezni szíveskedjék!

A pályázatot 1 példányban a szükséges mellékletekkel együtt a Közalapítvány Irodájába kérjük eljuttatni.

Pályázati adatlap beszerezhető: Magyarországi Cigányokért Közalapítvány irodájában személyesen (1091 Budapest, Üllői út 47-49. telefon 455-9030. Fax: 455-9038) vagy felbélyegzett válaszböríték ellenében azt az iroda postán elküldi a pályázónak, illetve letölthető a www.macika.hu honlapról.

Költségtérítéssel képzésben, felvételi előkészítőn résztvevő cigányfiatalok támogatására

Az Oktatási Minisztérium pályázatot hirdet a magyarországi egyetemeken és főiskolákon tanuló, államilag elismert, felsőfokú végzettséget, szakképesítést nyújtó képzésben, valamint főiskolás cigány fiatalok számára.

Pályázók köre:

- felsőfokú intézmények keretében költségtérítéssel képzésben résztvevő hallgatók, valamint
- a felvételi előkészítőt szervező felsőoktatási intézmények, és a velük megállapodást kötött civil szervezetek.

A pályázat keretében az Oktatási Minisztérium költségtérítési támogatást nyújt 2002/2003-as tanév I. félévére, illetve a keresztféléves képzés első évfolyamát végzők esetén a tanév második félévére.

Az önhibájukból évet halasztó, az előző félévet sikertelenül záró, kreditrendszerű képzés esetén az előző félévben 15 kreditnél kevesebbet teljesítő hallgatók nem részesülhetnek támogatásban.

A főiskolai, egyetemi előkészítőt szervezők támogatása: az előkészítőn résztvevők számarányának figyelembevételével, hallgatóként maximum 50.000 Ft.

A támogatást közvetlenül annak a (felső) oktatási intézménynek folyósítjuk, melynek hallgatója a pályázó, a felvételi előkészítő esetében a pályázatot benyújtó intézménynek, illetve civil szervezetnek.

A felsőfokú tanulmányokat végző hallgatóknak pályázatukhoz az alábbi dokumentumokat kérjük csatolni:

1. Önéletrajzt (A pályázó csak akkor részesülhet támogatásban, ha utalás történik a cigány származásra)
2. A felsőoktatási intézmény igazolását az érvényes hallgatói, tanulói jogviszonyról
3. Az oktatási intézmény hivatalos igazolását a képzési költségtérítés féléves összegéről
4. A leckekönyv előző félévi hitelesített másolatát
5. A helyi cigány kisebbségi önkormányzat, annak hiányában az Országos Cigány Önkormányzat támogató javaslatát.

A támogatás mértéke:

A pályázók részleges vagy teljes képzési költség-térítési támogatásban részesülhetnek. A támogatás felső határa a képzési költségtérítés összege.

A pedagógus pályát választó hallgatók elnyerhetik a képzési költségük teljes összegét, más pályát választó hallgatók esetében a támogatás mértéke legfeljebb 70.000 Ft.

Azok a pályázók, akik már rendelkeznek diplomával, a képzési költség legfeljebb 50%-ának támogatásként történő biztosítását kérhetik, maximum 50.000 Ft-ot.

Az előkészítőt szervezők esetében az alábbi dokumentumok beküldése szükséges:

- a résztvevő cigány származású hallgatók önéletrajza (A pályázó csak akkor részesülhet támogatásban, ha utalás történik a cigány származásra),
- az előkészítő programja, költségvetése,
- az érettségi bizonyítvány fénymásolatának megküldését (a tárgyévben érettségizők az érettségi bizonyítvány megszerzését követően teljesítik),
- a civil szervezet cégbírósági bejegyzésének 30 napnál nem régebbi hitelesített bejegyzése,
- a civil szervezet és a vele együttműködő intézmény között létrejött megállapodás.

**A pályázat beadási határideje: 2002. szeptember 30.
A pályázat elbírálásának határideje: 2002. október 15.**

A pályázatot az alábbi címre kell eljuttatni:

Oktatási Minisztérium Köznevelési és Kisebbségi
Kapcsolatok Főosztálya

„Képzési költségtérítési pályázat”,
1054 Budapest, Szalay u. 10-14.

Információ: a 06(1) 473-7531,
vagy a 06(1)473-7324-es telefonszámon kérhető.

A hiányos vagy határidőn túl érkezett pályázatok érvénytelenek. Az a pályázó, aki az OM-tól az elmúlt két évben jogosulatlanul vett igénybe költségvetési támogatást, ill. korábbi támogatásról határidőre nem vagy nem megfelelően számolt el, nem kaphat újabb támogatást. Az a pályázó, aki a jelen pályázat alapján jogosulatlanul veszi igénybe a költségvetési támogatást, két évig az OM-tól semmilyen jogcímen nem kaphat újabb támogatást.

Oktatási Minisztérium

Az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány kiadásában megjelent
alábbi kötetek szerkesztőségünk címen megrendelhetőek! (Szolnok, Aranka út 3. 5000)

Farkas Kálmán: *Elnémult hegedűk* 300,- Ft
Szécsi Magda: *Fekete fények* 1300,- Ft
Rácz Lajos: *Roma értelmiségiek arcképcsarnoka* 500,- Ft

ÚJ KÖTETEINK:

Farkas Kálmán: *Mosoly és párbeszéd* 500,- Ft,
Gordonai ceruzarajzok 500,- Ft,
B. Kóti Lilla: *Figyelj rám!* 500,- Ft.

Felhívás

Bulit, partit, kisebb-nagyobb zenés rendezvényt, jótékonyági estet szervez és nem tudja melyik előadó művészt hívja meg, mert az anyagi lehetőségei szűkösek?

A megoldás: **ROMA KOKTÉL SHOW!**

Havonta egy alkalommal ingyen vállal jótékonyági fellépést az ország bármely területén (útiköltség térítéssel). Az ismert roma slágereket előadó népszerű együttes frontembere, **Babai János** várja azon tehetséges roma csapatok jelentkezését, akik vállalják ezen jótékonyági fellépések közreműködését.

Továbbá várja csinos, fiatal, táncolni, énekelni vágyó tehetséges lányok és fiúk jelentkezését 18–22 éves korig.

Csoda gyerekek, itt a lehetőség! Tehetségesen játszol valamilyen hangszeren, kitűnően táncolsz vagy énekelsz és még nem múltál el 8 éves? **Jelentkezz a Roma Koktél Show-nál.**

Természetesen a Show várja azon vállalkozó, segítőkész emberek jelentkezését is, akik támogatni, segíteni tudnak a Show működésén.

Érdeklődni a következő telefonszámon lehet: Babai János, 06 20 3370896

Felhívás

Az Országos Cigány Információs és Művelődési Központban utánvételt megrendelhető a **Choli Daróczi József** által szerkesztett **cigány nyelvkönyv 1.980 Ft-os áron**, valamint a **cigány-magyar, magyar-cigány szótár 1.550,- Ft-os áron**.

Megrendelhető:

Országos Cigány Információs
és Művelődési Központ
1103 Budapest, Gyömrői út 103.

Telefon/Fax:

265—08-38, 264-94-48

e-mail:

ocimk@hu.inter.net

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1440 Ft,
fél évre: 720 Ft,
negyedévre: 360 Ft

Megrendelőink között
2002. december 6-án értékes ajándékokat
sorsolunk ki!

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon:
(06) 56/513-592, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Kedves Gyerekek!

Az LD szerkesztősége már megint gondolt egy nagyot!

Vers és meseíró pályázatot hirdetünk - megkötések nélkül – általános iskolások részére.

A tehetségek felkutatását ily módon boldogan vállaljuk fel azt remélve, hogy felfedezettjeink munkái a magyarországi cigányság kultúrkincsét gyarapíthatják. A három legkiválóbb pályázó oklevelet, publikálási lehetőséget, könyvvásárlási utalványt és más értékes ajándékokat kap.

Amennyiben egy kötetre való, közlésre méltó anyag érkezik be hozzánk, az LD szerkesztősége vállalja a pályázati munkák kötetben való megjelentetését, Szécsi Magda illusztrációival.

A pályázatokat szerkesztőségünk címen várjuk:
LD Szerkesztősége Szolnok, Aranka út 3. 5000

A pályázatok beérkezési határideje:
2002. december 31.

Kuti ördögök 2.

Ördögből lett cigánylegény

Egyszer volt, hol nem volt, a mesének vége sem volt. Az egyik cigány asszony elment gombázni. Szedett annyi gombát, hogy majd megszakadt, alig bírta. Megszomjazott, amikor meglátott egy kutat. Gondolta iszik, hogy csillapítsa szomjúságát. Miközben ivott, meglátott 3 óriási tojást. Gondolta haza viszi a gyermekeinek, mert annyi volt neki, mint szitán a lyuk. Kivette a kútból a három nagy tojást. Hazavitte, letette a kemence mellé és letakarta.

Teltek, múltak a hónapok, és beköszöntött a tél. Begyűjtottak a kemenchébe. Az asszony 3 idősebb gyermeke elővette a tojásokat és játszottak velük, a tojások pedig megrepedtek.

Az asszony rákiabált a gyermekeire: Reginára, Péterre és Pálra. A tojásokból kibújt 3 ördög ember, félig emberek, félig ördögök voltak. Ahogy nőttek mindent megtanultak az emberekről és trükköket találtak ki.

A cigányasszony elvitte őket a faluban lévő vásárba és ott bemutatták trükkjüket, mert nagyon okosak voltak és sokat tudtak. Nagyon sok pénzt kerestek és sokat vásároltak. Vásároltak a falubeli hentestől is. Beleszeretett mind a 3 ördög a hentes lányába. Mikor hazamentek összemarakodtak, 2 ördög meghalt 1 pedig életben maradt. Őt elzavarta a cigányasszony, mert a gyerekeit féltette tőle. Az ördög megkérdezte Reginától, honnan, melyik kútból származik. Regina megmutatta az ördögnek a kutat.

Az ördög fejlesztette tudományát, azzá változott amivé akart. Átváltozott egy derék cigány legénnyé, bement a faluba és találkozott a hentes lányával. Reggelre visszaváltozott ördöggé. Azt mondta neki a lány: – Akkor élünk együtt tovább, ha mindig ember maradsz. Az ördög elment a boszorkányhoz, hogy változtassa át emberré.

Mikor a boszorkány átváltoztatta cigány legénnyé az ördögöt, az hatalmát neki adta a boszorkánynak. A cigány legény boldog lett a lánnyal. Született gyermekük, egy rosszcsont kisfiú, akit úgy hívtak Sankó. És még most is élnek, ha meg nem haltak!

Daróczi Tamás
Biharkeresztes

Alvás

*Aludni jó, mert álmodik
az ember.
S mikor álmodik,
azt álmodja, ami jó.
Nem zavarja senki benne.*

Zádor

*Én a Zádorba járok,
szeretem ezt az iskolát.
Vannak itt tanárok,
akik tanítanak minket
Az osztályban vannak barátnőim,
akiket kedvelek.*

Palacsinta

*Anyu ma palacsintát süített,
és megtöltötte lekvárral.
Nagyon finom volt.
Az a baj, hogy csak volt,
mert mind elfogyott.*

Óra

*Ne menj olyan gyorsan óra!
Hadd aludjak még.
Ketyegsz, csörögsz, felébresztesz,
én meg kiabálok veled.*

Élet

*Az életben vannak jó s rossz dolgok,
de én mégis szeretem.
Szeretem, mert vannak barátnőim,
családom akik engem is szeretnek.*

Nyuszik

*Szőrös, bolyhos kicsi nyuszik
az én kedvenceim.
Hosszú fülű, rövid farkú
réparágcsálók.
Kicsi farkú, bolyhos,
ettől olyan aranyos.*

Németh Nikoletta Karcag

F E J T Ö R Ö K

Szervusztok Gyerekek!

Szeretettel köszöntelek benneteket a tanév és az ősz első havában.

Vége a nyárnak, csak az emlékek, amelyeket átéltünk, lebuknak fel villanásszerűen emlékezetünkben. A sok kirándulás, a strandolás, az új barátok elmaradnak, és megkezdődik a komoly tanulás.

Rejtvényünkben most idézzük fel a nyári emlékeket!

OI + Fe + kerti munkát végez

← + csodálkozó + zás
szó

	O	A		Á	
--	---	---	--	---	--

Ú		Á	
---	--	---	--

Az első két rejtvényben a + jeleket össze kell vonni, az utolsó kettőben a hiányzó mássalhangzókat kell beírni.

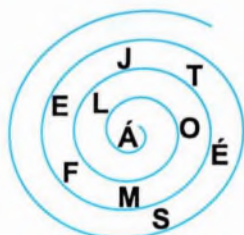
A cigányság nagy része napjainkban is a babonák, hiedelmek világában él. Bari Károly: Az erdő anyja c. kötetéből vett néhány cigány hagyomány, babona szerepel az alábbi rejtvényben!

belső szervünk →

női név →

szánkban van →

földművelő eszköz →

könyv szerzője →

tisztít →

kezével jelez →

mutató szó →

nyit, másképpen →

iskola röviden →

A cigány és magyar népmesékben gyakran előforduló állatok nevei szerepelnek az alábbi rejtvényben. A cigány népmesékben ezekhez az állatokhoz különböző hiedelmek is fűződnek.

Tanuljatok cigányul! – Állatnevek

farkas	= ruv
tigris	= tigrishi
medve	= rish
púposteve	= gemula
kígyó	= sap

A rejtvények megfejtéséhez jó szórakozást kíván a Szerkesztőség

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

L. D. Horoszkóp 2002. szeptember

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Számos kellemtelenséggel kell szembenéznie a hónap elején, de szerencsére rátalál a megoldásra, bár ennek nyomai nem egykönnyen tűnnek el... Tekintse át pénzügyeit, befektetéseit, mert lehet, hogy néhány elmaradt tartozásról megfeledkezett, ne adjon lehetőséget ellenségeinek a támadásra, akik árgus szemekkel figyelik minden lépését. Ön szenvedélyes ember, kiváló szerető, a szerelemben vigaszra talál! Tegye!

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Lehetősége nyílik arra, hogy egyik barátságból üzleti kapcsolatot csináljon. Csak akkor fogjon bele a dologba, ha teljesen megbízik barátjában. Otthon feszült helyzetbe kerül, amikor két rokona hajba kap. Ne próbálja lecsillapítani őket, mert nekik kell megoldani a problémát.

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Rádöbben, hogy mennyire elhanyagolja egészségét, ezért jó ha elhatározza, hogy mostantól rendszeresen testmozgást végez és ügyel étrendjére, és nem bújik ki az orvosi vizsgálatok alól sem. Hónap közepén nem bír munkájára koncentrálni, mert egy rokona nagy bajba került, ráadásul temetésre kell mennie, nem is beszélve kínzó anyagi veszteségeiről...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Egy érdekes pénzügyi lehetőség felvillanyozza 20.-a körül. Szerelmi életében pedig olyan zűrös lesz a helyzet, hogy egyhamar nem fog tudni kímáznai belőle: nem kellett volna egy tucat vasat a tűzben tartania... Meneküljön, ha tud! Mert, most mindenki az ön szerelmét követeli...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Vigyázzon kiadásaira, ne vegyen felesleges dolgokat. Önbizalmának köszönhetően e hónapban is remek formában van, de egy gyermekkel kapcsolatos probléma a kétségbeesésbe kergeti. Ráadásul lakással kapcsolatos ügyek is az ön nyakába zúdulnak... De összességében mégis csak hasznos hónap lesz a szeptember.

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Lelkesen és vidáman kezdi a szeptember eleji napokat, de a folyamatos kritikák és ellenségeskedések lehangozzák. Kövesse elképzeléseit, de ne számítson túl nagy segítségre a többiekől. Úgy tűnik ebben a hónapban, senki sem látja meg önben igazi értékeit...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Ebben a hónapban kifizetődőbb másokkal együtt dolgozni, mint ellenük szervezkedni. Ezzel a technikával az üzleti kiadások összegét is megoszthatják. Ne hagyja, hogy néhány apró probléma elvonja figyelmét az igazán nagy lehetőségekről. Tartsa nyitva a szemét, és ragadja meg az alkalmat az élet minden területén...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Egy apró félreértés rossz hatással lesz karrierjére, de helyre tudja hozni a dolgot, ám felettesei mégsem fogják elfelejteni azt az apróságot... Legyen precíz és pontos. Nem könnyű új munkahelyet találni!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Mielőtt meggon-
dolatlanul cselekedne egy pletyka hallatára, győződjön meg róla, hogy igaz-e az információ, amihez jutott. Csak biztos tények alapján dolgozzon! Ha egyedülálló, lehet, hogy ebben a hónapban házassági ajánlatot kap.
Ne siessen el semmit!

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Egyik barátja olyan információt ad önnek, melynek segítségével kis befektetés árán, nagy haszonhoz juthat. Most nyugodtan kockáztathat! Egy rokonával, egy esetleges utazásról beszélgetve, rájön egy alapvető probléma megoldására, ami nyugalmat hoz önnek... Minél több időt tölt kedvesével, annál inkább érzi, hogy milyen fontos ő az Ön számára. Beszélniük sem kell, anélkül is értik egymást...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Előbb gondolkozzon, csak utána cselekedjen! Egy rosszul hozott döntés később romba döntheti jövőjét. Esetenként családi ügyben kell intézkednie, de mintha egyre ritkábban kérnék ki az Ön véleményét. Ettől kicsit rosszul érezheti magát...

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Ha jól be tudja osztani az idejét és tudja, hogy kivel kell együttműködni, akkor most egy kiváló lehetőséget fog kapni arra, hogy bemutassa kreativitását. Pénzügyi manőverei nem maradnak eredmény nélkül és ez boldoggá teszi Önt. Hónap végén feltűnik egyik régi szerelme és elcsodálkozik az idő gyors múlásán, és annak nyomain...

L. D. Horoszkóp 2002. október

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Remek formában van, süt, izzik és villámlik energiája, amiből sokan merítenek erőt! Mindenkiel megtalálja a közös hangot, akivel nem, azzal higgye el, hogy nem is érdemes... Hónap közepén, egy nagy haszonnal kecsegtető lehetőséggel próbálják csapdába csalogatni. Ne vessen a szemük közé, nehogy igent mondjon!!!

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Valami szokatlanra vágyik, de ez a vágya, már önmagában is szokatlan, úgy, hogy teljesült kívánsága... Valaki a környezetében megadja azt a biztatást, amire önnek szüksége van új terve elkészítéséhez. Októberben romantikus kalandot nem ígérhetünk önnek, csak összetűzést szomszédaival, egy régóta húzódo ügy miatt.

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Ha egy fontos feladattal bízzák meg, próbáljon a háttérben dolgozni. Ebben a hónapban jobb, ha nem hívja fel magára a figyelmet. Egyik rokona betegsége miatt sok programját le kell mondania! Ez a hónap egyszerre lesz izgalmas és kiábrándító... Magánéleti gondjait a legjobb társaságban sem tudja elfelejteni. Megint becsapták!

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Az eredmények azt mutatják, hogy Ön keményen dolgozik, de nem elég hatékonyan. Próbáljon meg változtatni munkastílusán, de ne hagyjon fel a lelkesedéssel. Lehet, hogy csak udvariasságból vesz részt egy jótékonyági kiállításon, vagy hasonló rendezvényen, mégis remekül fogja érezni magát végül, és sok barátjával fog

találkozni. Októberben a családtagjai nem sokszor lesznek az Ön segítségére otthon, igaz mindegyiknek meg van a maga baja....

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – A túlságos optimizmus nem vezet semmi jóra! Ha fejtellenül belekezd minden ígéretes feladatba, egyik sem fogja rendesen elvégezni... Változás történik családi életében, és ez örömmel tölti el. Nagyon fontos, hogy nyitott legyen most minden újra és gyorsan tudjon dönteni...

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.) – Élményekben gazdag hónap áll. Ön előtt, ezért jobb, ha nem lustálkodással tölti az időt. Remekül érzi magát és örül, hogy megfedkezhet a munkáról. Egy szerencsés esemény következtében tovább gyarapíthatja személyes vagyonát. Októberben ne adjon kölcsönt még a rokonainak sem, mert azt a pénzt soha sem fogja viszontlátni. Legyen óvatos, mert hamarosan nagy kiadásai lesznek...

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Ha szeretné magát kipihenni, fogadja el egy kedves, vidéki rokon meghívását. Meglátja nagyon jól fog szórakozni. Hónap végére fizesse ki tartozásait, rendezze sürgősen elmaradt pénzügyeit. A hónap meglepetése egy vacsora meghívás lesz! Ne feledje, hogy semmit sem adnak ingyen...

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Jelentkezik egy barátja, akivel már nagyon rég nem találkozott. Sokat beszélgetnek és Ön örül, hogy új pletykáról szerezhet tudomást, de nem kell mindent elhinnie! Vegyen egy új télikabátot sürgősen, és ebben a hónapban lakása biztonságára is áldozhatna!

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) Ne törődjön abba bele, hogy új terveit elutasították. Próbálja más szemszögből megközelíteni a kérdést, így a siker nem marad el, próbálja megszilárdítani eddig elért helyzetét, és ne hagyja, hogy néhány, ellensége meggyengítse pozícióját! Hónap közepén filmbe illő féltékenységi ügybe keveredik... Ön is hibás abban, hogy így alakult! No, majd túl lesz ezen is...

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Otthoni ügyei kerülnek előtérbe, és jobb, ha ezeket minél hamarabb elvégzi. Lakása felújításában segítenek rokonai és barátai is. A hónap néhány utolsó napjában, óriási hatással lesz valakire, de csak pár évvel később tudja meg, hogy mit adott az illetőnek, az Ön figyelme és türelme. Ön, leleményessége és örökké kutató természete miatt, ösztönző társ és született emberbarát...

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Ebben a hónapban kiszámíthatatlanabb még a szokásosnál is! Nem lehet olyan dolgokra kényszeríteni, amit nem akar megcsinálni. Ön teljesen képtelen arra, hogy átlagos legyen! Most is azon munkálkodik, hogy megváltoztassa a társadalmat, mert képtelen elviselni az igazságtalanságot. A hónap közepén nagy-szeretettel veszik Önt körül az emberek, mert válogatás nélkül jól el tud beszélgetni mindenkivel. Ön ridegséget sugároz és gyakran feszült, de külseje vonzó. Felelősséget kellene vállalni a saját sorsát illetően is...

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Ön ebben a hónapban feltűnően őszinte és megbízható. Nem tér ki a kötelességei elől. Talán ironikusnak hangzik, de annak ellenére, hogy menyinyire büszke, mégis hajlamos a sznobizmusra! Az a kevés ember aki jól ismeri Önt, nagy meglepetések előtt áll. Ön ritkán fejezi ki érzelmeit, ami nem azt jelenti, hogy egyáltalán nincsenek is. Vannak. És viharosak. Ott, belül...

Páratlan Páros!

Ha szeptember 30-ig vásárol Alfa Romeot, egy páratlan lehetőséget nyújtunk.

Alfa 156 vásárlásakor
1 hetes 2 személyre
szóló SRI-LANKA-I
utat adunk ajándékba
minden vásárlónak.

Alfa 147 vásárlása
esetén 1 hetes
2 személyes GÖRÖG-
SZIGETEKI repülős utat
adunk ajándékba teljes ellátással,
minden vásárlónak.

Cím: Ring Autóház Kft, Szolnok Fék út 3.
Telefon: 56/512-432 e-mail: mail@fiat-ring.hu

Alfa Romeo

